

**SES EĞİTİMİ TEKNİKLERİNİN
ARTİKÜLASYON MEKANİĞİNE VE TÜRKÇE
FONETİĞE UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ**

Nilgün SAZAK

DOKTORA TEZİ

MÜZİK EĞİTİMİ

**T.C. YÖKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

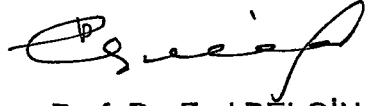
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

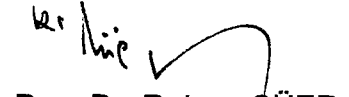
EKİM 2001

ANKARA

114757

Nilgün SAZAK tarafından hazırlanan SES EĞİTİMİ TEKNİKLERİNİN ARTİKÜLASYON MEKANİĞİNE VE TÜRKÇE FONETİĞE UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ adlı bu tezin Doktora tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erol BELGİN

Doç. Dr. Rıdvan SÜER

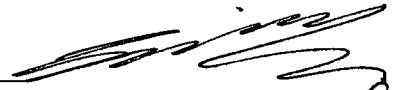
Tez Yöneticileri

Bu çalışma, jürimiz tarafından Müzik Eğitimi Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Sadettin İNAL

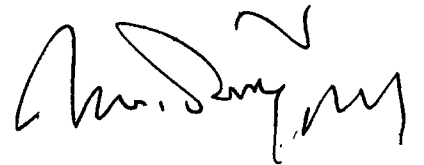
Üye : Prof. Suna ÇEVİK

Üye : Prof. Dr. Erol BELGİN

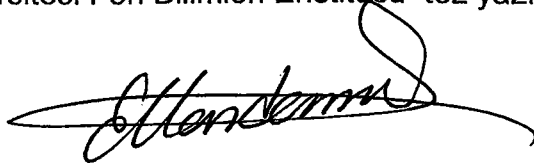
Üye : Doç. Dr. A. Meral TÖREYİN

Üye : Doç. Dr. Türev BERKİ

Bu tez Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	v
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	vii
1. GİRİŞ	1
2. YÖNTEM	36
2.1. Araştırmanın Evreni	36
2.2. Araştırmanın Örneklemi	36
2.3. Verilerin Toplanması	37
2.4. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi	44
3. BULGULAR VE YORUM	45
3.1. Öğretim Elemanları İle Yapılan Sözlü Görüşme Bulguları	46
3.2. Öğrenci Analizleri İle İlgili Bulgular	69
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	79
KAYNAKLAR	90
EKLER	94
ÖZGEÇMİŞ	140

**SES EĞİTİMİ TEKNİKLERİNİN
ARTİKÜLASYON MEKANİĞİNE VE TÜRKÇE FONETİĞE
UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ
(Doktora Tezi)**

Nilgün SAZAK

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ekim 2001**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı , Ses eğitimi tekniklerinin artikülasyon mekaniğine ve Türkçe fonetiğe uygun olup olmadığını incelemek, yorumlamak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktır.

Araştırmanın çalışma evrenini, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D.'nda, Anadal Şan Dersi veren ses eğitimi alanında uzman öğretim elemanları ile bu dersi alan öğrenciler oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemi, , Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D.'nda, V. ve VII. yarıyıl Anadal Şan Dersi veren Ses Eğitimi alanında uzman Öğretim Elemanları ile bu dersi alan öğrenciler oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, deneme modelinin yanında tekil tarama modeline de yer verilmiştir. Bu modele göre veriler belgesel tarama yöntemi ile toplanmıştır. Uzman görüşleri için yapısal sözlü görüşme (mülakat) tekniğine başvurulmuş, vaka analizlerinin yapılması için deney-kontrol grup yaklaşımı bir değerlendirme modeli kullanılmıştır. Deneysel araştırma modelinin kullanılması için, komputere sistemin teknik standartları belirlenmiş, vakalar tek tek denemeye alınmıştır. Verilerin toplanmasından sonra, uzman görüşlerinden elde edilen verilerin frekans, yüzde dağılımları alınmıştır. Uzmanların ses eğitimi ve artikülasyon kavramlarının tanımında ortak bir görüşe varamadığı, Türkçe söyleyişe uygun egzersiz uygulamadıkları, kadın-erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir fark gözlemlenmediği belirlenmiştir.Öğrenci analizleriyle uzman eğitimcilerden elde edilen veriler karşılaştırıldığında birbiriyle örtüşen sonuçların alınmadığı anlaşılmıştır. Vaka analizlerinde deney-kontrol grupları arasında t-testi yapılarak değişkenler arasında; bayanlarda a, o, ö, u, ü vokallerinde; erkeklerde a ve u vokallerinde anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmada; Ses eğitimi tekniklerinin artikülasyon mekaniğine ve Türkçe fonetiğe uygunluğu ile ilgili bulgular yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu :
Anahtar Sözcükler : Ses Eğitimi Teknikleri, Artikülasyon Mekaniiği, Türkçe'nin Fonetik Yapısı.
Sayfa Adedi : 140
Tez Yöneticileri : Prof. Dr. Erol BELGİN, Doç. Dr. Rıdvan SÜER.

**THE APPROPRIATENESS OF VOICE TRAINING TECHNIQUES TO
ARTICULATION MECHANISMS AND TO TURKISH PHONATICS**

**(Ph.D THESIS)
Nilgün SAZAK
GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE
OCTOBER - 2001**

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether voice training techniques are appropriate to Turkish phonetics and articulation mechanisms, to make comments and to make suggestions where necessary.

The scope of the study is Gazi University Faculty of Education Fine Arts Department Music Teaching Department and the instructors who are specialized in voice lesson which is at the fifth and sixth terms in voice training field and the students who take this course.

In this study, experimental model is used as well as personal inventory. According to this model, the data is gathered by documentary model. Structural interviewing technique is used for the expertise views, an evaluation model which is experiment – control group is used for subject analysis. In order to use experimental research model, the technical standarts of the computerized system are identified, the subjects are experimented one by one. After being collected, the data's frequency and percentage ratios are identified. The data is based upon the expertise views. It has been identified that the experts could not come to a conclusion on the definition of voice education and articulation concepts, they did not apply suitable exercises to the Turkish saying and did not find any differences between the female – male voice groups' articulation features. It has been understood that the results of the student analyses and the data gathered from the specialized educators do not correspond. In subject analyses, the t-test is applied to the experiment – control groups and a big difference is found in female's a, o, ö, u, ü vocals; in male's a and u vocals.

In the study, comments are made and suggestions are given for the appropriateness of voice training techniques to articulation mechanisms and to Turkish phonatics.

Science Code :
Key Words : Voice training techniques, articulation mechanisms,
Turkish phonetics structure
Number of Pages :140
Advisor : Prof. Dr. Erol BELGİN, Doç. Dr. Rıdvan SÜER

TEŞEKKÜR

Araştırmanın başlangıcından bitimine kadar yardım ve desteklerini gördüğüm değerli danışmanlarım, Prof. Dr. Erol BELGİN ve Doç. Dr. Rıdvan SÜER'e, görüşme sorularının hazırlanması aşamasında görüşlerine başvurduğum Prof. Gülşen ŐİMŐEK, Prof. Suna ÇEVİK, Doç. Dr. A. Meral TÖREYİN'e,

Araştırmanın her safhasında yanımda olan, getirdiği öneriler ve eleştirilerle çalışmalarıma katkıda bulunan değerli arkadaşlarıma,

Doktora ders aşamasından , bu son safhaya gelinceye kadar beni destekleyen sevgili eşim Nevzat SAZAK'a ve daha doğmamış oğluma teőekkürü bir borç bilirim.

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge		Sayfa
Çizelge 2.1.	Örnekleme grubunun sayısal oluşumu	43
Çizelge 2.2.	Ses Eğitimi kavramı ile ilgili görüşler	48
Çizelge 3.1.	Ses Eğitimi kavramı ile ilgili görüşler.....	51
Çizelge 3.2.	Ses Eğitimi Teknikleri kavramı ile ilgili görüşler.....	52
Çizelge 3.3.	Dersin başındaki ses alıştırmasında , çeşitli aralıklar (küçük aralıklar,sıra sesler,atlamalı aralıklar,inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) açısından izlenen yöntemler.....	54
Çizelge 3.4.	Dersin başındaki ses alıştırmasında temel söyleyiş biçimleri(legato, staccato) açısından izlenen yaklaşımlar.....	55
Çizelge 3.5.	Ses Eğitimsilerinin ünlüleri(vokal) kullanmadaki yaklaşımları.....	56
Çizelge 3.6.	Ses Eğitimsilerinin alt ses alanında (rejister)ençok kullandıkları ünlüler hakkındaki veriler.....	57
Çizelge 3.7.	Ses Eğitimsilerinin Orta ses alanında en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki veriler.....	58
Çizelge 3.8.	Ses Eğitimsilerinin üst ses alanında en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki veriler.....	59
Çizelge 3.9.	Ses Eğitimsilerinin değişik ses gruplarıyla (soprano- mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) çalışırken kullandıkları alıştırmalarda;(çeşitli aralıklar, ritm ve tempo yönlerinden) benzer ya da farklı özellikler olup olmadığı hakkındaki veriler.....	60
Çizelge 3.10.	Ses Eğitimsilerinin, ses egzersizlerine başlama yaklaşımları.....	61

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.11. Ses Eğitimi veren öğretim elemanlarının, ünlülerin önünde özellikle tercih ettikleri ünsüzler hakkındaki veriler.....	62
Çizelge 3.12. Ses Eğitmcilerinin Türkçe söyleyiş açısından ünlülerle başlayan alıştırmaları kullanma yaklaşımları.....	64
Çizelge 3.13. Ses Eğitimi dersinde rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun ünlülerin tercih nedenleri hakkındaki veriler.....	65
Çizelge 3.14. Ses Eğitmcilerinin Artikülasyon kavramı hakkındaki verileri.....	66
Çizelge 3.15. Ses Eğitmcilerinin Artikülasyon Mekaniği hakkındaki verileri.....	67
Çizelge 3.16. Ses Eğitmcilerinin Artikülasyon olayını etkileyen faktörler hakkındaki görüşleri ile ilgili veriler.....	68
Çizelge 3.17. Ses Eğitmcilerinin Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekaniğine olan etkisi hakkındaki görüşleri.....	69
Çizelge 3.18. Ses Eğitmcilerinin, Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özellikleri hakkındaki görüşleri.....	70
Çizelge 3.19. Ses Eğitmcilerinin Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşleri.....	72
Çizelge 3.20. Erkeklerin Vaka-Standart Değerlerine ilişkin t Testi Tablosu.....	80
Çizelge 3.2.2. Bayanların Vaka-Standart Değerlerine ilişkin t Testi Tablosu.....	82

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1.	John Willkins tarafından 1668'de yayınlanan diyagram.....14
Şekil 1.2.	Sesin meydana gelişini gösteren diyagram.....16
Şekil 1.3.	Çene kemiği.....20
Şekil 1.4.	Artikülasyon, rezonans ve fonotuar organlarının göreceli pozisyonlarını göstermek için burun, ağız, yutak ve gırtlak boyunca sagittal kesit.....22
Şekil 1.5.	Damağın ve boğaz dikmelerinin ağız görünüşü.....23
Şekil 1.6.	Farenksi oluşturan parçalar.....24
Şekil 1.7.	Gırtlak dikey kesiti.....26
Şekil 1.8.	Sert ve yumuşak damak.....27
Şekil 1.9.	Yumuşak damak kaslarının çalışma düzeneği.....28
Şekil 1.10.	Gırtlak ve dil ile ilişkili olarak yumuşak damak kaslarını gösteren yutağın anatomisi.....29
Şekil 1.11.	M. Nazofarengal istmus, M. Passavant.....30
Şekil 1.12.	Konuşma içinde yükseltelen yumuşak damak ile arka yutak duvarının temas yerini gösteren diyagram.....31
Şekil 2.1.a	Uluslararası fonetik alfabe kız (female).....44
Şekil 2.1.b	Uluslararası fonetik alfabe erkek (male).....44
Şekil 2.2.	Kız seslerinin fonetik yerleşimi.....45
Şekil 2.3.	Erkek seslerinin fonetik yerleşimi.....46
Şekil 3.1.	Kız sesli seslerinin fonetik yerleşimi.....74
Şekil 3.2.	Erkek sesli seslerinin fonetik yerleşimi.....75
Şekil 3.3.	Kız sesli fonemlerin fonetik yerleşimi.....76
Şekil 3.4.	Erkek sesli fonemlerin fonetik yerleşimi.....78

1.GİRİŞ

Bu bölümde, “ Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanikğine ve Türkçe Fonetikğe Uygunluğunun İncelenmesi” konulu araştırmanın probleminin temelini oluşturan kavramlardan; ses, ses eğitimi, artikülasyon, artikülasyon mekaniği, Türk fonetikğinde ünlülerin ve ünsüzlerin oluşumu kavramları incelenmiş, araştırmanın konusu ile ilgili ayrıntılı bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Daha sonra, problem cümlesi tanımlanarak, araştırmanın genel amaçları, önemi, sınırlılıkları, temel sayılıları belirtilmiş ve araştırmada kullanılan terimler açıklanmıştır.

Ses ve Ses Eğitimi Kavramları

Ses; “ Canlı varlıklar tarafından üretilir. İnsanların konuşurken ve şarkı söylerken kullandığı sesin kaynağı, gırtlığın içinde bulunan ses tellerinin titreşimi olup, seslerin üretimine fonasyon denir. Ses telleri, akciğerlerden gelip, nefes borusundan geçerken ses tellerinin üzerinden geçen hava tarafından titreştirilir, onlar da karşılığında farenks tarafından hapsedilen hava sütununda rezonans üretirler. Ağzın ve boğazın hem şekil, hem de genişlik olarak değişken olması, sesli fonemlerin ve perdelerin değişmesine izin vermektedir.”[20]

“ Ses bir enerjidir. Titreşen moleküllerin ortam moleküllerini harekete geçirerek yayılması sonucu ortaya çıkan bir hareket enerjisidir. Bu enerjinin yayılabilmesi ve alıcı organ kulağa iletebilmesi için hava, sıvı ve katı ortamlardan birisine ihtiyaç vardır.”[2]

“ Genç ve sağlıklı bir insanın işitme sistemi, yaklaşık 15-20 Hz ile yaklaşık 15000-20000 Hz arasındaki titreşimleri, yeterli enerjiye sahipse, ses olarak değerlendirebilir.

İnsanın ses oluşturma sisteminin üç ana parçası vardır. Birinci kısım akciğerlerdir. Akciğerlerden gönderilen hava, sistemin öbür iki parçasından geçerek dışarı atılırken, ses oluşturma mekanizmasını uyarır. İkinci parça gırtlaktır. Gırtlığın dip tarafında ses telleri de denen, ama telle bir benzerliği olmayan ses kıvrımları vardır. Bunlar mukozadan oluşmuş, çatı biçimini andıran iki çıkıntıdır. Bu çıkıntıların boyu erkeklerde yaklaşık 2 cm, kadınlarda ise yaklaşık 1,3 cm kadardır. ... Ses oluşturma sistemimizin üçüncü parçası, ses bölgesi denilen, gırtlaktan başlayarak, yutak ve ağızla sınırlanan bölgedir. Bu bölgenin biçimi ve boyutları, sesin niteliği bakımından çok önemlidir. Kuşkusuz, ses bölgesi katı ve değişmez bir yapı değildir. Tam tersine, bazı özel kasların (dile, çeneye, dudaklara ve boğaza etkileyen kasların) yardımıyla boyutları ve biçimi değiştirilebilir. Bu bölge kadınlarda erkeklerdekinden küçüktür.” [33]

" Ses yalnızca insanların iletişiminin temel aracı değil, ayrıca şüphesiz ilk müzikal enstrümanıdır. Şarkı söyleme ile konuşma arasındaki temel fark; şarkı söylemede sesli fonemlerin uzatılması ve bunlara belirli bir perde verilmesidir. Şarkı söylemenin doğuştan gelen ve doğal kalitesine rağmen, şarkı söyleme sesinin sanatsal amaçlar için eğitilmesi, müzik pedagojisinin en zor ve ustalık isteyen dallarından birisidir. Enstrüman sanatçının içindedir ve ses üretme aracının durumu, dolayısıyla sesin kalitesi şarkıcının fiziksel ve ruhsal durumuna bağlıdır." [20]

Töreyin, bir araştırmasında, yazılı ve sözlü görüşme tekniği kullanarak görüşlerini aldığı Ses Eğitmcilerine, ses eğitimi kavramını sormuş ve alınan cevapları genelleyerek "ses eğitimi; içinde konuşma, şarkı ve şan eğitimlerini de barındıran, sesi doğru oluşturup kullanmaya yönelik davranışların kazandırıldığı, geniş kapsamlı disiplinler arası bir özel alan eğitimidir." [31] diye tanımlamıştır.

"Şarkıcı için gırtlak kontrolü konuşmacıya göre çok daha net olmak zorundadır. Söylenecek olan müziğin bestecisi, gırtlak ve gırtlak ile insan kulağı arasındaki koordinasyonu, konuşma modunda kullanılan çok ötesinde zorlayan ses perdeleri ve ritmik unsurlar belirlemiştir.

Kingel ve Chodzko-Zajko'nun ifadesine göre, "gırtlak kontrolünün akciğer, gırtlak, rezonatör ve diğer eklemel organların hassas dengesine bağımlı olduğu bilinmektedir ki bunlarda sonuçta sinirsel, endokrin (iç salgıya ait), iskelet ve kas sistemlerinin yapısal ve fonksiyonel bütünlüğüne bağımlıdır. Yukarıdaki sistemlerin herhangi birisinin fonksiyonundaki bozulmalar potansiyel olarak ses kalitesinin azalmasıyla sonuçlanabilir". Otolarengolojistin (boğaz hastalıkları uzmanının) yukarıda bahsedilen sistemlerin yapısal ve fonksiyonel bütünlüğünü kontrol ettiğini varsayarsak, öğrencinin duruşunu, solunumunu, fonasyonunu, rezonansını ve artikülasyonunu değerlendirmek Ses Eğitmcisinin görevidir." [9]

"Ses eğitmcilerinin, sesin 'yerleştirilmesi' diye tanımladığı veya algıladığı şey genellikle, ses formantlarının bedenin bölgeleriyle olan ilişkilerindeki değişiklik nedeniyle artan titreşim olarak tanımlanmaktadır.

- Göğüs ve Alt Gövde- pes perdeler ve açık sesler ("AW")
- Boğaz- orta aralık, kolay konuşma tonu
- Ağız- üst orta aralık, orta-sesli harfler
- Geniz- özellik genizsel bir konson tarafından izlendiklerinde kapalı, ön sesli harfler
- Yüz- yüksek aralık, ön sesli harfler
- Sinüs- bir çok sinüs olduğunu düşünerek; çok farklı kalite sesleri aktive etmektedir.
- Kafatası kemikleri- kafa sesi, çok yüksek aralık, kapalı sesli harfler. [14]

Türkçe Fonetikte Konuşma, Ünlüler ve Ünsüzler

“ Konuşma tanım olarak, kişinin kendisi ve çevresiyle dengeli ilişkiler kurmasına ve sürdürmesine yarayan, geleneksel sesli sembollerin yer aldığı bir iletişim sistemidir. Konuşma, akciğerden çıkan havanın sese dönüşmesidir. Bu ses, ses tellerinin üst tarafındaki boşlukların, boğaz, yumuşak damak, küçük dil, dil ve dudakların çeşitli şekillere girerek ünlü ve ünsüz sesleri oluşturmasıyla anlamlı bir konuşmaya dönüşür.”[25]

“ Konuşmada ses üretmek için vokal kıvrımlar önce gırtlak kasları tarafından bir araya getirilir. Vokal kıvrımlar kapalıyken, solunum kaslarının hareketi ve göğüs duvarı, vokal kıvrımların hemen altındaki hava basıncının artmasına neden olur.Sonuç olarak, vokal kıvrımların altındaki basınç, onları bir arada tutan basıncı geçer ve boşalan hava kıvrımlar üzerinden çıkar. Hava hızlı bir şekilde gırtlak üzerinden boşalırken, azalan bir basınç (venturi etkisi olarak adlandırılan olay) yaratır ve vokal kıvrımlar bir araya gelir. Kıvrımların altındaki basınç tekrar yükselir ve süreç kendisini tekrar eder. Hızlı açılma ve kapanma süreci vokal kıvrım titreşimini üretir. Bu işlemi bir stroboskopik inceleme ile görebiliriz. Vokal kıvrımların her açılışında hava fışkırır. Fışkıran hava, konuşmak için kullandığımız sesleri üreten hava basıncında ani değişiklikler yaratır.”[19]

“Vokal dağıtımın bir elementi olarak ‘Konuşma’ kendi içinde bir disiplindir ve bir lisan konuşmada kullanılan sesleri etkili biçimde oluşturmak için gerekli tekniklerde ustalaşmayı içermektedir.Metne bağlı ‘konuşma’ alıştırmaları çoğu kez aktörün metni etkili biçimde iletme yeteneğinin geliştirilmesinin teknik yönleriyle ilgilidirler. Onlar ritimler, perde, entonasyon, çekim v.s’i içeren konuşma iletilişiminin diğer yönlerini de inceleyebilirler.”[16]

“Konuşma; solunum, larenks ve ses alanı yapılarının etkileşiminin bir ürünüdür. Larenks, solunum sistemini, boğaz, ağız ve burnun hava geçiş yollarını bağlayan bir valf olarak görev yapar. Ses Alanı (vocal tract) sistemi glottisten dudaklara doğru çeşitli geçitlerden oluşur. Dili, dişi, yumuşak damak ve dudakları kapsayan oral ve burun boşluklarını, farenksi içerir. Bu organlardan geçen konuşma seslerinin üretimi artikülasyon olarak bilinir.” [21]

“ Konuşma sesleri artikülatör adı verilen dudaklar, dişler, dil ve damak tarafından gerçekleştirilir. Bu organlarla birlikte hareket eden çene, larenks ve farenks (yutak) duvarları da önemlidir.” [4]

“ Ünlü seslerde hava, ağız boşluğunda hiçbir engele ve sürtünmeye uğramadan çıkar. Ünlülerde ağız boşluğunun aldığı şekil önemlidir. Ünsüzler ise soluğun gırtlaktan sonra soluk borusu üzerinde herhangi bir yerde kısmen ya da tamamen engele uğraması sonucu ortaya çıkan seslerdir. Ünlülerin üst tonları armoniyi oluşturur. Sonsuza kadar uzanan bu armoni yelpazesi

doğada bulunmaz. Ancak bilgisayarların yaptığı ses analizleri sonucu bir ünlüde 35 tane üst ton saptanabilmiştir.

Ünsüzlerin boğumlandıkları ya da engele uğradıkları yerler ise üç tanedir. Birincisi dudaklar arası ya da üst diş-dudak arasındadır: P, B, F, V ve M sesleri bu bölgede oluşur. İkincisi üst dişler, dil ucu ve sert damağın ön kısmı arasındaki bölgedir. Burada da T, D, R, L, S, Z ve N gibi sesler oluşur. K ve G gibi ünsüzlerin boğumlandığı üçüncü bölge ise dil kökü ve yumuşak damak arasındadır.” [25]

Ünlüler (Vokaller)

“Ünlüler, genel olarak ağız kanalının açık olduğu durumda çıkarılan seslerdir. Bu nedenle kimi dilciler bunlara açıklık sesleri adını verirler. ... Ünsüzlerde ise bu kanalda yada öteki organlarda bir engelleme, bir daralma, bir kapanma söz konusudur.” [1]

“Geleneksel olarak sesli fonemler, oral kavitenin içindeki dört kenarlı uzamsal bir düzenlemeye ilişkin olarak sınıflandırılmışlardır. Oral kavitede dilin yüksek noktası, tahminen, [i] için yüksek-ön pozisyon, [u] için yüksek-arka pozisyon,[æ] için alçak-ön pozisyon ve [a] için alçak-arka pozisyon meydana getirmektedir.(Bell,1867; bkz ayrıca Ladefoged’in tarihsel incelemesi, 1967). Diğer sesli harfler düşünüldüğü gibi bu dört kenarlı düzenlemenin sınırları içine uymaktadır. Bu sınıflandırma orijinal olarak kendi kendini tatbik etme açısından delile dayanmıştı. Bununla birlikte, x- ışını analizlerinden gelen yeni data, böylesi bir sınıflandırmanın çoğu kez doğru olmadığını ve hatta bazı durumlarda yanıltıcı olduğunu göstermiştir.(Ladefoged ve diğerleri, 1972; Wood,1975; Lieberman,1976; Godinez, 1978). Dil yüksekliğinin ve dil ilerlemesinin sesli harf kategorileri arasında düzenli bir dizisi, aynı konuşmacıda bile, her zaman gözlemlenmez. Gırtlakın yüksekliği ve dudak pozisyonu gibi diğer faktörler, dilin pozisyonunu önemli derecede etkileyebilir ve genel vokal bölge biçimi üzerinde etkili olabilir. (Perkell,1969). Şimdiki birçok fonetik sınıflandırma bilimi, sesli harfleri dil yüksekliğine göre sınıflandırmaya devam ediyor.” [23]

“Uzun zaman iki sesli fonem teorisi birbirleriyle kıyasıya rekabet etti. Helmholtz (1913) tarafından geliştirilen armonik ses teorisi (overtone theory), vokal bölgedeki zorlanan titreşimlerin, armoniği zengin gırtlak sesi tarafından uyandırılışını kabul etmişti. Rezone eden borunun biçimine ve ıslaklığına bağlı olarak, belirli kısmi tonlar rezonans tarafından büyütülmektedir. Sesli fonem, böylece, yalnızca teşvik edici sesin harmonik seslerinden içermek zorundadır. Bell (1914) klasik kitabı Konuşmanın Mekanizması’nda bunu Helmholtz teorisinin “harmonik hipotezi” olarak adlandırdı.

Hermann (1889,1890,1893)tarafından geliştirilen nabız teorisine göre (pulse theory), larenks, ses tellerinin titreşimleri içinde, ses veren hava sütununun nabız atışları yoluyla teşvik edilir. Bu şekilde, azaltılan titreşimler rezonatörde

üretilmektedir. Larenksin bu zorlanan titreşimleri yalnızca onun biçimlemesine dayanmaktadır; aralıklarla meydana gelen itici kuvvetin sıklığına bağlı değildir. Bell, bunu sesli harf teorisinin “sabit perde hipotezi” olarak adlandırdı. Nabız teorisine yeni destek, Lafon ve Cornu’un (1960) modern elektronik ekipmanı ile genişletildi.” [24]

“Sesli fonemlerin karakteristik kalitesinin, ağız ve farenks boşluklarının baskın rezonans perdelerinin eşleşmesiyle üretildiği düşünülmektedir. Akustik analizin bilimsel yöntemleri bile, pes ve tiz frekans genişliklerine veya formantlara katkıda bulunanın ağız mı yoksa farenks mi olduğunu ispatlamakta başarısız olmuştur. Buna rağmen şu bir gerçektir ki sesli fonemler, bağlı rezonatörler tarafından sağlanan biri tiz biri pes iki karakteristik formant ile ayırt edilirler. Van den Berg’e göre vokal boşlukların rezonansları açıkça tanımlanamamaktadır ve gerçekte sesli fonemlerin formantları bir dereceye kadar durdurulmaktadır ve enerji kaybedilmekte olduğu için onlar, vokal kıvrım titreşimleri tarafından verilen esas vokal notanın hakimiyeti ile asla rekabet edemezler.

Manuel Garcia (1805-1906),- boğaz muayenesine ait aynalı aletin icadı kendisine atfedilen saygın bir şan hocası- vokal kıvrımların perdeyi olduğu kadar kaliteyi de etkilediğini tanıyan ilk kişi olmuştur. Daha yakın yıllarda Russell, konuşmada ve şarkı söylemede gırtlak, farenks, dil ve yumuşak damağın faaliyeti hakkındaki bilgiye katkıda bulunmuştur. Gırtlaksal boşluğun doğrudan gözlemi ve fotoğraflandırılması için bir gırtlak periskobu, dilin ve damağın hareketlerinin gözlenmesi için yanal x-ışını fotoğraflaması kullandı. Şunu buldu: gırtlaksal boşluk yalnızca farklı perdelerin notaları üretildiği zaman değil, farklı sesli harf sesleri oluşturulduğu zaman da önemli değişimler geçirmektedir. Negus, gırtlak boşluğunun sesin tonu üzerindeki etkilerini şöylece özetlemiştir; Gırtlak yalnızca esas tonu değil aynı zamanda bir çok armonik sesi üretmektedir. Farklı karakter ve kalitede seslerin üretilmesi, armonik seslerin göreceli olarak büyütülmesi veya yavaşlatılması ile olurken, diğerleri rezonans edici boşlukların kendi içlerinde oluşabilirler.” [29]

“Fonasyon süresince, basınç altındaki hava ciğerlerden ağıza doğru akar. Gırtlakta , vokal kıvrımların direnci alt-gırtlak basıncı artışına neden olur. Alt ve üst gırtlak basınçları arasındaki fark , vokal bölgeye ses enerjisi sağlayan vokal kıvrım titreşiminin itici gücüdür. Vokal bölge , nefes borusunun ağız ile dudaklar arasındaki hava dolu bir alandan oluşur ve kaynağa bir rezonatör olarak çalışır. Mafsalların konfigürasyonunu değiştirmek suretiyle (dudaklar, dil, çene, yumuşak damak ve gırtlak) , bir kimse bu rezonatörün şeklini yeniden düzenleyebilir ve böylece vokal kalitenin geniş bir alanını sağlayabilir. Çeşitli sesli fonemler bunun en açık örnekleridir.” [30]

“ Şarkı söyleme, konuşma ve fısıldama durumundaki sesli fonemlerin, tam manasıyla , teşvik edici fundamentallerin harmonik kısmi tonlarından oluşmaktadır. Harmonik olmayan sesler, yapay sesli fonemlerin saflığını

azaltmaktadır. Daha sonra, F. Trendelenburg (1930,1935,1936,1938,1940) şu sonuca vardı: İki esas sesli fonem teorisi arasındaki uyumsuzluklar sadece temel deneyi yorumlama meselesidir. Helmholtz'un sesli fonem teorisinin prensipte doğru olduğu tanındı. Lullies'e göre (Ranke ve Lullies, 1953), Hermann'ın nabız teorisi genel sesli fonem teorisine özel bir durum teşkil etmektedir. W. Trendelenburg'un (1935,1936,1937ab,1942) izole edilmiş gırtlak örneğinde gösterdiği gibi, sestelleri titreşimi tarafından üretilen esas ses, saf bir tonun yaklaşık olarak sinüsoitsel bir yapısına sahiptir. Lullies'in düşüncesinde, rezonans eden larenksin içindeki sesin karmaşık ikincil titreşimleri, çalkantılı girdaplar yada hava helezonları yaratmakta olan hava akımının üfleyici faaliyeti yoluyla meydana gelmektedir.

Sonrasında gelen araştırma, sesli fonem formasyonunun bu prensiplerine önemli ilaveler getirdi. Örneğin Gemelli (1946) gırtlakın sesli fonem formasyonu üzerindeki etkisini çalıştı. Bu yazar, tiroid çıkıntısına iliştilen bir kristal mikrofona vasıtasıyla, esas sesin eşzamanlı osilografik kaydı ile birlikte gırtlak tomogramlarını elde etti. Bu şekilde sesli fonemlerin üretimi süresince, ses tellerinin karıncaya ait kıvrımların ve gırtlak boşluklarının biçimini ve pozisyonunu analiz etti. Onun gözlemleri şu sonucu getirdi: sesli fonemler gırtlakta farklılaştırılmaya başlamaktadır, öte yandan üst gırtlak rezonans borusu "çeşitli sesli fonemler arasındaki farklılıkları zenginleştirmekte ve tamamlamaktadır". (Bellusi ve Visendaz, 1949)." [24]

"Her bir sesli harf için formant çevresi , tonun yüksekliğine bağlı değildir. Örneğin, A harfinin formant çevresi 1000 Hz civarındadır. Her iki amplitüd maksimanlarının (formantlar) frekansı , belirli bir sesli harf rengine uymaktadır. Örneğin, A sesli harfine . Artikülasyon organının pozisyonunun değişmesi ile rezonatör bölgeler de değişebilmektedir. Böylece başka frekans çevrelerinde bir rezonans oluşturmaktadır, yani sesli harf spektrumunda bir değişiklik olur ve başka bir sesli harf , örneğin, O harfi meydana gelir." [3]

"Vokal hareketle ilgili anatomi ve fizyoloji bilgisi gereklidir, çünkü sesle ilgili problem, sesin bedenden çıktığı yolun etrafında bir yerdedir. Her ne kadar yetişkin gırtlak , bayanlarda 12,5-17mm, erkeklerde 17-24 mm genişliğe ulaşarak , buluş çağında gelişimini tamamlamış olsa da ; insan sesi, otuzlu yaşların ortalarına kadar gerçekten olgunluğa erişmez. Aritenoidler haricinde , hemen hemen bütün vücut kıkırdaklarında kemikleşme ve kireçlenme süreci 25 yaşında başladığı için , eğer eğitim yeterli ise , olgun yetişkin bir kaç yıl için istikrarlı bir mekanizmaya sahiptir ve vokal dayanıklılık gelişmiştir. Bununla birlikte üretim özgürlüğü ve günlük egzersiz devam ettirilmez ise esneklik azalabilir." [9]

Ünsüzler (Konsonantlar)

“Konsonlar genel olarak iki çeşide ayrılabilirler: sesle ifade edilenler ve sesle ifade edilmeyenler. Sesle ifade edilmeyen konsonlar k,p,t,f,h,s ve sh'yi içerirken, sesle ifade edilen konsonlar şunları içermektedir: b,d,v,z, zh,l,g,j, w,r,y,m,n ve ng. ‘th’ konsonu bazı kelimelerde ses ile ifade edilirken diğerlerinde seslendirilmez. Ses ile ifade edilen konsonların üretilmesinde ses telleri birlikte çekilip uzatılır ve titreşime başlatılır, sonuç olarak konson seslendirilir. Buna karşılık sesle ifade edilmeyen konsonlarda ses tellerinin algılanabilir bir hareketi yoktur. Ses ile ifade edilen konsonlar, karakterde daha yumuşaktır ve sesle ifade edilmeyen konsonlardan daha az patlayıcıdır. Sesle ifade edilen konsonlar hafif uzatma kalitesine sahip oldukları için, özellikle legato söylemede, çeşitli sesli fonemler arasında köprü kurmak için etkin bir şekilde kullanılabilirler. Şarkıcıların, bu konson fonemler arasındaki temel farklılıkların bilincinde olmaları, gelişmiş artikülasyon ile sonuçlanacaktır.

Bazı konsonlar için artikülasyon organlarının ayarlanması benzerdir. Aşağıdaki çiftli konsonlar için sadece bir ayarlama gereklidir: t-d,p-b,f-v,k-g,s-z ve sh-zh. Çiftlerdeki ilk konson ses ile ifade edilmezken ikinci konson seslendirilir.” [7]

“Konsonant sesler , sedalı ve sedasız olmak üzere iki grupta incelenir. Bunlar ağız boşluğu, gırtlak ve burun boşluklarının çeşitli noktalarında ses önüne gelen bir takım engeller ve dil- diş- dudak- damak organlarının hareketleriyle oluşurlar.

Sedalı konsonant sesler: B-D-L-M-N-R-V-Y-Z

Sedasız konsonant sesler: C-Ç-F-G-Ğ-H-J-K-P-S-Ş-T

Sedasızlardan (P,Ç,T,K,Ş) patlayan sesler olarak bilinir. (F,H,S) de tıslayan seslerdir.

Diş-Damak konsonantları: Bunlar, C,Ç,J,K,L,N,R,S,Ş,T ve Z harfleridir. Bunlardan patlayan ve tıslayan harflere dikkat etmek gerekiyor. Teşekkül ettikleri noktaya fazla kuvvetle yüklenilmemelidir.

Dudak konsonantları: Bunlar, B,F,M,P,V harfleridir. Bunlardan patlayan ve tıslayanlara, teşekkül noktalarında fazla yüklenilmemelidir. Hafif bir darbe patlayan ya da tıslayan bu seslerin oluşmaları için yeterlidir.

Damak konsonantları: Bunlar, G,Ğ,ve H harfleridir.

Diş- Damak konsonantları:Bunlar D ve Y harfleridir.

Bütün bu sesleri gereken yerinde çıkarırken yapılması gereken şey patlayan ve tıslayan sesleri hafif, sedalı olanları ise aksine kuvvetli söylemek sesin güzelliğine etkin olacaktır.” [26]

Ünlü (sesli) ve Ünsüz (sessiz) Dengesi

“Sesli fonemler üzerinde şarkı söyleme’ kavramı önemli olmakla birlikte, sessiz harflerin (konsonların) pahasına vurgulanmamalıdır. Konsonları ihmal edip, sesli fonemler üzerine aşırı vurgu yapma güzel korosal ton ile sonuçlanabilir, fakat şarkı söyleme parlaklıktan ve arzu edilen açıklayıcı karakteristiklerden genellikle yoksun kalacaktır.

Doğru, anlaşılır diksiyonu başarmak için, sesli ve sessiz fonemler arasında bir denge sürdürülmelidir. Yalnızca eşit vurgu verildiği zaman, sürdürülebilir karakteristikler nedeniyle sesli fonemler genellikle konsonlar üzerinde hakim olurlar. Bu yüzden arzulanan dengeyi sağlamak için konsonlar aşırı mübalağa edilmelidir- sürede değil şiddetin derecesinde. Vurgu, konsonların aşırı süresinden ziyade dikkatli ve kesin telaffuz üzerinde yapılmalıdır. Bununla birlikte şu anlaşılmalıdır: açık diksiyon iyi ses üretimini garanti etmeyecektir ve kusursuz artikülasyon için herhangi bir çaba, vokal mekanizmada gereksiz gerilime neden olmamalıdır. Artikülasyon, boğazdan uzakta meydana gelmelidir!” [7]

Ünlü (sesli) ve Ünsüz (sessiz) Arasındaki Farklılık

“Sesli fonemler şarkı söyleme tonunu uzatmak için kullanılır ve nefes akımı süreklidir. Konsonların seslendirilmesinde veya artikülasyonunda nefesin akışı her an kesilebilir. Sesli fonemler ve sessiz fonemler (konsonlar) arasındaki temel farklılık budur.

Sesli fonemler vokal tonun uzatılmasında esas araçtır, buna karşın konsonlar daha kısa uzatma kalitesine sahiptirler ve bazı durumlarda müziğin legato akışını zedeleyebilirler. Sesli fonemlerin tümü ses ile ifade edilen fonemlerdir; yani ses telleri titreşime başlatılır. Bununla beraber, konsonların yaklaşık üçte biri ses ile ifade edilmez. Konsonların anlaşılabilirliği artikülasyon organlarının hareketlerine bağlıdır; sesli fonemler daha çok kimlikleri için süreye ve rezonansa bağımlıdır. Sesli fonemler üzerinde koro için yazılmış bir seçimi söyleme, yalnızca sesli fonem üretiminin tek düzeliğini sağlamak ve tonal harmoni geliştirmek için kullanışlı bir araçtır. Ayrıca, bunun gösterdiği gerçek şudur ki sesli fonemler kendi başlarına çok az anlam ifade etmektedir ve metnin anlaşılabilirliği aslında konsonların kusursuz artikülasyonuna bağımlıdır.” [7]

Artikülasyon

“Artikülasyon;Anlaşılır seslerin oluşturulmasında, artikülasyon organlarının fiziksel ayarlama faaliyeti.” [7]

“Halk önünde etkili konuşmanın bir diğer ön koşulu, her dilin fonetik kurallarına göre konuşma seslerinin açık bir şekilde artikülasyonudur. Herhangi bir tür ve derecedeki artikülasyon bozukluklarının, halk önündeki konuşmacının etkinliğini ciddi anlamda azalttığı açıktır. Peltékçe konuşma veya [r] sesini uygun şekilde artiküle edememe, konuşmacının gülünç duruma düşmesine neden olacak ölçüye kadar dinleyiciyi rahatsız eder. Aynı şey “berrak olmayan konuşma” veya gevelemenin geniş alanı için de doğrudur. Geveleme, artikülasyondaki genel berraklık yoksunluğundan, alelacele konuşan kişinin tipik patolojik telaffuz kaybına kadar uzanır. Gürültülü bir şekilde ve acele olarak konuşan böyle bir kişi kelimeleri yutar, sık sık dil sürçmeleri yapar ve cümlelerin ve düşüncelerin organizasyonuna dikkat etmeksizin aceleyle sözünü söyler.” [24]

Artikülasyonun Yeri

“Artikülasyon sisteminin ayrılmaz parçalarına göre beş artikülasyon bölgesi vardır: 1) dudaksı bölge iki dudak arasında; yada dudaksı seslerin ortaya çıktığı yer olan, alt dudak ile üst dişler arasında (labiodental) uzanmaktadır. 2) Linguodental bölge, diş veya diş yuvasına ait sesleri üretiyorken üst kesici dişlere veya onların diş yuvası sırtına karşı artikülasyonu gerçekleştirdiği zamanda dil ucuna işaret etmektedir. 3) Palatal bölge, sert damağın orta çizgisi boyunca uzanmaktadır. Ön tarafta , geriye bükülmüş dil ucu Amerikan [l] ve [r] yi üretmektedir. Daha arkada, dilin yukarı kaldırılması damaksal patlama yapan fonemleri artiküle etmektedir. 4) Dilin zemini ile gerideki farenks duvarı arasındaki dorsofaucial bölge standart İngilizce de kullanılmamaktadır. Buna rağmen Almanca’da, Almanca [x] in gerideki çeşidi, “ach”da olduğu gibi, bu alanda üretilmektedir. ... Arapça gibi diğer bazı diller farenks sesleriyle doludur. 5) Ses telleri arasındaki gırtlak sürtme sesi çıkarıcı sesin [h] üretimi ve İngilizce dışında tüm Cermen dillerinde bulunan hemze için kullanılmaktadır.”[24]

“Nathan; burnu, damağı, dişleri ve dudakları yardımcıları olarak adlandırarak ton ve artikülasyon arasında keskin bir ayırım yaptı.Garcia bu bakışı destekledi ve “şarkıcının gerçek ağzının farenks olarak düşünülmesi gerektiği” ni gözlemledi. Dr. Maraloti -Caruso’nun kişisel fizikçisi ve vokal teknik yazarı-çevreye doğru hareket etmeyi seçti ve açıkladı: ‘ses konuşmadır ve ses telleri tarafından değil ağız tarafından üretilmektedir’.

Çağdaş teorisyenler Lehmann ve De Reszke’nin yolunu izleyerek çekirdekten çevreye doğru hareket etmeye devam ettiler. Tonların harmonik analizi ve seslenimle alakalı kas işlemlerinin detaylı tanımlaması ile dolu bir kitapta D.

Ralph Appelman, sesli harf formasyonu konusunda şu yorumları yapmaktadır:

Her sesli harf; x- ışını fotoğrafları ve sineflorografi tarafından belirlenmiş olan ve dil, dudaklar, yumuşak damak, çene kemiği ve gırtlak ilgilendiren , iyi tanımlanmış fizyolojik pozisyonları temsil etmektedir. DİL. Temel sesli fonemleri üretmek için ,sabitlik alanı içindeki perdeler üzerinde söylenen tüm sesli fonemlerin fonasyonu boyunca dilin ucu , alt ön dişlerin karşısına konulmalıdır. DUDAKLAR. Yüksek-ön, orta-ön ve alçak-/ön sesli fonemlerinde dudaklar yuvarlanmadan daha fazla yatırılırlar. Alçak-arka, orta-arka ve yüksek-arka sesli fonemlerde dudaklar, alçak-arkadan yüksek-arkaya pozisyonlarından daha fazla olarak devamlı yuvarlaklaştırılırlar. GİRTLAK. Fonasyon süresince gırtlak pozisyonu, normal nefes alma sırasında alınan pasif pozisyondan daha fazla alçaltılır.

Düşüncesi önemli ağırlığa sahip olan diğer çağdaş otorite William Vennard'dır. O, şunu belirtmektedir: ' Gırtlak sadece titretici olarak düşünmeye alışınız, çünkü o, vokal bantların yeridir, bununla birlikte, o bir boşluktur. Şaşırtıcıdır, bizim en çok değer verilen rezonansımız burada olabilir!' Daha sonra o, sesteki halkadan bahsederek şunu gözlemler.

' Bu halka, onu gırtlakla ilişkilendiren çeşitli karakteristiklere sahiptir.' Fakat bu işlevsel çekirdeğe çok yaklaşmaktadır, çünkü 'odak' ve 'kaplama' ile ilgili diğer bir tartışmasında, o şunu açıklamaktadır: ' Bir ses inşa etmenin yolu önden arkadır, boğazdan ağıza değildir. Bu amaç için bir araç 'dil üzerinde hım' diye adlandırdığım bir konsondur... Bu, tonun doğru 'yerleştirme'sini başarmanın ve böylece onun sağlıklı gelişimini sağlamanın bir yoludur.

Tüm yaklaşımlar Vennard'ın planını tercih eder ve boğazdan ağıza değil önden arkaya bir ses inşa etmeye çalışır görünmektedir." [28]

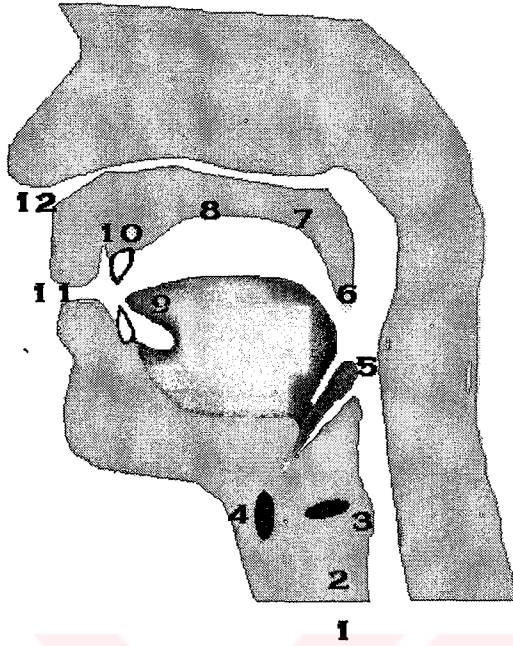

Şekil 1.1. John Willkins tarafından 1668'de yayınlanan diyagram

Şekil 1.1. “ ilk defa John Willkins tarafından 1668’de yayınlandı. Bu şekildeki diyagramlar 300 yıl önce geliştirilmiş olan üst gırtlak artikülasyonunun bilimsel anlayışının şaşırtıcı derecesini göstermektedir. Bu şekil aynı zamanda fonetik teoriye yıllarca hakim olan bir klasik yaklaşımı da ortaya koymaktadır. Şekilde spesifik vokal bölge biçimleri, her bir ses ile ilişkilendirilmektedir ve bir veya iki artikülatör her bir ses için birincil öneme sahip olarak seçilmektedir; örneğin,[p] bir dudaksı ve [n] bir dil-diş yuvasına ait genizsi- lingua alveolar nasal- olarak isimlendirilmektedir.

Üst gırtlak artikülasyonu hakkındaki araştırmanın büyük kısmı, gözlenen hareketler ile konuşmanın motor kontrol merkezlerinin girdileriyle bağlantılı olduğu kabul edilen fonetik birimler arasındaki ilişkilerle alakalı olmuştur. Her ne kadar bu yaklaşım var olsa, fonetik birimler ile üst gırtlak hareketleri arasında çok az ilginin gözlemlendiği sayısız durum söz konusudur.(Kent ve Minifie,1977). Abbs ve Eilenberg (1974) ile Moll ve diğerleri (1977) şunu önermişlerdir: Bizim konuşma üretimi anlayışımız, fonetik birimlerin fiziksel açıdan ortaya çıkmalarıyla olan geleneksel alakadan ziyade konuşma hareket kontrolünün temel fizyolojik özellikleri üzerine yoğunlaşma suretiyle en etkin şekilde ilerleyecektir. “ [23]

“Artikülasyon gerginliklerden bağımsız olduğu zaman, şarkıcının kelimeleri yalnızca açık bir şekilde ayırt edilebilir olmakla kalmayacak aynı zamanda enerji sarfiyatı açısından ekonomik olacaktır.Ton ve artikülasyon arasında çok az uyumsuzluk olduğu için, hiçbir süreç diğerine karışmayacaktır.Daima kaçınılması gereken hata, konsonların fazla vurgulanmasıdır. Serbest artikülasyonun üç ön koşulu vardır: 1) Kayıt mekaniği yoluyla sesli fonem saflaştırılması ve doğru gırtlak açısı. 2) Solfej kullanımı- bu rezonans ve sesli harfle ilişkili titreşimleri rahatsız etmeksizin konsonları dahil edebilir. 3) son olarak lisanın inceliklerini ortaya koymak. Burada anlatılan prosedürü izlemek suretiyle, ne temiz artikülasyon için tonun, ne de ton için temiz artikülasyonun feda edilmesi gerekecektir. Aslında, teknik iyi bir şekilde oluşturulduğu zaman, herbiri diğerinin etkinliğinin arttırılmasına hizmet etmelidir.” [28]

Şekil 1.2. Sesin meydana gelişini gösteren diyagram

“ Bu basitleştirilmiş diyagram sesi meydana getirmeyi içermek için çok küçüktür ama (1) akciğerler ve diyafram, ses performansı için hayati öneme sahip olan nefes kontrolü için kullanılmaktadır. Hava buradan (4) gırtlak içerisindeki nefes borusunun (2) içinden ve vokal kıvrımların (3) ses tellerinin üzerinden geçer. Kıvrımlar düz bir şekilde uzandığında hiçbir ses meydana gelmez, fakat kıvrımlar gerildiğinde oradan geçen hava , onları titreştirir. Hava daha sonra nefes borusunun ağzından (glottis) ve (5) gırtlak kapağından (epiglottis) geçerek ağıza gider. Ağız, bir boşluk olup, şekli belli bazı organların pozisyonuna bağlı olarak değişebilir. Ağızın yeniden şekil alabilmesi yalnız başına üretilmekte olan sesin tonunu değiştirebilir. Aynı organların bazıları da, konuşma yapmak için birlikte giden spesifik sesleri artiküle edebilirler. Bunlar; küçük dilin (6), yumuşak damağın (7) hareket ettirilebilir uzantısını, sert damak (8) ve dişler (10) gibi sabit parçaları ve elbette dili (9) ve dudakları (11) içermektedir. Burun (12), burun aralığı ve sinüsler yalnızca nefes kontrolü için değil, ayrıca rezonans için de önemlidir.” [17]

“ Diyafram (diaphragma) adı verilen, kubbe biçimindeki güçlü kas demeti, göğüs kaslarının yanısıra görev alıp soluk verirken yükselerek , soluk alırken de karın boşluğuna doğru inip düzleşerek göğüs oylumunu, dolayısıyla akciğerleri genişletip daraltır. Sağlanan hava, konuşma sırasında soluk borusu yoluyla gırtlak, boğaz, ağız kanalı, geniz, burun boşluğundan geçirilirken, her sesin özelliğine göre değişik işlemlerle dil seslerine dönüştürülür.” [1]

Artikülasyon Organları

“ Artikülasyon Organları (Artikülatörler); Çeşitli lisan seslerini oluşturan yada biçimlendiren ve onların belirli ayırt edilebilir karakteristiklerini belirleyen vokal mekanizmanın parçaları şunlardır: dil , dudaklar, dişler, alt çene, sert damak ve yumuşak damak.” [7]

“Artikülasyon organları, konuşmanın özel gayelerine uyarlanan çiğneme ve yutma organlarıdır. Dudaklar, dişler, diş etleri, çeneler, dil, sert ve yumuşak damaklar sesli ve sessiz fonemlerin artikülasyonunda hep birlikte ortaklaşa çalışırlar. Bu yapıların göreceli pozisyonlarındaki değişmelerin sebep olduğu ağız boşluğunun genişlik ve biçimindeki değişimler, birbirinden açıkça ayırt edilebilen karmaşık ses dalgalarından oluşan sesleri üretir ve konuşulan dilin sesli ve sessiz fonemlerini kompose eder. Frekans farklılıkları konuşma seslerinin fiziksel doğasının temel karakteristikleridir. Bu frekans karakteristikleri tamamiyle artikülasyon organlarının, sesle ifade edilmeyen seslerde sıkıştırılmış havaya, ses ile ifade edilen seslerde ise titreşim yapan havaya ilişkin olarak konumlanmasına bağlıdır.” [8]

“Artikülatör (eklemleyici) sistemin beş ayrı eklemleme (artikülasyon) bölgesi vardır.

1. Labial bölge: (dudak bölgesi) İki dudak arası ya da dudak ve diş ilişkisiyle oluşur B P M V F
2. Linguo-Dental bölge: (dil-diş bölgesi) Alt dudakla üst dişler arasında eklemleme ile oluşur. D T C Ç S Ş S N
3. Palatal bölge: (damak bölgesi) Sert damağın orta bölümünde oluşur. L R K G
4. Dorsofaucial bölge: (dil kökü ile farenksin arka duvarı arası) Arapça'daki “h” ve Almanca “x” sesi.
5. Larengeal bölge: Ses tellerinin orta kısmından çıkan “h” sesi bu bölgede oluşur.

Her artikülasyon bölgesi birkaç tip sesi oluşturur.

1. Plossivler: (b,p) Havanın patlamalı bir şekilde çıkışı ile oluşurlar.
2. Frikatifler: (f,v) Dar bir geçitten çıkarılan hava sürtünme sesidir.
3. Nazal rezonantlar: (m,n,d) Ses yumuşak damaktan burun pasajına doğru geçerek, burun rezonansını oluşturur.
4. Semivowels: (Yarımsesliler l,r,w) Dil ucunun hava akımını kesmesiyle oluşur.
5. Tremola ve titreşim sesi (r): Artikülasyon bölgesinin hızlı bir şekilde açılıp kapanması sonucu oluşur.
6. Sibilant sesler: Islığı andıran havanın sızması ile oluşan seslerdir.(s,z).“ [4]

“ Artikülatörlerin başlıca iki çeşidi vardır:

Hareket Edebilen Artikülatörler

Hareket edebilen ve sese şekil vermemizi sağlayan yapılardır,örneğin;çene, dudaklar ve diğer yüz kasları, dil, yumuşak damak ve farenks.

Sabit artikülatörler

Kaslar tarafından hareket ettirilemeyenlerdir, yani sert damak ve dişler.” [11]

Demircan (1996), Türkçe’de vokallerin ve konsonların oluşma yerlerini şöyle gösterir.

“Ses Organları

A.Oynak Ses Organları

1.Akciğer

2.Ses Telleri

3.Dil: En oynak ses organı olan dil, sesletimde damak ile birlikte görev yapar. Çıkarılan seslere göre önden arkaya doğru şu bölümlere ayrılır:doğru, uç, ön(orta), art, kök.

4.Yumuşak-damak: Damak önden arkaya doğru:diş-seti, sert-damak, yumuşak-damak diye bölünür. Yumuşak-damak iki ayrı görev yapar: ya alçalarak geniz yolunu açar (m,n...için), veya yukarı kalkarak geniz yolunu kapatır (a,p,s..için) Böylece sesler ağız sesleri (a,p,s ..) , geniz sesleri (m,n ..) diye ikiye ayrılır. İkinci görevi ise, dilin arkasıyla birlikte ya ağız yolunu kapatmak (k,g .. için) yada genişletmektir (o,a .. için)

5.Dudaklar: Ses yolunun en dış ucunda dudaklar bulunur. Üst-dudak ve alt-dudak birlikte ses çıkardığı gibi (p,b,m .. için), yalnızca alt-dudak üst-dişlere karşı da kullanılabilir (f,v .. için). Türkçe sesleri çıkarırken dudakların durumu şöyledir.i) kapalı/p,b,m,/ ii)açık: düz ise/i,e,ı,a/, yuvarlak ise/ü,ö,u,o/ seslerini çıkarmak için.

6.Küçük-dil: Yumuşak-damağın en art ucu küçük-dil olup yutak art duvarına çarpıtılarak, bir tür R- sesi çıkarılabilirse de, ses organı olarak Türkçe de tekil bir işlevi yoktur.

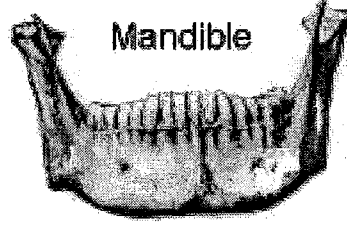
B.Durgun Ses Organları

1.Sert- Damak: Yumuşak-damağın önünde ki sert bölüm sert-damak adını alır. Sesletimde dilin önüyle birlikte kullanılır. Dil-ucu, sert-damakla bitişerek ses yolunu kapayabilir. (kim içindeki k için), yada sızmaya neden olacak kadar daraltabilir (ş,j için) /y/ sesi çıkarılırken dil-ucu ile damak arasındaki aralık , sızma olmayacak kadar açılır. /i,ü,e,ö/ ünlüleri içinse, bu aralık derece derece daha geniş olur.

2.Diş-Seti: Sert-damaktan önce fakat dişlerden sonra gelen set, diş-seti adını almakta, dilin doğrusu ve ucu ile birlikte kullanılmaktadır. Burada da ses yolu ya kapanır (t,d,n .. için) yada daraltılır (s,z .. için). /r/ için dil doğrusu ve ucu diş setine çarpıtılır.

3.Dişler: Sesletimde yalnızca üst-dişler kullanılır; alt-dişlerin bir görevi yoktur. Üst-dişler, dil-ucu ve alt-dudakla birlikte, Türkçe de yalnızca (f,v) seslerini çıkartmak için kullanılır. Geniz (m,n) seslerinden (f,v) seslerine geçiş zor olduğundan, bu konumda m-n ayrımı ortadan kalkar. O bağlamda, bir tür m olan altdudak- üst diş geniz ünsüzü çıkarılır.” [5]

Çene

Şekil 1.3. Çene kemiği

“Kemiğin her tarafının ramus’una bağlı bulunan kaslarla şekillenen bir askıyla kafatasına asılı bulunan çene kemiği burada önden görülmektedir. Ramus, çene kemiğinin dikey parçasıdır. Masseter kası, ramus’un dışındaki askıyı; içindeki yanal ve orta pterygoid kaslarını oluşturur. Masseter kulağınızın önüne bir elinizi koyarak ve çenenizi sıkarak hissedilebilir.” [15]

“Alt çene (çene kemiği), diğer artikülatoörlere göre geniş, iri yapılı bir yapıdır. Çeneyi hareket ettirmede en önemli konu çene kütlmesini hızlandırmak ve yavaşlatmak olabilir (Abbs ve Netsell,1973). Bu varsayım makul olmakla birlikte, belirtilmelidir ki çene birkaç hızlı ve güçlü kas tarafından hareket ettirilir. Konuşma esnasında çene 100-200 cm/sec² hızlanıma kadar ulaşabilmektedir (Abbs ve diğerleri,1972). Böylesi hızlanımlar konuşma hareketleri için uygun ölçüdedir. Buna ek olarak, yeni araştırmalar çene hareketlerinin en yüksek hızlarını yaklaşık olarak 60-150 mm/sec şeklinde belirtmiştir (Abbs ve diğerleri, 2972; Kuehn ve Moll, 1976; Folkins).” [23]

“Diğer artikülatoörlere ilişkili olarak Çene hareketleri:

Fonetik literatüründe, çenenin hareketleri diğer bir çok üst gırtlak artikülatoörlereinden daha az sıklıkla tartışılmaktadır. Hatta Jespersen (1926) çenenin pozisyonunu sesli fonemlerin üretimi ile ilgisiz olarak düşünmüştür. Çeneye ilginin yokluğu muhtemelen onun öncelikli artikülatoör olarak sınıflandırılmamış olması nedeniyledir. Çenenin doğrudan oral daralmanın en yakın noktasının parçasını oluşturduğu hiçbir konuşma sesi yoktur. İnanıyoruz ki, diğer birçok artikülatoöre olan anatomik ekleri ile birlikte çenenin merkezi konumu, çene hareketlerini artikülasyonun önemli bir yönü yapmaktadır. Örneğin, üst (Folkins ve Abbs, 1975) ve alt (Hughes ve Abbs, 1976) dudakların hareketleri, çene hareketinin genişliğine ve süratine bağlıdır... dudak kaslarının dudaksal hareketleri üretmedeki faaliyetleri önemli biçimde çenenin pozisyonuna dayanmaktadır. Çene, yalnızca dudaksal doku ve kasların mekanik özelliklerini etkilemekle kalmaz, aynı zamanda dudak kasları tarafından üretilen güçlerin oryantasyonu da çene pozisyonunca etkilenir. (Folkins, 1976, 78c.) .” [23]

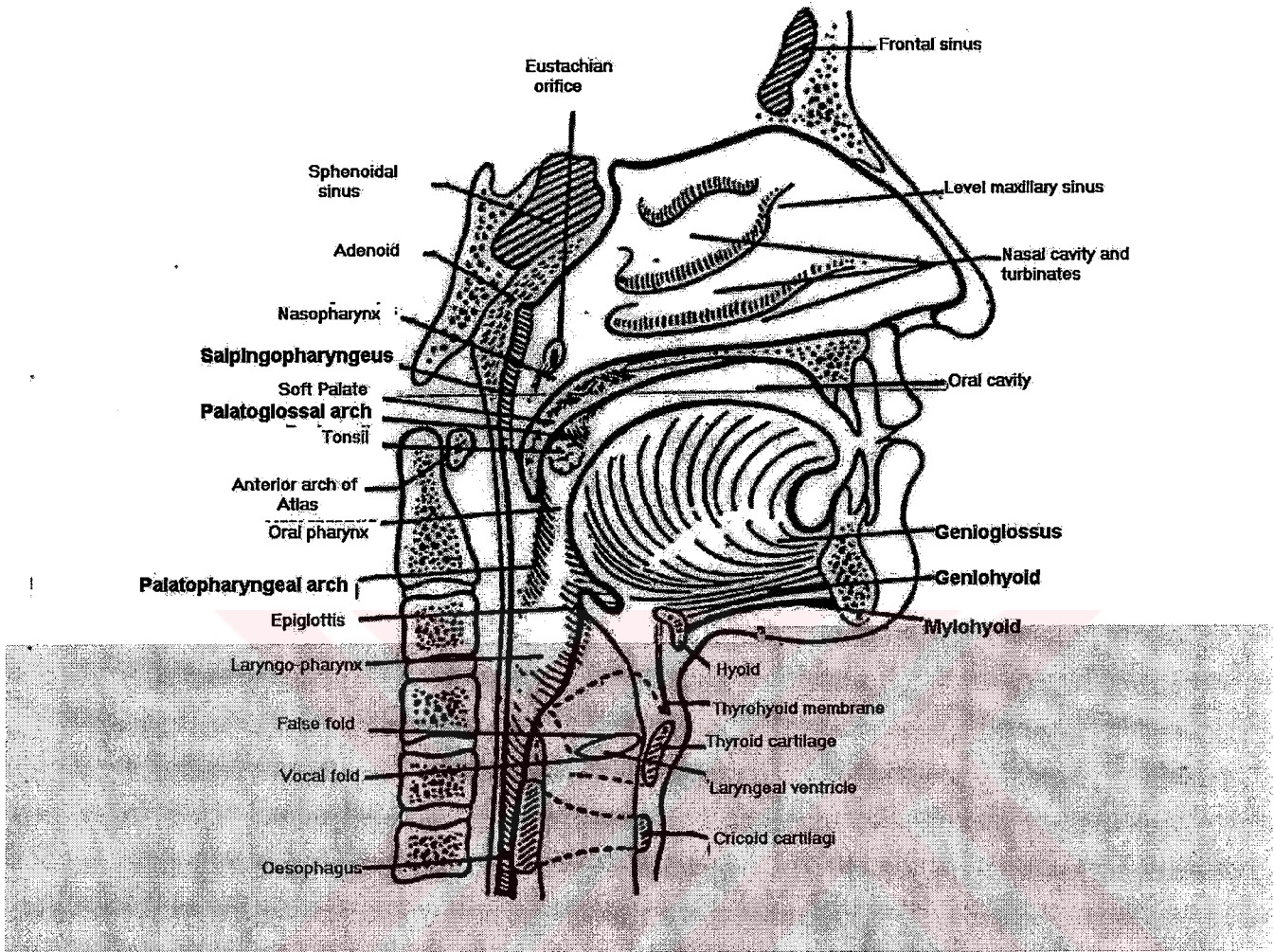
Dudaklar

“Dudaklar, dudaksı ve labio-dental (dudak ve dişe ait) fonemlerin artikülasyonunda kullanılırlar ve ayrıca dudakların büzülme ve yayılma derecelerini değiştirmek suretiyle ağız boşluğunun biçimini değiştirirler. Bu da, [u:] ve [i:] de olduğu gibi kısmen sesli fonem kalitesine katkıda bulunur.” [8]

“Dudakların, dilin ve çenenin hareketleri ses bölgesinin boyutlarını değiştirdiği için, buna bağlı olarak, rezonans bölgeleri de değişir. Yani dudakları, çeneyi, dili hareket ettirerek formant frekanslarını önemli ölçüde kaydırmak mümkündür. Şarkı söylerken veya konuşurken istenilen seslerin elde edilebilmesi böylece mümkün olur.” [33]

Dil

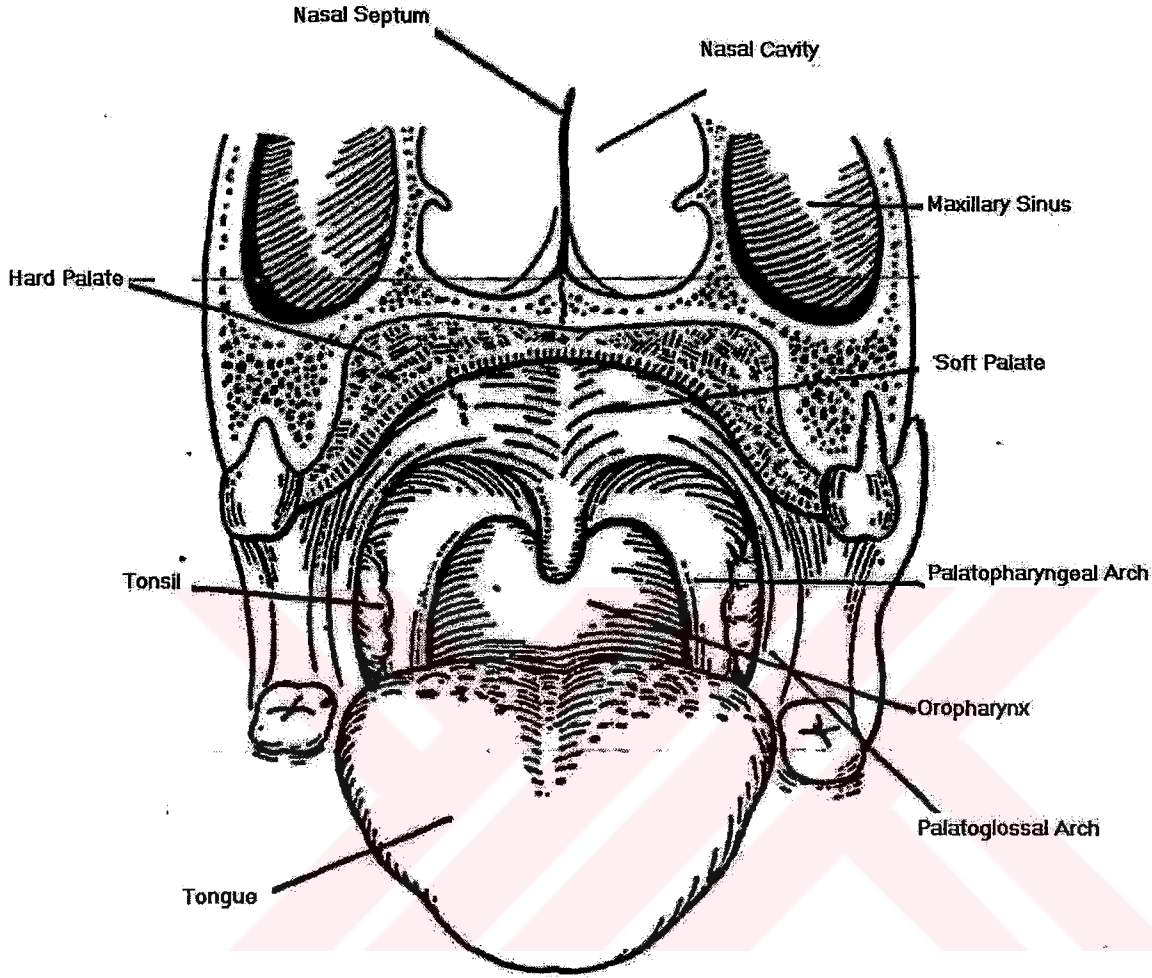
“ Dil, yutmanın olduğu gibi artikülasyonun da en önemli organıdır. O; yalnızca hareketlerin sınırsız çeşitlerini yapabilen değil aynı zamanda konuşma boyunca hareket ettikçe biçimde, kalınlaştırma ve inceltmede, bir araya getirmede ve kamburlaştırmada sezilebilir değişiklikler yapabilme kabiliyetine sahip kas ile tamamen kaplanmış olan, oldukça hareketli ve aktif bir üyedir. Biçimdeki değişimler asli kaslar tarafından etkilenirler. Bunlar alt ve üst, çaprazvari ve dikey uzunlamasına liflerin karışık bir ağından oluşmaktadır. Bu, ortasından lifli bir septum tarafından bölünür ve frenum tarafından ağızın zeminine eklenir. Zemin, alt çenenin iç kenarında ortaya çıkan mylohid kası tarafından oluşturulur ve dil kemiğine iliştilir.

Şekil 1.4. Artikülasyon, rezonans ve seslenim organlarının göreceli pozisyonlarını göstermek için burun, ağız, yutak ve gırtlak boyunca sagittal bölüm

Dilin asli kasları onun pozisyonundaki değişimlerden sorumludur. Mylohyoid kası yalnızca dili desteklemekle kalmaz, aynı zamanda [k], [g] ve [n] nin yutulmasında ve artikülasyonunda onun yukarı kaldırılmasına yardımcı olur ve genel olarak hareketliliğe katkıda bulunur. Dilin büyük kısmını oluşturan genioglossus onu çıkıntı haline getirir ve en alt lifler dil kemiğine eklenir. Dilin yanlarını aşağıya doğru çizmekte olan hyoglossus, dil kemiğinin boynuz şeklindeki yerinden doğar ve dilin yanlarına dahil olur. Dilin hareketleri, gırtlakın dil kemiği üzerinden yaptığı hareketlerle yakından ilintilidir. Diğer asli kas olan palatoglossus, yumuşak damağa olan bağlantısıyla tanımlanmaktadır.

Dil, sesli fonemlerin ve diftongların karakteristik kalitesini üretmek için çifte rezonatör olarak faaliyet göstermekte olan ağız ve farenks boşluklarının büyüklük ve biçiminin değiştirilmesinden sorumludur. Konsonların çoğunluğu, patlamaya ve sürtünmeye neden olacak bir tarzda dilin; dişler, diş etleri ve

**Şekil 1.5. Damağın ve boğaz dikmelerinin
ağız görünüşü**

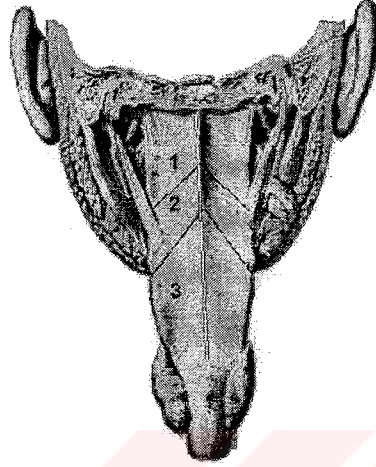
“Dil, konuşmanın en önemli artikülatörüdür. Bu kas fazlasıyla güçlüdür, çünkü biz çiğnedikçe o, yiyeceği ağızımız içinde hareket ettirmek zorundadır. Öte yandan konuşma çok farklı bir yaklaşım gerektirir. Sesin etkili biçimde rezonans edilmesi için, daha az dil kökü gerilimi (yani dilin harici kaslarındaki gerilim) gerekir.” [15]

Dil, “ ağız boşluğunun büyük bir bölümünü doldurur. Organizmanın en hareketli kasıdır. Aslında dil , çiğneme, tad ve dokunma organıdır. Formunun değişmesine karşın volümü aynı kalır. Sonsuz değişkenliği ile değişik dillerdeki harflerin oluşumunda etkili ve yardımcı olur.

Ayrıca , bir dilin fizyolojik becerisi ile lisan kalitesi arasında büyük bir ilişki vardır.İstirahat halinde yukarı doğru kabarak ağız boşluğunu kaplar. Dil ucu harflerin oluşumunda büyük rol oynar. Aynı zamanda larenks ile ilişkide

olduğundan, hareketleri ile larenksin inip çıkmasını etkiler. Aynı şekilde , dil kökünün yumuşak damak ile ilişkisinden ötürü, dil hareketleri ile yumuşak damak hareketleri arasında bir bağıntı vardır.” [3]

Farenks

Şekil 1.6. Farenksi oluşturan parçalar

“ Farenkste, bir çok insanın basitçe gırtlak olarak adlandırdığı boşluğu oluşturan üç parça bulunmaktadır. Yukarıdaki görüntü başın arka kısmını göstermektedir. Eğer boynun arka kısmı ve omurga çıkarılırsa farenks görünür. Bu kas borusu burun ve ağız gırtlığa ve esophagusa bağlar. Üç kas grubuna ayrılır

1. Üst, 2. Orta ve, 3. Alt Adaleler.

Kaslar, arka tarafta bir orta hatla birleşirler (yukarıdaki görüntüde iyice beyazlaştırılmış hat olarak gösterilmiştir).

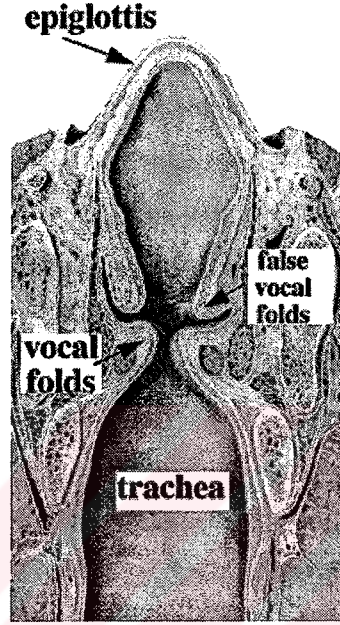
Üst adalelerde; kafatası, çene kemiği, dilin yanları,

Orta adalelerde; dil kemiği,

Alt adalelerde; gırtlak kıkırdığı, kalkansı kıkırdak. “ [13]

“Gırtlak, kıkırdak yapılardan oluşan bir iskelete sahiptir. Ayrıca işlevini yerine getirebilmek için de yeterli kuvvette güçlü kaslara ihtiyaç duyar. Bu kaslar hem gırtlığın içinde hem de dışında olmak üzere iki gruba ayrılır. İç kaslar kıkırdakların yerlerini değiştirerek, ses tellerinin şeklini, durumunu ve gerginliğini etkiler. Dış kaslar ise gırtlığı aşağı-yukarı çekerek hem kıkırdakların yerlerini değiştirir, hem de kabaca tiz-bas ayarı yaparlar. Gırtlak yukarı doğru yükselince ses tizleşirken, aşağı çekilince basa doğru geçiş yapar. Ancak bu durum eğitilmemiş bir ses için geçerlidir. İdealde ise ses inceltirken ya da kalınlaştırılırken gırtlığın yer değiştirmesi ses kalitesini olumsuz olarak etkilemektedir. Özellikle ses inceltme sırasında gırtlak yükseldiğinde rezonans boşluklarında daralma ve pozisyon gereği ses tellerinin arkasında aralık meydana gelir. Bu durum amatör bir ses için

geçerlidir. Eğitilmiş gırtlakta ise ses inceltme, primer olarak “ krikotiroid” kasın kasılması ile sağlanır. Bu sırada gırtlığın yükselmesi yalnızca akustik sinyalin aktarılması için kullanılır ki bu bazen inceltme sırasında gırtlığın aşağı çekilmesi olarak ta ortaya çıkabilir.” [25]

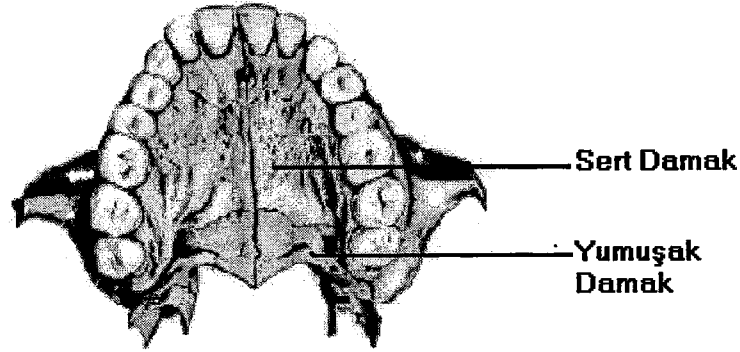
Şekil 1.7. Gırtlığın dikey kesiti

Yukarıdaki “diyagram, gırtlak (ses kutusu) üzerinde dikey bir çapraz bölümü göstermektedir. Vokal kıvrımların altında, akciğere uzanan nefes borusu bulunur. Vokal kıvrımlar gerçekte doku kıvrımlarıdır. Bu diyagramda vokal kıvrımlar, nefes alıp verme esnasında olduğu gibi birbirinden ayrılmıştır.

Vokal kıvrımların hemen üzerinde ahenksiz vokal kıvrımlar (false vocal folds) olarak adlandırılan ikinci doku kıvrımı bulunur. Ahenksiz vokal kıvrımlar yutma esnasında maddelerin nefes borusuna girmesini önlemek açısından önemlidir. Bunlar konuşmada önemli bir rol oynamazlar ve gerçek vokal kıvrımların aksine, konuşma esnasında birbirleriyle ilişki kurmaları şart değildir.

Vokal kıvrımların üzerinde epiglot (gırtlak kapağı) olarak adlandırılan, dil-şekilli kıkırdaklı bir yapı bulunur. Gırtlak kapağı yutma esnasında gırtlığa doğru bükülerek, maddelerin akciğere girmelerinin önlenmesine yardımcı olur. “[19]

Sert ve Yumuşak Damak

Şekil 1.8. Sert ve yumuşak damak

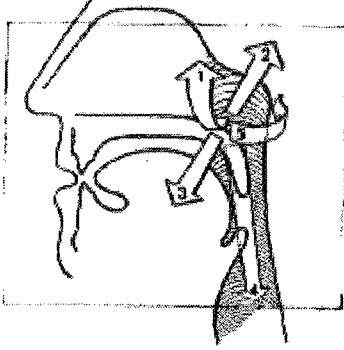
“Beraberce ağzın çatısı olarak adlandırılan Sert ve Yumuşak damak, artikülasyonda önemlidir.Öndeki sert damak kemikten oluşmuştur,arkadaki yumuşak damak ise kaslardan oluşmaktadır.Yumuşak damağın arkasında, etin minicik bir “boksör torbası” olan,küçük dil bulunmaktadır. “[12]

“Yumuşak Damak ;yutmanın bir parçası olarak onun aşağı doğru baskı yapmasına ve esneme boşluğu ve berrak açık sesler yaratarak yükselmesine izin veren bir dizi kastan oluşmaktadır.Bu kaslar,özellikle tensor palatini, uçak yolculuklarında tanıdık olan kulak patlamasını yaratarak,östaki borusunu veya işitme organları borularını temizleyebilirler.

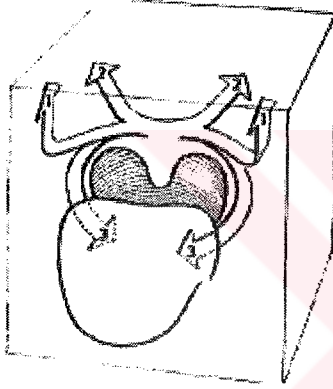
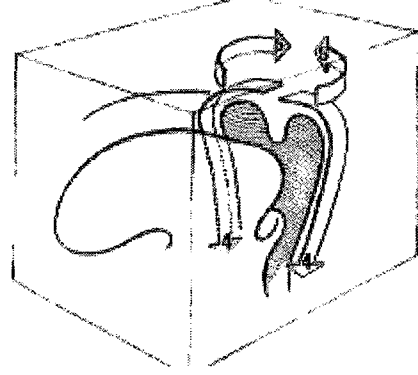
Tensor ve levator palatini; yumuşak damağı yukarı ve geriye doğru kaldırarak yutak duvarı ile temasa geçmek suretiyle üstteki burun boşlukları girişini kapatarak bir “askı”oluşturmaktadır.Bir sesli fonem ile (seslendirilen sesin ağız boşluğu üzerinden aktığı yerde) bir genizsel sesli fonem yada konson (seslendirilen sesin geniz boşluğu üzerinden aktığı yerde) arasındaki farklılığı artiküle etmek için bir önemlidir.

Diğer kaslar orofarenksin açıklığını kapatmak eğilimindedirler. Onların faaliyetini öğrenmek faydalıdır, böylece kası gevşetebilirsiniz. Ayrıca, levator ve tensor palatini faaliyeti tarafından uzun ve geniş şekilde gerilmiş kasları hissedebilirsiniz. Palatoglossus dile bağlanır, palatopharyngeus ise yutağa (farenks) bağlanır.

Aşağıdaki imgeler, Fritzell(1969), yumuşak damağın kaslarının her birinin nasıl çalıştığını fazlasıyla açık bir biçimde göstermektedir.”^[12]

- 1-Tensor Veli Palatini
- 2-Levator Palatini
- 3-Palatoglossus
- 4-Palatopharyngeus
- 5-Superior Constrictor

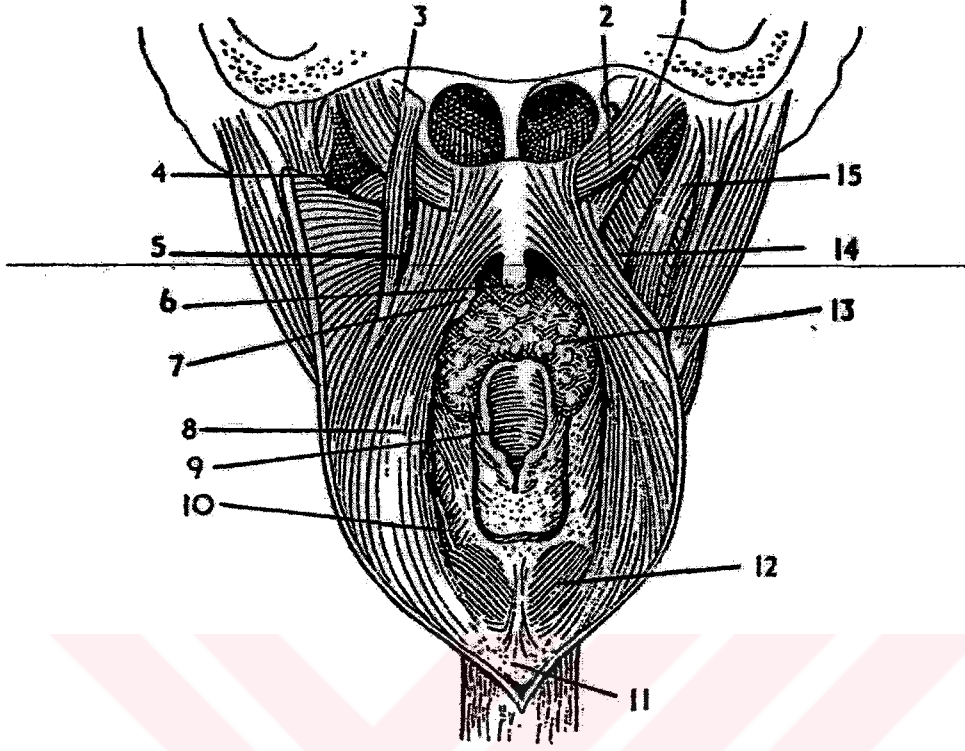

- 1-Tensor Veli Palatini
- 2-Levator Palatini
- 3-Palatoglossus

- 4-Palatopharyngeus
- 5-Superior Constrictor

Şekil 1.9. Yumuşak damak kaslarının çalışma düzeneği

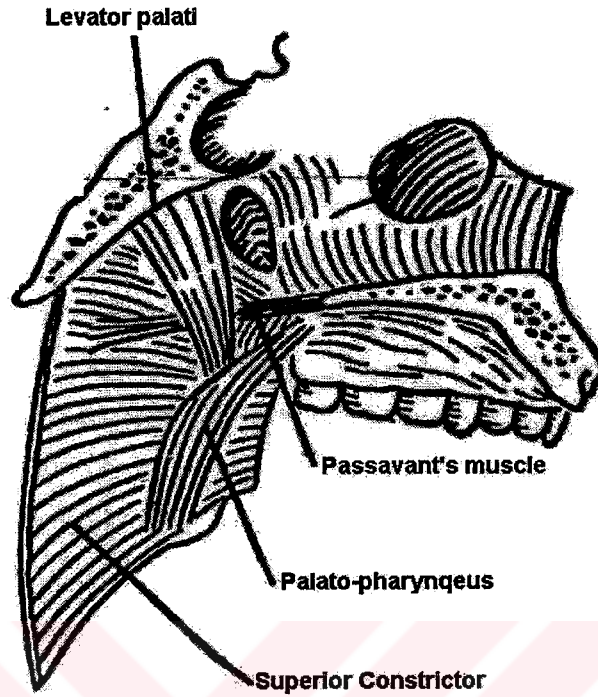
“Yumuşak damak, yükseldiğinde burun boşluğunu oropharyngeal (orofarenks) boşluğundan böler..Damağın yükselişi güzel konuşma için de hayati öneme sahiptir. Havanın genize kaçışının önlenmesi belki konsonların artikülasyonunda, genizsel olmayan tonların üretimindeki öneminden daha fazla öneme sahiptir. Burundan aşağı havanın hafifçe kaçması mutlaka genizsellik demek değildir, fakat havayı ağız boşluğunda sıkıştırma yeteneği frikatiflerin ve patlama yapan fonemlerin artikülasyonu için gereklidir.

- 1.Tensor palatini 2. Levator palatini 3. Cartilage of eustachian tube
 4.Superior constrictor 5. Salpingopharyngeus 6. Uvula 7. Palatine tonsil
 8. Palatopharyngeus 9. Laryngeal inlet 10. Superior laryngeal nerve
 11. Oesophagus 12. Posterior cricoarytenoid 13.Tongue
 14. Stylopharyngeus 15. Stylohyoid

Şekil 1.10. Gırtlak ve dil ile ilişkili olarak yumuşak damak kaslarını gösteren yutağın anatomisi

Yumuşak damak, ön tarafta sert damağın gerideki kenarına iliştirilmiş ve arkada serbest asılı durumda olan hareketli bir sarkmış et parçasını oluşturan, tümüyle kaslardan ibaret bir yapıdır. Birkaç eşli kastan oluşmaktadır. Tensor palatini, sfenoid'in kanca şeklindeki çıkıntısının etrafında çengel şekli alır ve karşı taraftan arkadaşını karşılamak için yelpaze tarzı yayılır. Onun lifleri küçük dili oluşturan musculus uvulae'yi kapamak için geride iki katmana bölünür. Tensor palatini'nin gövdesi, damağın diğer kaslarının iliştirildiği palatal aponeurosis'i oluşturmaktadır. Palatoglossus velumun alt yüzeyinde ortaya çıkar ve dilin yanları ile harmanlanmak için aşağı doğru geçer ve palatoglossal kemer olarak da adlandırılabilen boğazın ön dikmelerini oluşturur. Damağın üst veya burun yüzeyi, şakak kemiğinin kayaya benzer kısmından doğmakta olan levator palatini'ye bağlanmaktadır.

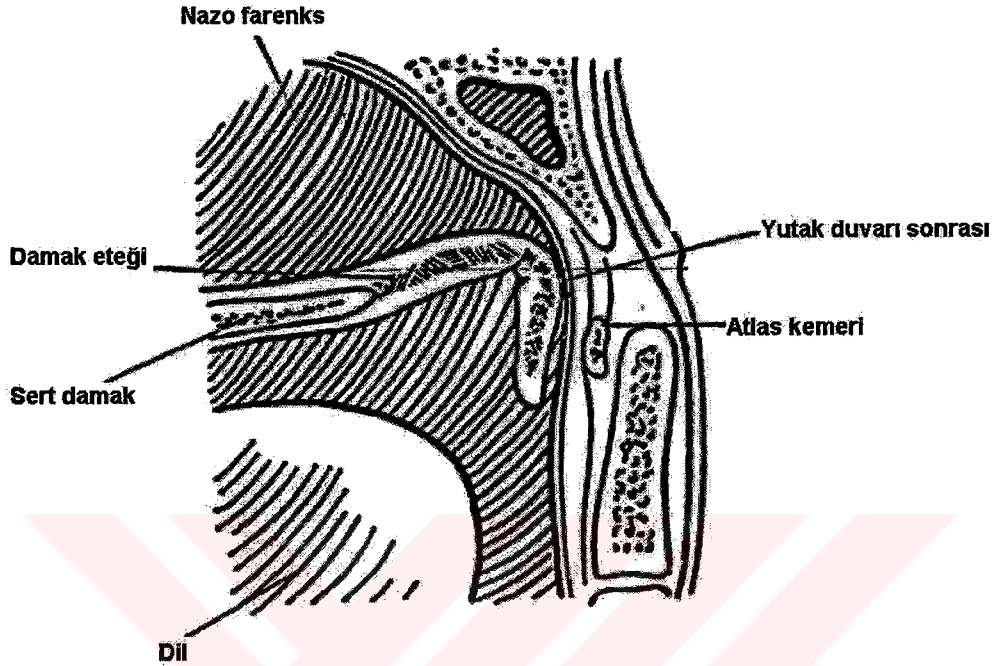

Şekil 1.11. Nazofarengal istmus kası ve passavant's kası

Palatopharyngeus da palatal aponeurosis'in içinde ortaya çıkmakta ve farenksin yanıl duvarlarına girmektedir. Bu kas boğazın arka dikmelerini, veya palatopharyngeal kemeri oluşturmaktadır. Palatopharyngeus kasının uzmanlaşmış lifleri sert damak seviyesinde bir sfinkter şeklini alırlar; bunun için farenksin üst sıkıcı kasının liflerinin içinde farenksi çevrelemek amacıyla yanıl ve arka sınırından uzaklaşır. Bu lifler; atlas vertebranın ön kemeri seviyesinde, yutmada kasıldığı zaman Passavant'ın sırtı veya yastığı denilen bir sırt meydana getirmekte olan Passavant's kası şeklini alırlar. Onun lifleri, üst sıkıcı adelenin borusu içinde uzanmaktadır ve bir parçası olduğu Palatopharyngeus ile devamlılık içindedir.

Hareketsiz haldeyken, yumuşak damak neredeyse dikey olarak asılı durmaktadır. Nazofarenks, farklı bireylerde genişlik ve derinlik itibariyle önemli değişiklikler gösterir fakat ortalama olarak çapraz çapta yaklaşık 3cm. ve ön-arka boyutta 1cm. dir; bu yüzden çok hacimli bir delik değildir. Yanıl sine x-ışını fotoğraflaması yumuşak damağın ve farenksin konuşmadaki hareketlerinin doğru gözlemlerine olanak vermektedir. Calnan; sesli fonemlerin, genizsellerin ve patlama yapan fonemlerin çoğu için yumuşak damağın artikülasyon mekanizmasında çok az gözlemlenebilir farklılık olduğunu yazmaktadır. Yumuşak damak konuşma başlamadan önce yukarı

kaldırılır ve hazır tutulur ve daha sonra genel olarak sanıldandan çok daha az hareket eder.

Şekil 1.12. Konuşma içinde yükseltelen Yumuşak damak ile arka yutak duvarının temas yerini gösteren diyagram

Östaki borusundan Kalkansı kırırdağa hareket etmekte olan Salpingopharyngeus kasının kasılması, yanal farenks mukozasının biraraya getirilmesine neden olmak ve farenksin (yutağın) çaprazvari çapını üçte bir oranında azaltmak suretiyle yutağın (farenks) kapanmasında önemli rol oynar. [i] sesli fonemi için yumuşak damak hepsinin en yükseğine kaldırılır ki bu şekilde sert damak seviyesinin oldukça üstüne kaldırılmış durumdadır. Patlama yapıcı konsonlar, damağın daha çok yükselişi ile üretilirler fakat [f] ve [v] için yutağın yanal duvarlarının az bir yükselişi ve kasılışı sözkonusudur. Russel'in de gözlemlediği gibi, genizsel olmayan seslerde Palatopharyngeal sfinkterin tam emilmesi her zaman mevcut değildir. Yutmada tam nasopharyngeal (burun-yutak) kapanması meydana gelir; damağın yükselmesi, yanal yutak duvarlarının kasılması ve Passavant's kası kasıldıkça yutağın ileri doğru hareketi ile bir sızdırmaz kapakçık oluşturulur.

Passavant'ın sırtının konuşmadaki burun-yutak kapanmasında hayati bir rol oynadığı uzun süredir kabul görmektedir. Calnan "Gustav Passavant'ın Hatası" makalesinde, kabul gören görüşe meydan okumaktadır: Passavant'ın sırtı, konuşma için yumuşak damak kaldırılmasının altında olan atlas vertebra (atlas omuru) seviyesinde ortaya çıkmaktadır. İnsanların çoğunluğunda, yumuşak damağın orta üçlüsünün yutak duvarı üzerinde durduğu nokta , fark

edilir şekilde Passavant'ın sırtının üzerindedir. Nazofarenksin (burun-yutak) Passavant'ın kası ve damak kaldırıncılar tarafından sfinkter kapanması, yutmada atlas seviyesinde yalnızca bu bireylerde meydana gelmektedir. Bununla birlikte, kusursuz normal konuşmaya sahip bireylerin azınlığı sfinkter kapanmayı yumuşak damağın passavant'ın sırtı ile teması yoluyla elde etmektedirler.”[8]

“Sert damak üst dişlerin köklerini tutmaktadır ve diş yuvasına ait sırt, temiz artikülasyonun en hayati parçasıdır. Üst ön dişlerin hemen arkasındaki bu sırtı hissedebiliriz. Diş yuvası sırtı deliğin önündedir veya üst dişlerin arkasında baş tarafa konumlanmıştır. Bazı insanların sert damakları üzerinde yumuşak bir yumru veya çıkıntı vardır. Konuşmada bir farklılık yaratmazlar.”[12]

Ses Telleri

“... Görünüşte sesin organları ile ilgiliyiz, fakat mekanizmanın gerçekte ne için olduğu –bir solunum organı- tanınırsa, konunun çok daha kapsamlı bakışı mümkün olacaktır. Solunum sisteminin ton yapımı için gerekli elementlere sahip olması gerçeği nedeniyle, o gönüllü olarak bir ses üreten enstrümana çevrilebilir. Hatta o, bir uyarıcı mekanizma olarak kullanılmaktadır. Bu işlemde iki safha vardır: 1) Ses tellerinin perde için gereken uzunluk ve gerilimi ayarlamasına neden olan bir dizi kas çekilmesi . 2) tüm farenks bölgesinin rezonansın gereklerine cevap verecek şekilde pozisyonlandırılması. .” [28]

“Ses telleri yapısal olarak, soluk verirken ses çıkarabilme özelliğine sahiptirler. Serbest kenarlarından aşağıya doğru bir eğim vardır ve bu eğim ses tellerinin birleşmeleri sırasında havanın soluk alıp verme sırasındaki birleşme noktasına geçişi kolaylaştırır.” [25]

Burun

“Burun boşluğu, ortadaki bir kıkırdak kemik yapı ile ikiye ayrılır. Sol ve sağ boşluklarda üçer tane birbiri üzerinde çıkıntı şeklinde duran konkalar bulunur. Bu konkalar değişken formlarından ötürü burundan solunumda önem taşırlar. Ayrıca burun yan boşlukları ile de yakın ilişkiindedirler. Bunlar maksiller, frontal etmoidal, sfenoidal, sinüslerdir. Burunu ikiye ayıran bölmenin en gerisinde üstte, koku alma bölgesi bulunur.

Burun, koku almaktan başka , solunum havasını nemlendirici, tozlarını tutucu ve ısıtıcı görev de yapmaktadır.

Şarkı söyleme sırasında bazı kısmi tonları kuvvetlendirdiği varsayılmaktadır. Bütün rezonatör bölgeler mukoza ile örtülü olup, belirli bir ölçüde (yalnızca dil ve yumuşak damak dışında) büyüklük ve form bakımından değişebilmektedirler.

Yumuşak , dolu , hoşça giden genellikle koyu renkli tını, farenks bölgesinin rölatif büyüklüğüne ve genişliğine bağlıdır. Sert, açık, cırtlak tını, tiksinti ve korku farenksin daralması ile oluşur.

Rezonatör bölgeler, konuşma ve şarkı söyleme sırasında iki önemli görev yapmaktadırlar:

a-Rezonatör olarak iş görürler ve ses tellerinde oluşan primer tonun kuvvetlenmesine yararlar. Bu, fiziksel rezonans prensiplerine göre rezonatör bölgelerin form ve büyüklük değişikliği ile olur.

b-Harflerin oluşumunda rol oynarlar. Sesli harfler, alt çene ve dilin karakteristik bir tını bölgesi oluşturması ile , sessiz harfler ise aynı bölgelerde engeller yaratılarak meydana getirilirler.” [3]

Artikülasyon Bölgeleri

Aşağıdakiler İngilizcede kullanılan artikülasyon organlarının pozisyonu ve yerleşimidir.

Şekil 1.13 Bilabial

Bilabial :“Artikülatörler dudaklardır. (her ne kadar üst dudak, en azından biraz hareket etse de, alt dudağın aktif artikülatör, üst dudağın ise pasif artikülatör olduğunu söyleyebiliriz). İngilizce’deki çift dudak sesleri, [p], [b], ve [m] seslerini içermektedir.” [18]

“Bilabial konsonlar alt ve üst dudak tarafından oluşturulurlar. P ve b konsonlarını oluştururken, dudaklar birlikte çekildikçe nefesin akışı anbean kesilmektedir ve dudaklar aniden açıldığı için nefes, patlayıcı bir şekilde serbest bırakılmaktadır; p ses ile ifade edilmeyen, b ise seslendirilen bir konsondur. m konsonu ses ile ifade edilir ve dudakları kapayarak, bu yüzden nefes akışının geniz üzerinden dışarı verilmesine neden olarak oluşturulur. w konsonu ses ile ifade edilir ve iki dudaklı kayma (bilabial glide) olarak bulunur. u sesli harfine benzer bir pozisyon oluşturan ve sonra, çabukça arkasından gelen sesli harf sesine hareket eden veya kayan dudaklar tarafından üretilir.” [7]

Şekil 1.14 Labio-dental

Labio-Dental: "Alt dudak aktif artikülatör, üst dudağın ise pasif artikülatördür. İngilizce'deki labio-dental sesleri; [f] ve [v] seslerini içermektedir." [18]

"Labiodental konsonlar, alt dudaklar ve üst dişlerce meydana getirilirler. Alt dudak ve üst dişler bir araya getirilir ve nefes iki artikülasyon organı arasında işitilebilir biçimde zorlanır: f bir sessiz konsondur, v ise seslendirilebilir." [7]

Şekil 1.15 Dental

Dental: "Dental sesler üst dişlerin pasif artikülatör olmasını gerektirmektedir. Aktif artikülatör dilin ucu da olabilir, dilin geniş kısmı da olabilir -bunlardan hangisinin aktif artikülatör olacağı önemliyse fonetik semboller kullanılabilir." [18]

Linguo-dental (th): "Lingua-dental konsonlar, üst ön dişlerin arka yanına dokunan dilin ucu tarafından biçimlendirilir. Nefes, bu iki artikülatör arasında sıkıştırılır;; thousand kelimesinde olduğu gibi, th ses ile ifade edilmez; ve three kelimesinde olduğu gibi th sesi ses ile ifade edilir." [7]

Şekil 1.16 Alveolar

Alveolar: Alveolar sesler, diş yuvasının sırtının pasif artikülâtör olmasını gerektirir. Aktif artikülâtör dilin geniş kısmı da olabilir, dilin ucu da (genelde) olabilir.- hangisinin aktif olacağı önemliyse fonetik işaretler kullanılabilir. İngilizce'deki alveolar sesler;[t], [d], [n], [s], [z]ve [l] seslerini kapsamaktadır.“ [18]

“Linguo-alveolar (t,d,n,l,s,z) : Linguo-alveolar konsonlar, dilin ucu ve üst dişler yada diş eti sırtı tarafından biçimlendirilirler. t ve d konsonlarının oluşturulmasında nefesin akışı bu iki artikülasyon organı arasındaki temas ile anbean kesilmektedir. Konsonlar seslendirilirken nefes ile bu organlar arasındaki temas serbest bırakıldıkça, hafifçe patlayıcı bir şekilde serbest bırakılır. t sessizdir ve d seslidir.n, sesle ifade edilir ve dilin ucunu diş eti sırtının karşısına koymak ve sesi geniz üzerinden yönlendirmek yoluyla biçimlendirilir. Sesli olan l konsonunda dil, diş eti sırtının karşısına konulur ve ses dilin yanları üzerinden çıkartılır. s ve z konsonlarını oluşturmada dilin yanları üst arka dişlerle temas halinde tutulur ve dilin ucu, doğrudan dokunmamakla birlikte, üst ön dişlerin hemen arkasında bulunur. Nefes akışı, üst ön dişlerin arka kenarına vurduğu yerde dilin üzerinden yönlendirilir, bu da ıslık sesinin bu iki konsonu tanımlayıcı şekilde ses vermesine neden olur. s sessiz, z ise sesli konsondur.” [7]

Şekil 1.17 Post alveolar

“Post alveolar: Post alveolar sesler, alveolar sırtının hemen ardındaki bölgenin pasif artikülatör olmasını gerektirir. Aktif artikülatörler dilin ucu da olabilir, dilin gövdesi de (genellikle) olabilir.- hangisinin aktif olacağı önemliyse fonetik işaretler kullanılabilir. İngilizce'deki postalveolar sesler; [ʃ]ve [ʒ] sesleridir.

Şekil 1.18 Retroflex

Retroflex: Retroflex seslerde, dilin ucu yukarıya ve geriye doğru kıvrılır. Retroflex sesler apico-postalveolar olarak sınıflandırılabilir; ancak apico-postalveolar seslerin hepsinin retroflex sayılmak için yeteri kadar geriye kıvrılmasına gerek yoktur.

Şekil 1.19 Palatal

Palatal: Aktif artikülatör dilin gövdesi, pasif artikülatör ise sert damaktır. [j] İngilizce’de palatal bir sestir.” [18]

Lingua-palatal (sh,zh,ch,dzh,j,r) : Lingua-palatal konsonlar, dil ve sert damak arasındaki temas ile biçimlendirilirler. sh ve zh konsonlarının üretilmesinde, s konsonunun pozisyonunda olduğu gibi, dilin yanları üst arka dişlerin karşısında yerleştirilir; istisnası şudur, dil hafifçe geriye çekilir; sh ses ile ifade edilmez, zh ses ile ifade edilir.

ch ve dzh konson kombinasyonlarının seslendirilmesinde dil, t konsonu için olandan biraz daha geride olan bir noktada sert damak ile temas eder. Dil üst arka dişlerle temasa geçer ve nefesin akışı anbean kesilir. Dil serbest bırakıldıkça nefes, patlayıcı bir tarzda dışarı verilir. ch konsonu ses ile ifade edilmez, fakat dzh ses ile ifade edilir.

Belli bazı kelimelerde meydana geldiği gibi j konsonu dzh olarak telaffuz edilir, örneğin judge ve joy. Diğer kelimelerde, örneğin hallelujah, daha yumuşak ve patlayıcı olmayan kalite üstlenir...

r konsonunun artiküle edilmesinde dilin yanları üst arka dişlerle temas eder. Dilin ucu sert damağa doğru kıvrılır yada geri çekilir ve ses yayıldıkça o, izleyen sesli fonem için gerekli olan düzenlemeye yavaşça kayar. Bu düzenleme run, around ve read gibi kelimelerde ortaktır. Bununla birlikte bazı kelimelerde dil ağız içinde çok daha alçak bir pozisyon alır ve kayma ters yönde meydana gelir. Bu durumda konson, hece serbest bırakıldıkça artiküle edilmektedir. r konsonu sesle ifade edilen bir konsondur.” [7]

Şekil 1.20 Velar

Velar: "Aktif artikülatör dilin gövdesi, pasif artikülatör ise yumuşak damaktır. İngilizce'deki velar sesler; [k], [g] ve [ŋ] dir." [18]

" Velar konsonlar, dilin arka parçasını kemer şekline koymak ve onu hafifçe yumuşak damağın karşısında sıkıca suretiyle biçimlendirilirler. k ve g seslerinde nefes akışı anbean kesilmektedir. Temas serbest bırakıldıkça ve dil indirildikçe nefes patlatılır. k konsonu sessiz fakat g seslidir. Ng konsonunun oluşturulmasında dilin pozisyonu k ve g dekilere benzerdir, istisna olarak yumuşak damak yada velum, hafifçe indirilir ve dil daha fazla gevşetilir. Bu da sesin geniz üzerinden yayılmasına izin vermektedir. ng konsonu ses ile ifade edilir." [7]

"Glottal: Bu tam olarak bir artikülasyon yeri değildir. Gırtlaksal sesler gırtlakta üretilir. Ses telleri, gırtlaksal duraklama için, aralık olarak kapanır ve vokal bölge üzerinden gelen hava akımını keser. İngilizler uh-uh ünleminde gırtlaksal duraklama yaparlar. [h] de ses telleri açık, ancak aralarından geçen havanın sürtünme nedeniyle gürültü çıkartmasını engelleyecek kadar da kapalıdır." [18]

"Glottal sesler, glottiste veya ses telleri arasındaki açıklıkta oluşturulur. Ses telleri, nefes akışını biraz kısıtlayan fakat tellerin titreşime girmesi için yeterli olmayan bir pozisyonda bir araya gelirler. h konsonu ses ile ifade edilmez ve nefesi titreşim yaptırmayan ses telleri arasında sıkıştırmak suretiyle üretilir. Bu sese çoğu kez 'h sesiyle artiküle edilen η ' diye atıfta bulunulur." [7]

Genel Amaç:

Bu araştırmanın genel amacı,Ses Eğitimi egzersizlerinin uygulanmasındaki teknik farklılıkların Artikülasyon Mekanîği ve Türkçe Fonetik üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve gerekli hallerde yorumlanması olmuştur.

Yukarıdaki genel amaca göre araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

G.Ü. G.E.F. Güzel San`tlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D. Anadal Şan V. ve VII. yarıyıl;

1. öğrencilerinin eğitimlerindeki teknik farklılıkların artikülasyon mekaniği üzerindeki etkisi nasıldır?
2. öğrencilerine a-e-ı-i-o-ö-u-ü vokallerinin öğretilmesi aşamasında hangi egzersizlerden yararlanılıyor?
3. öğrencilerine a-e-ı-i-o-ö-u-ü vokallerinin öğretilmesi aşamasında söyleyiş biçimi açısından hangi yöntem ve tekniklerden yararlanılıyor?
4. öğrencilerine a-e-ı-i-o-ö-u-ü vokallerinin öğretilmesi aşamasında Anadil'in yapısı ne ölçüde gözetiliyor?

Önem:

Bu araştırma;

1. Ses Eğitimi dersinde uygulanan vokal egzersizlerin teknik farklılıklara göre değişip - değişmediğini gözlemek,
2. Ses eğitimi dersinde uygulanan vokal egzersizlerin fonolojik analizinin yapılması,
3. Ses Eğitimi dersinde uygulanan vokal egzersizlerin Türk Dil yapısına ve kurallarına uyup uymadığını incelemek açısından önemli görülmüştür.

Sayıtlar:

Bu araştırmada;

1. Araştırmada ulaşılan verilerin geçerlilik ve güvenilirlik derecesinin yüksek olduğu,
2. Araştırmada deneysel çalışmaya katılan tüm deneklerin gerçek görüş ve performanslarını göstermiş oldukları,
3. Seçilen araştırma yönteminin araştırma için geçerli ve güvenilir olduğu,
4. Örneklem evreni temsil ettiği,
5. Araştırmada verileri destekleyici nitelikteki sözlü ve yazılı kaynakların yeterli bulunduğu ,temel sayıtlarından hareket edilmiştir.

Sınırlılıklar:

Bu araştırma; Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D. da 2000-2001 Öğretim Yılında okumakta olan Anadal Şan V ve VII. yarıyıl öğrencilerinin Ses Eğitimi Dersi hakkında görüş, düşünce ve performansları ile sınırlı olmuştur.

Kurum olarak; Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D. ile , zaman olarak; Doktora tezleri için ayrılan süre ile, olanaklar olarak; araştırmacının sağlayabileceği maddi katkılar ile, görüşlerine başvurulmuş, uzmanlar olarak; Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D.2000-2001 Öğretim yılında görevli Ses Eğitimi Öğretim Elemanları ve alan uzmanı olarak bir Foniatriğin görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar:

Mekanik:1. cisimlerin devimleriyle ilgili olayları inceleyen bilim. Mekanizma:1. bir şeyin makine kısmı: tüfeğin mekanizması, 2. mec. Oluş, meydana çıkış, işleyiş: düşünmenin mekanizması.

Artikülasyon:Eklemlenme (boğumlama). Sesleri çıkarmak için artikülatör organların temas etmesi.

Ses:Titreşen moleküllerin, ortam moleküllerini harekete geçirerek yayılması sonucu ortaya çıkan bir hareket enerjisidir.

Ses Eğitimi:Bireyin müziksel söyleme davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişimler oluşturma süreci.

Vokal:fr. Sesle ilgili, al. Ünlü.

Artikülasyon Mekaniği: Artikülasyon bölgeleri olan: dil, diş, damak, yanaklar, alveoller, dudakların devimleriyle oluşan işleyiş.

Fonoloji:Sözlü dilde, anlam ayrımı oluşturan yakın ses birimlerini dil yapısı bakımından inceleyen dilbilim kolu, ses bilim.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada , deneme modellerinin yanında durum saptanmasına da yer verilmiştir. Bu modellere göre veriler, belgesel tarama yöntemi ile durum saptamaya yönelik olarak toplanmıştır. Uzman görüşleri için yapısal sözlü görüşme (mülakat) tekniklerine başvurulmuş, denek analizlerinin yapılması için belirlenen standartlara göre karşılaştırmalı bir değerlendirme modeli kullanılmıştır. Buna göre değerlendirme modelinin kullanılması için, komputere sistemin teknik standartları temel kriterler olarak belirlenmiş, denekler tek-tek denemeye alınarak,kriterlerle yapılan karşılaştırma sonuçları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Evreni :

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2000-2001 ğretim Yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik ğretmenliği A.B.D.'nda , Anadal şan Dersini veren Uzman ğretim Elemanları ile bu dersi alan öğrenciler oluşturmuştur.

Araştırmanın rneklemi :

Bu araştırmada örneklemler olarak, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik ğretmenliği A.B.D. , 2000-2001 ğretim Yılında V. ve VII. Dönem Anadal şan dersi veren Uzman ğretim Elemanları ile bu dersi alan öğrenciler aynı zamanda örneklemler gruplarını oluşturmuştur.

Örneklemler Gruplarının Sayısal Dağılımı aşağıda izelge olarak verilmiştir.

Çizelge 2.1. Örneklem grubunun sayısal oluşumu.

Örneklem Grubu	Toplam Sayı		Örnekleme Giren Sayı	
	n	%	n	%
Anadal Şan Dersi Veren Uzman Öğretim Elemanları	10	100	9	88.89
Anadal Şan Dersi Alan Öğrenciler	18	100	13	72.22
Toplam	28	100	22	78.57

Çizelge 2.1. de görüldüğü gibi Örneklem grubu içinde bulunan Anadal Şan dersi veren 10 Uzman Öğretim Elemanının %88.89'una , Anadal Şan dersi alan 18 Öğrencinin %72.22'sine ulaşılmış, böylece Örneklem grubunu oluşturan toplam denek sayısının %78.57'si ile çalışma imkanı bulunmuştur.

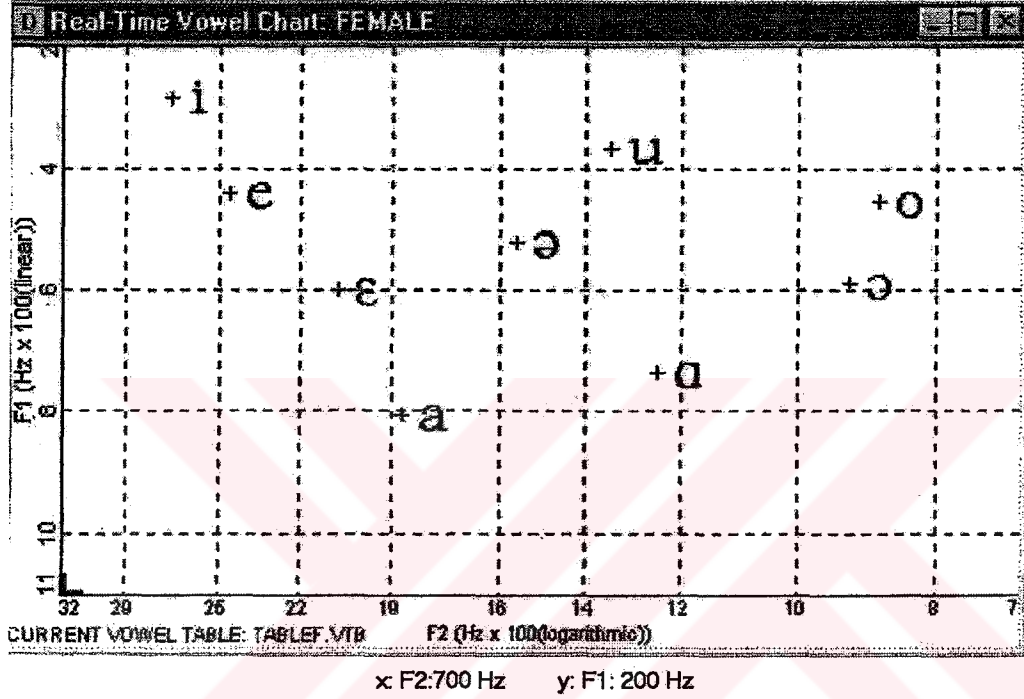
Verilerin Toplanması :

Araştırma için gerekli veriler , Türkiye'deki bilgisayar iletişim ağında bulunan kütüphaneler, arşivler ile yine bilgisayar ortamından yararlanılarak yurtdışından sağlanabilen makale ve yayınlar aracılığı ile toplanmıştır.

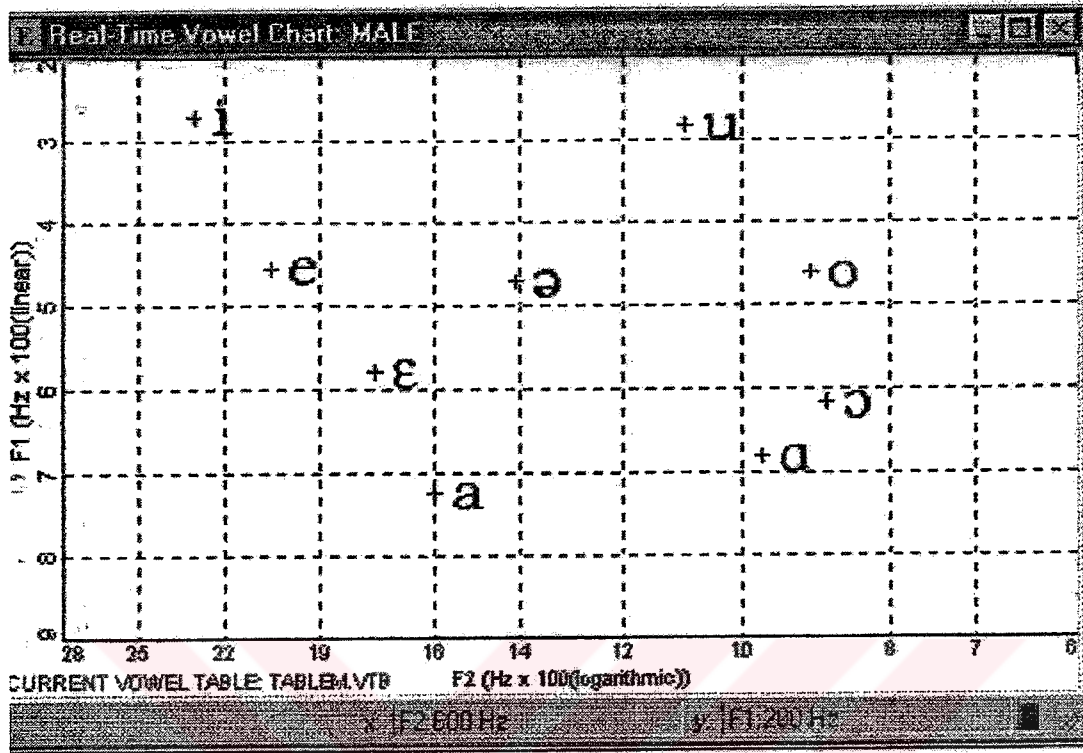
Bunun için; araştırmanın dayanacağı temel gerçekleri saptamak ve konu ile ilgili yerli-yabancı kaynaklardaki görüşleri derlemek amacıyla belgesel tarama tekniğinden yararlanılmıştır.

Deneysel sonuçların analizi için, örneklem grubuna dahil olan V. ve VII. Dönem Anadal Şan öğrencilerinden 13'üne Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi K.B.B. Anabilim Dalı Odyoloji Bilim Dalı Ses Laboratuvarında uygulanan, Fonolojik analiz sisteminden *KAY Elementrics* in *CSL*. (Computerized Speech Laboratory) programı kullanılarak fonolojik analizler

(Computerized Speech Laboratory) programı kullanılarak fonolojik analizler yapılmıştır. Böylece, öğrencilerin vokalleri doğru artiküle edip etmedikleri ölçülmüştür. Bu ölçümlerle ilgili Uluslararası Fonetik Alfabe Şekilleri, Bayan (Female) ve Erkek (Male) olarak aşağıda örnek olarak gösterilmiştir.

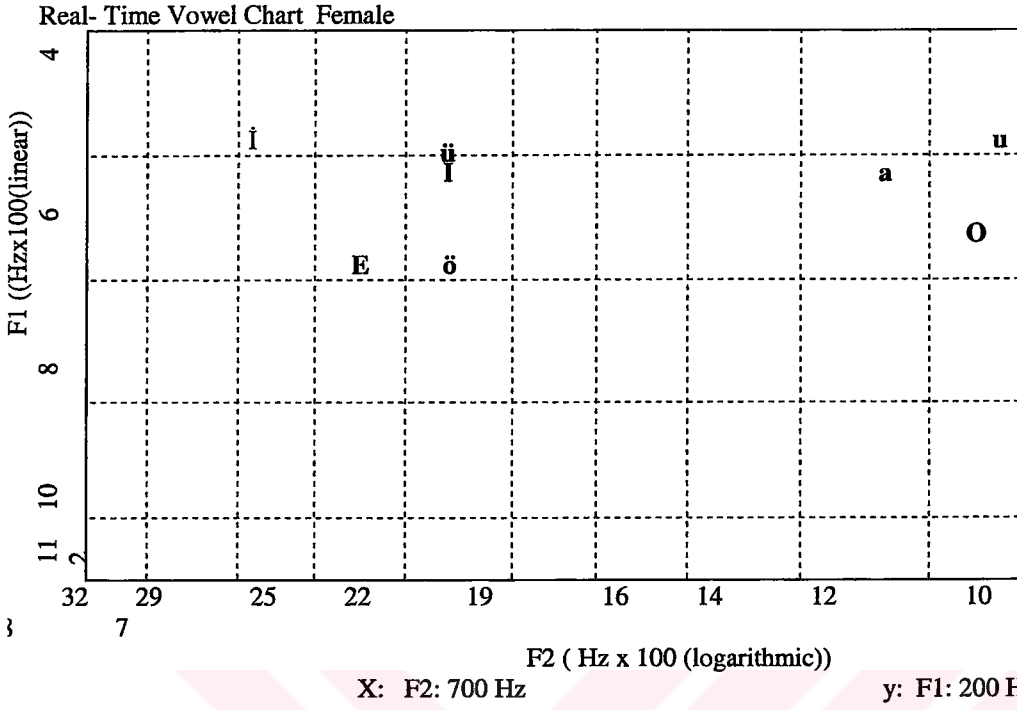

Şekil 2.1.a Uluslararası Fonetik Alfabe Bayan (Female) Şekli

Şekil 2.1.b Uluslararası Fonetik Alfabe Erkek (Male) Şekli

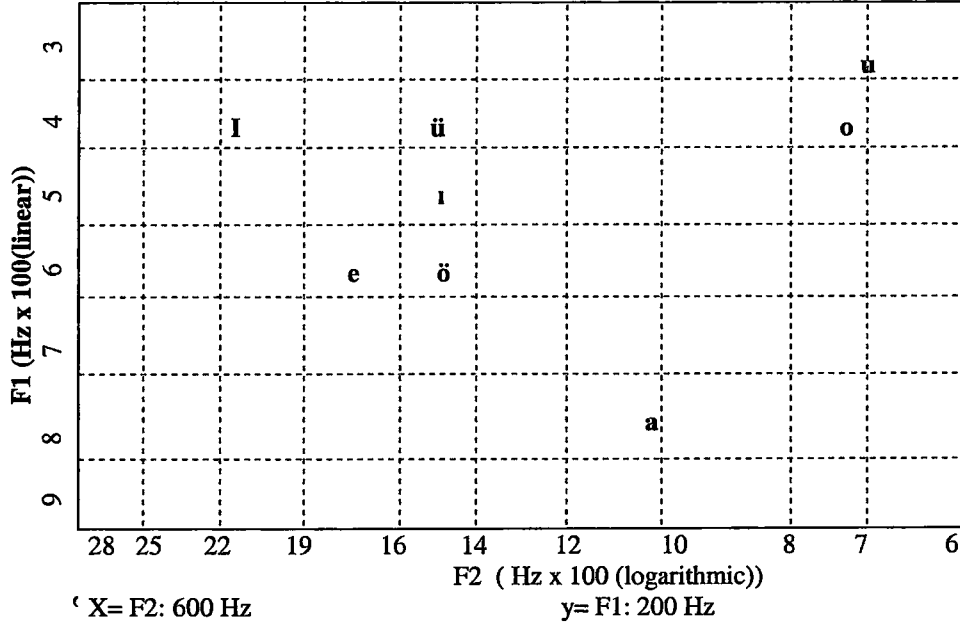
Şekil 1.a ve 1.b de Uluslararası Fonetik Alfabe verileri bulunmaktadır. Türk Fonetikine uygun olan vokallerin yerlerinin belirlenebilmesi için, daha önce ses ve artikülasyon problemi olmayan, 22-25 yaş arası erişkin 20 kişilik kadın ve 20 kişilik erkek denekten elde edilen ortalama fundamental ünlülerin, CSL Programına Odyoloji Bilim Dalı tarafından yüklenmiş master kaydı, olması gereken değeri (kriteri) belirlemekle oluşturulan bu değerlendirme modelinde, değerlendirme kriteri olarak kabul edilmiştir. Böylece, kriter olarak geçerlik ve güvenilirliği olan bir master kayıt değerleri temel alınmıştır. Bu değerlendirme modeli göz önüne alınarak, sesli fonemler için, Sesliler Tablosundaki kadın ile erkek seslerine ve artikülasyon mekaniğine göre yerleşimleri standart olarak kabul edilmiş ve örnekleme oluşturan öğrenci grubunun fonetik yerleşimleri bu standartlarla karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. Aşağıda; değerlendirme modeli olarak alınan, Kadın Seslerin Fonetik Yerleşim Tablosu Şekil 2.2.de ve Erkek Seslerin Fonetik Yerleşim Tablosu Şekil 2.3. de gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Kız seslerinin fonetik yerleşimi

Değerlendirme Modelini oluşturan 20 kız sesinin, ortalama fundamental ünlülerinin yerleri Şekil 2.2 de görülmektedir. Buna göre şekilde i vokali F1 :3.8, F2 :24.5 ; e vokali F1 :5.7, F2:20.6; ü vokali F1 :3.5, F2 :17.6 ; ı vokali F1 :4.2, F2 :17.6 ; ö vokali F1 :5.8, F2 :17.6; a vokali F1 :3.8, F2 :8.1 ; u vokali F1 :3.2, F2 :7.25 ; o vokali F1 :5.5, F2 :7.4 koordinatlarına yerleşmiştir.

Real- Time Vowel Chart Male

Şekil 2.3. Erkek Seslerinin fonetik Yerleşimi

Değerlendirme Modelini oluşturan 20 Erkek sesinin, ortalama fundamental ünlülerinin yerleri Şekil 2.3 de görülmektedir. Buna göre şekilde i vokali F1 :3.8, F2 :21.5 ; e vokali F1 :5.7, F2:17.6; ü vokali F1 :3.9, F2 :15.1 ; ı vokali F1 :4.7, F2 :15.1 ; ö vokali F1 :5.7, F2 :15.1; a vokali F1 :7.7, F2 :10.1 ; u vokali F1 :3, F2 :6.9 ; o vokali F1 :4, F2 :7.2 koordinatlarına yerleşmiştir.

Örneklere görüleceği gibi, şekillerde alışılmış logaritmik sistem dışında derecelendirme ölçeği , kesişen noktadan başlayarak büyük değerden küçük değere doğru sıralanmaktadır. Bu derecelendirmede, eşit aralıklı bir ölçek kullanılmaması nedeniyle, aralıkların genişlikleri aritmetik bir değerden çok, Sesli Fonemlerin Artikülasyon yapısını belirleyen itibari bir (0) noktasına göre eşit aralıklı ölçek türünü esas almaktadır.

Vaka çözümlerinde, sonuçların "Sesliler Şekli" nde yerleşimi yapılırken CSL.kayıtlarına aynen bağlı kalınarak, yatay ekseninde sağdan sola doğru büyüyen logaritmik (Hzx100) olarak belirlenen F2 değeri gösterilmekte,

böylece cihazın kayıt sistemine bağlı kalınarak bir x eksenini oluşturulmaktadır. Yine aynı yaklaşımla, y ekseninde ise F1 değeri yukarıdan aşağıya doğru yapılan bir derecelendirme ölçeği oluşturulmuştur. Belirlenen değerlendirme ölçeğine göre, olması gereken değerden olan sapmalar

Sapma=olması gereken değer± bulunan vaka değeri

formülüne göre saptanmıştır. Buna göre büyüyen değerlere doğru sapmalar (+), küçük değerler yönündeki sapmalar ise (-) olarak kabul edilmiştir.

Ses Eğitimi Alanında Uzman Öğretim Elemanları'na ise; Ses Eğitimi Teknikleri, artikülasyon ve artikülasyon mekaniği konularını içeren 19 sorudan oluşan Görüşme Soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan Görüşme Sorularının geçerliliği ve güvenilirliği için bir grup uzmanla deneme görüşmesi yapılarak veri toplama aracı geliştirilmiş ve son şekli verilmiştir.

Buna göre araştırma için, Ses Eğitimi Teknikleri hakkında 12 soru üzerinden hazırlanmış olan Görüşme Soruları ; Ses Eğitimi Teknikleri hakkında 13 soru ile, Artikülasyon ve artikülasyon mekaniği hakkında 6 sorudan oluşan toplam 19 soruluk bir veri toplama aracı haline almıştır.(Ek-1)

Görüşme Soruları, örneklem olarak alınan görüşmecilere Kasım-Aralık 2000 tarihleri arasında araştırmacı tarafından uygulanmıştır.Görüşme Soruları sözlü olarak sorulup, cevaplar ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve böylece araştırmanın esas verileri elde edilmiştir.Aşağıda yer alan çizelgede deneklere sorulan görüşme sorularından bir örnek yer almaktadır.Bu soruda deneklerden Ses Eğitimi kavramı ile ilgili düşünceleri istenmiş ve konu ile ilgili görüşleri bir çizelge halinde toplanmıştır.

Çizelge 2.2. Ses Eğitimi kavramı ile ilgili görüşler

Soru Görüşmeci	Ses Eğitimi kavramını açıklayabilir misiniz?
1.	Elinize aldığınız materyali güzelleştirmek, eğitmek, dinlenilir bir hale getirmek, güzel şarkı söylemesini sağlamak, sesini güzel kullanmak, sınırlarını genişletmek, ondan ürün elde etmek gibi amaçlar doğrultusunda bir süreç içinde gelişimini takip etmek, eğitmek, saydığım alanlarda onu bir yerden başka bir yere getirmek olayı.
2.	Bireylere kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak seslerini doğru, güzel ve etkili kullanabilmeleri için gerekli müziksel davranışları kazandırma sürecidir. Ses Eğitimi ;şan eğitimi, şarkı söyleme eğitimi, konuşma eğitimi hatta artistik şarkı söyleme eğitiminin bir bütünüdür, kapsamlı geniş bir disiplindir.
3.	Ses Eğitimi, genel itibariyle sesin her türlü kullanımında , konuşmada, şarkı söylemede ve toplu şarkı söylemede Şan Eğitiminde sesin, insan anatomisine en uygun, en doğru, en etkili, ve en güzel bir şekilde kullanımına ilişkin davranışlar kazandırmayı amaçlayan bir eğitim sürecidir.
4.	Ana prensiplere bağlı kalarak, kişisel bünyelerine uygun gelen yolu seçerek, bireyin sesinin eğitilmesi süreci.
5.	Ses Eğitimi bireyin sahip olduğu materyalin sağladığı bütün imkanları kullanarak, nefes desteğini azami ölçüde sağlayarak doğru ve güzel şarkı söyleme yolunda ilerlemek için yapılan yol, yöntem.
6.	Ses Eğitimi bence eğitimin bir dalı olan müziğin, yine bir dalı olan sesin ,bireyin davranışlarındaki sesiyle ilgili kolaydan zora doğru olan değişiklikler.
7.	Ses Eğitimi, vücudumuzda şarkı söylemeyle ilgili bütün kasları bir denetim altına alarak ve belli bir teknikle eğitime işlemidir.
8.	Ses Eğitimi , sesi dinlenebilir,güzel bir forma getirebilmek için yapılan ve materyali çok önemli olan uzun bir süreyi kapsayan bana göre Müzik Eğitiminin en önemli dalı.
9.	İnsan sesinde bir takım rezonans boşlukları var, bu boşluklardan faydalanmayı , sesi devamlı olarak rezonans boşluklarına doğru yönlendirme tekniğini , nefes tekniğinin zamanla bir araya gelmesinden ses tekniği eğitimi ortaya çıktı.

Çizelge 2.2 incelendiğinde, Ses Eğitimi veren uzman öğretim elemanlarının Ses Eğitimi kavramı ile ilgili ortak bir tanımda buluşamadığı, ancak büyük çoğunluğunca Ses Eğitiminin bir süreç içinde oluştuğu, bireyde sesiyle ilgili değişiklikler gerçekleştirilmenin amaçlandığı belirtilmiştir.

Eldeki bulgulara göre bir genelleme yapılırsa “Ses Eğitimi eğitim sürecinde bireyin sesiyle ilgili değişiklikler oluşturma süreci ”olarak tanımlanabilir.

Türkiye’de Ses Eğitiminin tanım bazında tam bir tanımının olmayışı, buna bağlı olarak amaç , ilke ve yöntemlerinin belirli bulunmayışı düşündürücü bir sonuç olarak algılanabilmektedir.

Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi :

Örnekleme grubunu oluşturan, V. ve VII. Dönem 13 Anadal Şan öğrencisinden elde edilen veriler , elle işlenerek x-y koordinatlarına göre, model olarak alınan Sesli Seslerin Fonetik yerleşim şeklinde (Örnek şekil 2 ve 3) vakaların sesli sesleri yerleştirilmiş, sapmalar varsa belirlenmiştir. Çözüme kolaylık getirmek amacıyla tablolaştırılmıştır. Böylece somut anlatım ve yorumlama için gerekli betimsel istatistik tekniklerden yararlanılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca, örnekleme grubunu oluşturan, , V. ve VII. Dönem Anadal Şan dersi veren 9 Alan Uzmanı Ses Eğitimsinden, örneği Ek-2 den izleneceği gibi Formal (yapısal) Görüşme tekniğiyle elde edilen bu verilerden, görüşmecilerin cevaplarına göre, ortak değerler bulunmuş, bu değerler oranlama ile sayısal verilere dönüştürülmüştür. Bu yolla (Örnek çizelge 2.2) elde edilen verilere yine frekans ve yüzde dağılım hesaplamaları yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu aşamasında , genel amaçlar doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara; Öğretim Elemanlarına uygulanan formal (sözlü) görüşme tekniği ile, Öğrencilere uygulanan Fonolojik analiz yöntemi ile cevap aranmaya çalışılmıştır.

G.Ü.G.E.F. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği A.B.D. Anadal Şan V. ve VII. yarıyıl ;

1. öğrencilerinin eğitimlerindeki teknik farklılıkların artikülasyon mekaniği üzerindeki etkisi nasıldır?
2. öğrencilerine a-e-ı-i-o-ö-u-ü ünlülerinin öğretilmesi aşamasında hangi alıştırmalardan yararlanılmaktadır?
3. öğrencilerine a-e-ı-i-o-ö-u-ü ünlülerinin öğretilmesi aşamasında söyleyiş biçimi açısından hangi yöntem ve teknikler uygulanmaktadır?
4. öğrencilerine a-e-ı-i-o-ö-u-ü ünlülerinin öğretilmesi aşamasında Anadil'in yapısı ne ölçüde gözetilmektedir?

Böylece bu bölümde; araştırmanın işlevsel amaçlarına göre, toplanmış verilerin Yöntem bölümünde belirlenen tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular, tablolaştırılmak suretiyle, yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.1. Öğretim Elemanları İle Yapılan Sözlü Görüşme Bulguları

3.1.1. Ses Eğitimi Teknikleri İle İlgili Görüşler

3.1.1.1. Ses Eğitimi Kavramı İle İlgili Görüşler

Örneklem grubundaki Öğretim Elemanlarının Ses Eğitimi kavramıyla ilgili görüşleri aşağıda Çizelge 3.1. de belirtilmiştir.

Çizelge 3.1. Ses Eğitimi kavramı ile ilgili görüşler.

Soru	Ses Eğitimi kavramını açıklayabilir misiniz?
Görüşmeci	
1.	Ele aldığınız materyali güzelleştirmek, eğitmek, dinlenilir bir hale getirmek, güzel şarkı söylemesini sağlamak, sesini güzel kullanmak, sınırlarını genişletmek, ondan ürün elde etmek gibi amaçlar doğrultusunda bir süreç içinde gelişimini takip etmek, eğitmek, saydığım alanlarda onu bir yerden başka bir yere getirmek olayı.
2.	Bireylere kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak seslerini doğru, güzel ve etkili kullanabilmeleri için gerekli müziksel davranışları kazandırma sürecidir. Ses Eğitimi ;şan eğitimi, şarkı söyleme eğitimi, konuşma eğitimi hatta artistik şarkı söyleme eğitiminin bir bütünüdür, kapsamlı geniş bir disiplindir.
3.	Ses Eğitimi, genel itibarıyla sesin her türlü kullanımında , konuşmada, şarkı söylemede ve toplu şarkı söylemede Şan Eğitiminde sesin, insan anatomisine en uygun, en doğru, en etkili, ve en güzel bir şekilde kullanımına ilişkin davranışlar kazandırmayı amaçlayan bir eğitim sürecidir.
4.	Ana prensiplere bağlı kalarak, kişisel bünyelerine uygun gelen yolu seçerek, bireyin sesinin eğitilmesi süreci.
5.	Ses Eğitimi bireyin sahip olduğu materyalin sağladığı bütün imkanları kullanarak, nefes desteğini azami ölçüde sağlayarak doğru ve güzel şarkı söyleme yolunda ilerlemek için yapılan yol, yöntem.
6.	Ses Eğitimi bence eğitimin bir dalı olan müziğin, yine bir dalı olan sesin ,bireyin davranışlarındaki sesiyle ilgili kolaydan zora doğru olan değişiklikler.
7.	Ses Eğitimi, vücudumuzda şarkı söylemeyle ilgili bütün kasları bir denetim altına alarak ve belli bir teknikle eğitime işlemidir.
8.	Ses Eğitimi , sesi dinlenebilir,güzel bir forma getirebilmek için yapılan ve materyali çok önemli olan uzun bir süreci kapsayan bana göre Müzik Eğitiminin en önemli dalı.
9.	İnsan sesinde bir takım rezonans boşlukları var, bu boşluklardan faydalanmayı , sesi devamlı olarak rezonans boşluklarına doğru yönlendirme tekniğini , nefes tekniğinin zamanla bir araya gelmesinden ses tekniği eğitimi ortaya çıktı.

Çizelge 3.1. incelendiğinde, Ses Eğitimi veren öğretim elemanlarının ortak bir tanımda buluşmadığı, ancak büyük çoğunluğunca Ses Eğitiminin bir süreç içinde oluştuğu, bireyde sesiyle ilgili değişiklikleri gerçekleştirmenin amaçlandığı belirtilmiştir.

Eldeki bulgulara göre bir genelleme yapılırsa “Ses Eğitimi eğitim sürecinde bireyin sesiyle ilgili değişiklikler oluşturma süreci” olarak tanımlanabilir.

Türkiye’de Ses Eğitiminin tanım bazında tam bir tanımının olmayışı, buna bağlı olarak amaç , ilke ve yöntemlerinin belirli bulunmayışı düşündürücü bir sonuç olarak algılanabilmektedir.

3.1.1.2. Ses Eğitimi Teknikleri Kavramı İle İlgili Görüşler

Ses Eğitimi veren Öğretim Elemanlarının, Ses Eğitimi Teknikleri kavramı ile ilgili görüşleri Çizelge 3.2. de açıklanmaktadır.

Çizelge 3.2.Ses Eğitimi Teknikleri kavramı ile ilgili görüşler

Soru	Ses Eğitimi Teknikleri kavramını açıklayabilir misiniz?
Görüşmeci	
1.	Sesi eğitirken kolaydan zora doğru kullandığımız yöntemleri düşünebiliriz.
2.	Ses Eğitimi Tekniklerini oluşturan, bireyin anatomik ve fizyolojik yapısına uygun olarak almış olduğumuz ses eğitimi doğrultusunda sesini kullanırken dayandığı kurallar bütünü doğrultusunda oluşturulan bir tümevarımdır.Eğitimin tanımından yola çıkarsak, sürecin sonunda gelinecek nokta ses eğitimi teknikleri kavramını ancak açıklayabilir.
3.	Bizi öğrencinin veya karşımızdaki grubun, kişinin sesini doğru kullandırmaya yönelik olarak götüreceğ en doğru yol, en kısa yol, en ergonomik yol yani en az zararlı en kısa yol, en doğru yol, en ergonomik yol olarak nitelendirebiliriz.
4.	Bireyin sesinin eğitilmesi sürecinde uygulanan teknikler.
5.	Doğru ve güzel şarkı söyleme amacına yönelik çalışılan bütün yol ve yöntem teknik diyorum.
6.	Bireyin ses özelliklerindeki, sesiyle ilgili davranışlarını geliştirebilmek için uygulanan teknikler. Bu teknikler tabiki her kişiye göre daha farklı şekilde gelişiyor.
7.	Öğrencinin, sesi doğru yerde üretebilmesi, vokalleri doğru yerde söyleyebilmesi, ben bunu anlıyorum.
8.	Sesi daha iyi kullanabilmek için , daha güzel kullanabilmek için ve okunan eserleri daha rahat okuyabilmek için uygulanan her şey tekniktir.
9.	

Çizelge 3.2. de görüleceği gibi, Ses Eğitimi veren Öğretim Elemanından “Ses Eğitimi Teknikleri” kavramını açıklamaları istenmiştir. Sekiz görüşmecinin verdiği cevaplardan sözcükler değişse de genel anlamda bir tanımda buluşulduğu söylenebilmektedir. Bir görüşmeci bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Örneklem grubunda ki Öğretim elemanlarının ortak görüşüyle Ses Eğitimi Teknikleri kavramı “bireyin sesini doğru kullanmaya götüren yöntem” olarak tanımlanabilir.

Görüşmeciler kendilerine sorulan soruyu genel bir tanımla cevaplamışlar, ancak Ses Eğitimi Teknikleri kavramının içeriği, neleri kapsadığı konusunda net bir bilgi edinilememiştir.

3.1.1.3.Gazi üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı V. ve VII. Dönem Anadal Şan Dersinin İşleniş Hakkında görüşler.

3.1.1.3.1. Dersin Başındaki Ses Alıştırmalarında , Çeşitli Aralıklar (küçük aralıklar,sıra sesler,atlamalı aralıklar,inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) Açısından İzlenen Yol Hakkındaki Veriler.

Örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimcilerinin işledikleri dersin başında bulunan ses alıştırmalarında , çeşitli aralıklar (küçük aralıklar,sıra sesler,atlamalı aralıklar,inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) açısından izlenen yol hakkındaki görüşleri aşağıdadır.

Çizelge 3.3. Dersin başındaki ses alıştırmalarında , çeşitli aralıklar (küçük aralıklar,sıra sesler,atlamalı aralıklar,inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) açısından izlenen yöntemler.

Cevaplar	n	%
Küçük Aralıklar	5	55.56
Sıra Sesler	7	77.78
Atlamalı Aralıklar	6	66.67
İnici-Çıkıcı Diziler	3	33.33
Arpej Sesler	7	77.78

Çizelge 3.3. incelendiğinde görüşüne başvuru olan Ses Eğitimcilerinin dersin işlenişinde %77.78 oranında sıra sesler ve arpej seslere; %66.67 oranında

atlamalı aralıklara; %55.56 oranında küçük aralıklara; %33.33 oranında da inici ve çıkıcı dizilere yer verdiği belirlenmiştir. Bir görüşmeci açıklayıcı bir bilgi vermemiştir.

Çizelgeden çıkan sonuca göre örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimcilerinin V. ve VII. yarıyıl Anadal Şan dersinin başındaki ses alıştırmasında %77.78 gibi eşit bir oranla en çok sıra sesleri ve arpej sesleri tercih ettikleri belirlenmiştir. İnici ve çıkıcı dizilerle yapılan alıştırmanın ise %33.33 gibi düşük bir oranda kaldığı izlenmektedir. Bu durumun öğretmenlerin yöntem yaklaşımlarından kaynaklandığı söylenebilir.

3.1.1.3.2. Dersin Başındaki Ses Alıştırmasında Temel Söyleyiş Biçimleri(*legato, staccato*) Açısından İzlenen Yol Hakkındaki Veriler.

Örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimcilerinin Temel söyleyiş biçimlerine ilişkin görüşleri Çizelge 3.4. de belirtilmiştir.

Çizelge 3.4. Dersin başındaki ses alıştırmasında temel söyleyiş biçimleri (legato, staccato) açısından izlenen yaklaşımlar.

Cevaplar	N	%
Legato	9	100
Staccato	8	88.89

Çizelge 3.4. den izlenebileceği gibi, dersin işlenişinde, Ses Eğitimcilerinin %100 oranında *legato*; %88.89 oranında *staccato* ya yer verdiği belirlenmiştir.

Belirlenen sonuca göre örneklem grubununun oluşturan, V. ve VII. dönem Anadal Şan dersinin başındaki ses alıştırmasında söyleyiş biçimi olarak *legato*'yu tercih ettikleri anlaşılmıştır. Bu oranlar öğretmenlerin çalışma

yaklaşımlarında bütün söyleyiş biçimlerine yer vermekle beraber, en yüksek ağırlığı legato ya tanıdıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Genel bir yaklaşım olarak böyle bir sonucun çalgı eğitiminde de uygulandığı bilinmektedir. Bunun dışındaki staccato dan başlayarak diğer söyleyiş biçimleri, daha ileri bir tekniğin yerleştirilebilmesinde aşamalı olarak kullanılmaktadır denilebilir.

3.1.1.3.3.Dersin İşlenişinde En Sık Hangi Ünlülerin(vokal) Kullanıldığı Hakkındaki Veriler.

Ses Eğitimi veren Öğretim Elemanlarının görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

Çizelge 3.5.Ses Eğitmcilerinin ünlüleri(vokal) kullanmadaki yaklaşımları

Cevaplar	N	%
a	8	88.88
e	4	44.44
ı	-	-
i	7	77.77
o	3	33.33
ö	-	-
u	2	22.22
ü	-	-

Çizelge 3.5. incelendiğinde, Ses Eğitimi dersinin işlenişinde , %88.88 oranında a vokalinin; %77.77 oranında i vokalinin; %44.44 oranında e vokalinin; %33.33 oranında o vokalinin ve %22.22 oranında da u vokalinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Elde edilen bu verilere göre; örneklem grubunu oluşturanların %88.88 oranında en çok a vokaline, %22.22 oranında en az u vokaline yer verdikleri belirlenmiştir. ö ve ü vokallerinin ise dersin işlenişinde kullanılmadığı saptanmıştır. Belirlenen ö ve ü vokallerinin kullanılmamasının eğitimcilerin gördükleri eğitimden gelen vokal seçimindeki alışkanlıkları ile bu vokallerin

Çizelge 3.5. incelendiğinde, Ses Eğitimi dersinin işlenişinde , %88.88 oranında a vokalinin; %77.77 oranında i vokalinin; %44.44 oranında e vokalinin; %33.33 oranında o vokalinin ve %22.22 oranında da u vokalinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Elde edilen bu verilere göre; örneklem grubunu oluşturanların %88.88 oranında en çok a vokaline, %22.22 oranında en az u vokaline yer verdikleri belirlenmiştir. ö ve ü vokallerinin ise dersin işlenişinde kullanılmadığı saptanmıştır. Belirlenen ö ve ü vokallerinin kullanılmamasının eğitimcilerin gördükleri eğitimden gelen vokal seçimindeki alışkanlıkları ile bu vokallerin alanlarının diğerlerine göre daha dar olması açısından tercih edilmediği söylenebilir.

3.1.1.3.4. Alt Ses Alanında (rejister) En Çok Kullanılan Ünlüler Hakkındaki Veriler.

Örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının derslerinin işleniş sırasında alt ses alanında (rejister) en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki görüşleri aşağıdadır.

Çizelge 3.6. Ses Eğitimcilerinin alt ses alanında en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki veriler

Cevaplar	n	%
A	7	77.78
E	3	33.33
I	1	11.11
İ	5	55.56
O	7	77.78
Ö	-	-
U	4	44.44
Ü	-	-

Çizelge 3.6. den izleneceği gibi, örnekleme oluşturan Ses Eğitimcilerinin, alt ses alanında %77.78 oranında a ve o vokalini; %55.56 oranında i vokalini; %44.44 oranında u vokalini ; %33.33 oranında e; %11.11 oranında ı vokalini kullandığı belirlenmiştir.

Çizelge incelendiğinde V. ve VII. dönem Anadal Şan dersinde yapılan ses egzersizlerinde alt ses alanında %77.78 oranında a ve o vokallerinin kullanıldığı, %11.11 oranıyla ı vokalinin ihmal edildiği belirlenmiştir.

Speech Banana (konuşma muzı) eğrisine bakıldığında (Ek- 4) alt rejisterde birinci derecede a, daha sonra o, u, ı, e, i, ö ve ü vokallerinin kullanılması gerekliliği göz önüne alındığında görüşmecilerin a ve o vokallerini yerinde kullandıkları, ama ı ve u vokallerini önemli ölçüde ihmal ettikleri anlaşılmıştır. Üst rejisterde kullanılması gereken i vokaline alt rejister de yer vermeleri ise dikkat çekici bulunmuştur.

3.1.1.3.5. Orta Ses Alanında En Çok Kullanılan Ünlüler Hakkındaki Veriler.

Örnekleme grubunu oluşturan Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının derslerinin işleniş sırasında orta ses alanında en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

Çizelge 3.7. Ses Eğitimcilerinin Orta ses alanında en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki veriler

Cevaplar	n	%
A	5	55.56
E	5	55.56
I	1	11.11
ı	5	55.56
O	3	33.33
Ö	-	-
U	5	55.56
Ü	-	-

Çizelge 3.7. incelendiğinde orta ses alanında, %55.56 oranında a, e, i, u vokallerini ; %33.33 oranında -o vokalini ; %11.11 oranında ı vokalini kullanıldığı belirlenmiştir.

Bu sonuca göre, V. ve VII. dönem Anadal Şan dersinde yapılan ses egzersizlerinde orta ses alanında, %55.56 ile a, e, i, u vokallerinin eşit oranlarda kullanıldığı, ı vokalini ise %11.11 gibi çok düşük bir oran gösterdiği anlaşılmaktadır.

Speech Banana eğrisine bakıldığında (Ek – 4) orta rejisterde sırasıyla u, e, ı, ö vokallerinin kullanılması gerekliliği göz önüne alındığında , görüşmecilerimizin e vokalini yerinde kullandıkları, ama alt rejisterde kullanılan a vokalini yine orta rejisterde kullanıldığı ve ö vokalini hiç kullanılmadığı anlaşılmıştır. Üst rejisterde kullanılması gereken i vokaline alt ve orta rejister de yer verilmesi yine dikkat çekici bir yaklaşım olarak anlaşılmaktadır.

3.1.1.3.6. Üst Ses Alanında En Çok Kullandıkları Ünlüler Hakkındaki Veriler.

Ses Eğitmcisi Öğretim Elemanlarının derslerinin işlenişi sırasında üst ses alanında en çok kullandıkları ünlüler hakkındaki görüşleri aşağıdadır.

Çizelge 3.8.Ses Eğitmcilerinin üst ses alanında en çok kullandıkları Ünlüler hakkındaki veriler

Cevaplar	n	%
A	6	66.67
E	1	11.11
İ	1	11.11
ı	3	33.33
O	3	33.33
Ö	-	-
U	2	22.22
Ü	-	-

Çizelge 3.8. incelendiğinde üst ses alanında , %66.67 oranında a vokalinin ; %33.33 oranında i ve o vokallerinin ; %22.22 oranında u vokalinin ; %11.11 oranında e ve ı vokallerinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Çizelge incelendiğinde V. ve VII. dönem Anadal Şan dersinde yapılan ses egzersizlerinde üst ses alanında, %66.67 oranıyla a vokalinin en çok kullanılan vokal ve %11.11 oranıyla ise e, i vokallerinin en az kullanılan vokaller olduğu belirlenmiştir.

Speech Banana eğrisine bakıldığında (Ek – 4) üst rejisterde sırasıyla i, ü, ö, ı vokallerinin kullanılması gerekliliği göz önüne alındığında , alt rejisterde kullanılan a vokalinin orta ve üst rejisterde kullanılması, i vokaline gereken ilginin gösterilmemesi ve ü, ö vokallerinin egzersizlerde kullanılmaması yine eğitimcilerin yetişme alışkanlıklarından ileri gelen yaklaşımlar olarak izlenmektedir.

3.1.1.3.7. Değişik Ses Gruplarıyla (soprano-mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) Çalışırken Kullandığınız Alıştırmalarda; Çeşitli Aralıklar, Ritim ve Tempo Yönünden Benzer ya da Farklı Özellikler Olup Olmadığı Hakkındaki Veriler.

Ses Eğitimi veren Öğretim Elemanlarının değişik ses gruplarıyla (soprano-mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) çalışırken kullandıkları alıştırmalarda; çeşitli aralıklar, ritim ve tempo yönünden benzer ya da farklı özellikler olup olmadığı hakkındaki görüşleri Çizelge 3.9.de belirtilmiştir.

Çizelge 3.9. Ses Eğitmcilerin değişik ses gruplarıyla (soprano-mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) çalışırken kullandıkları alıştırmalarda;(çeşitli aralıklar ritim ve tempo yönlerinden) benzer ya da farklı özellikler olup olmadığı hakkındaki veriler.

Cevaplar	N	%
Ayrı Ses Gruplarına Benzer Alıştırmalar	3	33.33
Ayrı Ses Gruplarına Farklı Alıştırmalar	4	44.44
Ayrı Ses Gruplarına Benzer+Farklı Alıştırmalar	2	22.23

Çizelge 3.9. de izleneceği gibi; Ses Eğitmcilerinin değişik ses gruplarıyla çalışırken kullandıkları alıştırmalarda ; çeşitli aralıklar, ritim ve tempo yönünden gruplara göre nasıl bir alıştırma yöntemi izledikleri sorulduğunda, %44.44 oranında her bir ses grubu için farklı; %33.33 oranında benzer; %22.23 oranında hem benzer, hem farklı özellikler olduğu yolunda cevaplar verilmiştir.

Belirlenen sonuçtan anlaşıldığı gibi, Örneklemi oluşturan Ses Eğitmcileri ; ses açma çalışmalarında , ses grubu farklılıklarına göre değil, bireysel farklılıklara göre çalışmalar yaptıklarını bu nedenle aynı yapıdaki alıştırmaları kullandıkları ancak %44.44 oranıyla farklı alıştırmalardan yararlandıkları anlaşılmaktadır. Oysa genel beklenti, her bir ses grubunun taşıdığı özelliklere göre uygun aralık, ritim ve tempolardan oluşan alıştırmalar uygulanması beklenirken elde edilen sonuç, bu beklentiden farklı çıkmıştır. Belirlenen farklılığın eğitimcilerin yetiştirme alışkanlıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.1.1.3.8. Egzersizlere Ünlü ile mi Yoksa Ünsüz+Ünlü ile Başlanması Hakkında Veriler

Örneklem grubunu oluşturan Öğretim Elemanlarının dersin işlenişinde kullandıkları egzersizlere ünlü ile mi yoksa ünsüz+ünlü ile başladıkları ile ilgili görüşleri aşağıdadır.

Çizelge 3.10.Ses Eğitmcilerinin,ses egzersizlere başlama yaklaşımları.

Cavaplar	n	%
Ünlü	3	33.34
Ünsüz+Ünlü	5	55.55
İkisi Beraber	1	11.11

Çizelge 3.10. de görüldüğü gibi Ses Eğitmcileri, %55.55' i egzersizlerine ünsüz+ünlü ile ; %33.34'ü ünlü ile ; %11.11'ü ise iki gruptan da yararlanarak başlamaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitmcilerinin, %55.55 oranında büyük çoğunluğu yaptıkları egzersizlerde ünlülerden ve ünsüzlerden eşit şekilde yararlanmayı tercih ettikleri yani egzersizlerine ünsüz + ünlü ile başladıkları,

%11.11 gibi az bir oranla da hem ünlüler hem de ünlü+ünsüzlerden oluşan iki grubu kullandıkları belirlenmiştir.

3.1.1.3.9.Ünlülerin Önünde Özellikle Tercih Edilen Ünsüzler Hakkındaki Veriler.

Ses Eğitimi veren 9 görüşmecinin derslerinde kullandıkları alıştırmalarda ünlülerin önünde özellikle tercih ettikleri ünsüzler hakkında ki görüşleri.

Çizelge 3.11. Ses Eğitimi veren öğretim elemanlarının, ünlülerin önünde özellikle tercih ettikleri ünsüzler hakkındaki veriler.

Cevaplar	n	%
b	3	33.33
d	2	22.22
f	1	11.11
h	1	11.11
l	2	22.22
m	7	77.78
n	2	22.22
r	3	33.33
s	6	66.67
v	1	11.11
y	2	22.22

Çizelge 3.11. de görüldüğü gibi ünlülerin önünde tercih edilen ünsüzler incelendiğinde görüşleri alınan Ses Eğitimcilerinin, %77.78 oranında m ünsüzünü ; %66.67 oranında s ünsüzünü ; %33.33 oranında b ve r ünsüzlerini ; %22.22 oranında d , l , n , y ünsüzlerini ; %11.11 oranında f , h ,v ünsüzlerini tercih ettikleri belirlenmiştir.

Bu sonuca göre, Ses Eğitimcilerinin büyük çoğunluğu, %77.78 oranıyla m ünsüzünü kullanmaktadır. Türkiye Türkçesinde Temel Ünsüzler(Aksan,1989) tablosu (Ek - 6) incelendiğinde Ses Eğitimi veren Eğitimcilerin çıkış biçimine göre ötümlü burun ünsüzü olan , çıkış yerine göre çift dudak

hareketiyle oluşan m ünsüzünü tercih ettikleri belirlenmiştir. %11.11 oranıyla f, h, v ünsüzleri daha az tercih edilen ünsüzler olmuştur. Bu durumun bazı ünlülerde olduğu gibi öğretmenlerin temelde geçmişteki öğrenimlerinden kaynaklanan yöntem yaklaşımlarından ileri geldiği söylenebilir.

3.1.1.3.10. Ses Eğitimcilerinin Türkçe söyleyiş Açısından Özellikle Hangi Ünlülerle Başlayan Alıştırmaları Kullandıklarına İlişkin Görüşler

Ses Eğitimi veren Eğitimcilerin Ses Eğitimi derslerinde Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle başlayan alıştırmaları kullandıkları hakkındaki görüşleri aşağıdaki çizelgede açıklanmaktadır.

Çizelge 3.12. Ses Eğitimcilerinin Türkçe söyleyiş açısından ünlülerle başlayan alıştırmaları kullanma yaklaşımları

Görüşmecisi	Soru	Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle (vocal) başlayan alıştırmaları kullanmaktasınız?
1.		Tercih ettiğim bütün ünlü ve ünsüzler bütün diller için geçerlidir, ayırım yapmıyorum, zaten kendi dilimizden söyletmeye başlıyoruz sonra dünya literatüründen eserler tanıdıkça onların orijinal dillerinde konuşmaya çalışıyoruz. Alıştırmalar açısından o dillerde de o ünlüler-ünsüzler var olduğuna göre , bence yeni bir şey aramaya gerek yok.
2.		Türkçe söyleyiş açısından sadece belli vokallerin değil de, vocalleri Türk dilinin fonetiğine uygun kullanma sorunuyla karşı karşıyayız. Çünkü çeşitli dillerde şarkı söylüyoruz, her dilin fonetiği farklı,fakat müziği bir ortak dil olarak ele alıyoruz. İspanyolca da şarkı söylüyor, İngilizce de, bütün bu dilleri bilmek mümkün değil .Tabi en büyük hata dilin fonetiğinde meydana gelebiliyor ama kendi dilimizi söylerken Türk dilinin fonetiğine uygun bir şarkı söyleyiş biçimi yerleştirmek. O halde bu dilin fonetik yapısını her şeyden önce konuşma dilimizde, önce doğru bilmek, ondan sonra şarkı diline bunu uygulamak. Şarkıyı sadece artistik söyleme , etkili söyleme ile yetinmemek , açık seçik ve anlaşılır bir dil kullanarak söylemek gibi bir sorumluluğumuz var.
3.		Türkçe söyleyiş açısından, Türkçe de zaten bir ekol oluşmamıştır maalesef, İtalyanca ya benzeterek söyleyince güvercin, gövrecin oluyor ama biz güvercin demeliyiz.Ben İledlerin yada opera aryanlarının Türkçe ye çevrilmişlerini Türkçe eser olarak nitelendiriyorum. Türk bestecilerinin yalnız Türkçe şiirlerden bestelediği eserleri, halk türkülerimizi Türkçe eser olarak nitelendiriyorum. Onun dışında çevirilerin eğer hakikaten prozodik hataları hiç yoksa onları belki kabul edebilirim, ama değil. Öyleyse eser söyletirken Türkçe'nin konuşulduğu şekli asla göz ardı etmeden, öncelikle Türkçe'nin konuşulduğu şekil nasılsa , ben konuşurken nasıl konuşuyorsam , şarkıda da bu böyle anlaşılmalı. Yani sesin önde olması, Türkçe'yi katletmemeli , sesin doğru ve etkili olması dilini katletmemeli, asla. Dilimiz hepsinden önemli, çünkü söyleyeceğiniz şarkıdaki mesaj dilde beraberinde etkili olur.Eksikler için, çocuğun yapamadıklarını çalıştırarak doğruluk oranını arttırıyorum. O bakımdan özellikle harf ayırımım yok, özellikle gözlemlediğim -e'ler, -o'lar bozuk.
4.		-i, -e
5.		Özellikle -i,-a,-e.
6.		Genelde yine aynı şeyler , bütün ünsüzler yine aynı şekilde, Türkçe'yi de İtalyanca söyleyişi de aynı şekilde geliştireceğine inanıyorum ben.
7.		Ben Türkçe söyleyiş yada diğer dillerde söyleyiş olarak ayırmıyorum, teknik çalışmalarım aynı, çünkü yapının aynı olduğuna inanıyorum.
8.		Çok fazla ayırım yapmıyorum, Türkçe veya yabancı aynı , özellikle olıardaki egzersizlerde yine -a' ya, -i' ye, -e' ye ortalarda -u'ya yer veriyorum.
9.		Türkçe söyleyişte bir ayırım yapmıyorum.

Çizelge 3.12. incelendiğinde , Ses eğitimcilerinden 5'i Türkçe söyleyiş açısından kullanılan ünlülerde bir ayırım yapmadıklarını belirttikleri; bir görüşmecinin Türk dilinin fonetiğini doğru bilme ve uygulama üzerinde durduğunu; üç görüşmecinin ise Türkçe söyleyiş açısından özellikle i , a vokallerini ve ikincil olarak a, u vokallerine yer verdikleri görülmektedir.

Buna göre görüşlerine başvuru yapılan görüşmecilerden 5'i Türkçe söyleyiş açısından vokallerde bir ayırım yapmadıklarını belirtmişlerdir. Eğitimciler ses eğitiminde teknik olarak Türkçe sözlerle söyleyiş yaklaşımını ekolleşmiş İtalyanca ve Almanca ile aynı yere koymuşlardır. Ayrıca, öğrencilere uygulanan Ses analizinden ortaya çıkan sonuçlara göre i, a, u vokallerinin iyi artiküle edilmediği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak Türkçe söyleyiş açısından i, a, u vokallerine dikkat edilmesinin önem taşıdığı söylenebilir.

3.1.1.3.11. Rezonansın Geliştirilmesine Yönelik Alıştırmalara Uygun En Çok Hangi Ünlülerin Tercih Edildiği Hakkındaki Veriler.

Örneklem grubunu oluşturan Öğretim Elemanlarının dersin işlenişinde Rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun en çok hangi ünlüleri tercih ettikleri hakkındaki görüşleri aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Çizelge 3.13.Ses Eğitimi dersinde rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun ünlülerin tercih nedenleri hakkındaki veriler.

Cevaplar	n	%
A	6	66.67
E	4	44.44
İ	-	-
ı	6	66.66
O	4	44.44
Ö	-	-
U	5	55.56
Ü	-	-

Çizelge 3.13. de görüldüğü gibi eğitimciler, %66.66 oranında a ve i vokallerini; %55.56 oranında u vokalinin; %44.44 oranında e ve o vokallerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Buna göre araştırmanın örneklemini oluşturan Ses Eğitimcileri, rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırımlara uygun olduğu gerekçesiyle %66.66 oranıyla en çok a ve i vokallerini tercih ettiklerini ve %44.44 oranıyla ise en az e, o vokallerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuca göre ö ve ü vokallerinin örneklemini oluşturan ses eğitimcileri tarafından kullanılmayışının nedeni olarak; bu vokallerin dar bir alanda oluşmasının ve böylece rezonansı geliştirici bir etkisinin olmaması düşünülmektedir.

3.1.2. Artikülasyon ve Artikülasyon Mekanizması Hakkında Görüşler

3.1.2.1. Artikülasyon Kavramı Hakkındaki Veriler

Ses Eğitimi veren Eğitimcilerin Artikülasyon kavramı hakkındaki görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

Çizelge 3.14. Ses Eğitimcilerinin Artikülasyon kavramı hakkındaki veriler.

Cevaplar	n	%
Konuşmada Anlaşılabilirlik	5	55.56
Sesleri Belirtmek	1	11.11
Seslerin Fonemlere Dönüşmesi	1	11.11
Seslerin Doğru Bir Biçimde Söylenmesi	2	22.22

Çizelge 3.14. de görüldüğü gibi eğitimciler, %55.56 oranında artikülasyon kavramının anlamının “konuşmada anlaşılabilirlik”; %22.22 oranında “Seslerin doğru bir biçimde söylenmesi” ; % 11.11 oranında “Seslerin fonemlere

dönüşmesi” ve yine aynı oranda “Belirtmek” anlamına geldiğini söylemişlerdir.

Ortaya çıkan sonuca göre Örneklem grubunu oluşturan eğitimciler artikülasyon kavramının tanımı konusunda ortak bir fikir belirtememişlerdir. Örneklem grubunun büyük çoğunluğu (%55.56 oranıyla) artikülasyon kavramının “konuşmada anlaşılabilirlik” yani diksiyon anlamına geldiğini belirtmişlerdir. Ses eğitimcilerinin verdikleri tanımlar arasında en yakın tanım “seslerin doğru bir biçimde söylenmesi” ve “seslerin fonemlere dönüşmesi” tanımlarıdır denilebilir.

3.1.2.2. Artikülasyon Mekaniği Hakkındaki Veriler.

Örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının Artikülasyon Mekaniği hakkındaki görüşleri aşağıdadır.

Çizelge 3.15. Ses Eğitimcilerinin Artikülasyon Mekaniği hakkındaki veriler.

Tanımlar	N	%
Ses Üreten Organların Eşgüdüm İçinde Çalışması	5	55.56
Artikülasyon Organlarının Oluşturduğu Sistem (Mekanizma)	3	33.33

Çizelge 3.15.de görüldüğü gibi Eğitimciler ; Artikülasyon Mekaniğinin tanımını, %55.56 oranında “Ses üreten organların eşgüdüm içinde çalışması”; %33.33 oranında “Artikülasyon organlarının oluşturduğu sistem (mekanizma)” anlamına geldiğini belirtirken bir görüşmeci yaptığı açıklamada anlamlı bir tanım bulamamıştır.

Çizelge 3.15. den çıkan sonuca göre elde edilen tanımlarda Artikülasyon Mekaniğinin içeriği, nelerden oluştuğu hakkında net bir tanım yoktur.

Yapılan tanımlarda Artikülasyon Mekaniği sadece mekanik kelimesinin açıklanması olarak kalmıştır. Eğitmcilerin çoğunluğu %55.56 oranında “Ses üreten organların eşgüdüm içinde çalışması” tanımında birleşmiştir. Genelde Artikülasyon Mekaniğinin “artikülasyon bölgeleri olan: dil,diş,damak, yanaklar, alveoller,dudakların devimleriyle oluşan işleyiş” olarak tanımlandığı düşünülürse Ses Eğitmcilerinin tanımlarının ayrıntı belirlemeyen yalın tanımlar olarak verildiği izlenmektedir. Bu tanım yapısıyla; Ses üreten organların, aynı zamanda artikülasyon sistemini oluşturduğu dikkate alındığında , temelde tanımlar arasında manidar bir fark olmadığı söylenebilir.

3.1.2.3. Artikülasyon Olayını Etkileyen Faktörler Hakkındaki Veriler

Ses Eğitimi veren Öğretim Elemanlarını Artikülasyon olayını etkileyen faktörler hakkındaki görüşleri aşağıda çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 3.16. Ses Eğitmcilerinin Artikülasyon olayını etkileyen faktörler hakkındaki veriler.

Faktörler	n	%
Anatomik Özellikler	5	55.56
Yerel Konuşma Alışkanlıkları	6	66.67
Müzik Kulağı (İşitsel Algı)	1	11.11

Çizelge 3.16.de görüldüğü gibi Ses Eğitmcileri, %66.67 oranıyla Yerel konuşma alışkanlıklarının ; %55.56 oranıyla anatomik özelliklerin; %11.11 oranıyla müzik kulağının artikülasyon olayını etkilediğini belirtmişlerdir.

Belirlenen sonuca göre örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitmcilerinin %66.67 'si “Yerel konuşma alışkanlıklarını” artikülasyon olayını etkileyen en

önemli faktörlerden biri olarak gördüklerini ve %11.11 oranıyla da müzik kulağının artikülasyon olayını en az etkileyen faktör olduğu belirtmişlerdir. Eğitimcilerden alınan görüşler incelendiğinde bütün görüşmecilerin, artikülasyon olayını etkileyen faktörler konusunda bir bütünün ayrı parçalarını söyledikleri belirlenmiştir. Bütün bu faktörler birleştiğinde tam anlamıyla artikülasyon olayını etkileyen tüm faktörlere ulaşılacağı düşünülmektedir.

3.1.2.4. Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanizmasına Olan Etkisi Hakkındaki Görüşler

Örneklem grubunu oluşturan Öğretim Elemanlarının Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanizmasına olan etkisi hakkındaki görüşleri aşağıdadır.

Çizelge 3.17.Ses eğitimcilerinin Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanizmasına olan etkisi hakkındaki görüşleri.

Soru	Sizce Artikülasyon Mekanizmasına , Ses Eğitimi Tekniklerinin bir etkisi var mı? Varsa nelerdir?
Görüşmeci	
1.	Olmaz olur mu, birisi öbürünün devamı, artikülasyon mekanizması çalışmazsa zaten ses eğitimi tekniklerini geliştiremezsin, birbirine tamamen bağlantılı çalışıyor, birbirinin ön koşulu.
2.	Doğal olarak var. Kazanılan bu teknikler sonucunda artikülasyon mekanizması dili çok daha anlaşılır hatta giderek artistik konuşur düzeye getirmede oldukça önemli bir etkidir. Bu eğitim sonucunda yerleşen bu teknikler, artikülasyon mekanizmasını çok doğru yolda etkiler, geliştirir. Nedir bunlar, örneğin dile kıvraklık kazandırır, dil-diş, dil-dudak, dil-çene, ilişkilerinde son derece yoğun bir eğitim denetimi kurmayı geliştirir. Dolayısıyla, daha önce almış olduğu konuşma eğitimini doğru, etkin bir şekilde kullanan birey aynı zamanda ses tekniklerini kavramakta da ve onları yerleştirmekte de büyük bir kolaylığa , avantaja sahip demektir.
3.	Tabii ki vardır, hem de çok fazla vardır. Bizim ses eğitiminden ele aldığımız öge, unsur, üçül, doğru nefes, doğru ses, doğru dil. Doğru dil derken artikülasyondan hareket etmemiz lazım, iyi artiküle edilemeyen ünlü ve ünsüzler yanlış dil alışkanlığı kazandırır
4.	. Vardır, ve geliştirir.
5.	Artikülasyon mekanizmasında doğuştan gelen fiziksel bir bozukluk, bir hata yok ise, ses eğitimi olan materyali daha ileriye götürür, geliştirir ama fiziksel bir eksikliği de gideremez. Örneğin, bir dil büyüklüğüyle gelen bir pelteklik var ise bunu ses eğitiminin gidermesi mümkün değil.
6.	Vardır. Ses eğitimi teknikleri tamamen vocaller üzerine , ünlüler-ünsüzler üzerine kurulmuş teknikler. Bunlarda çocuğun direkt olarak yanlışını duyabiliyoruz. Genel olarak şan derslerinin artikülasyona kesinlikle etkisi vardır.
7.	Mutlaka, egzersizde doğru egzersizlerle, doğru yerde tınlayan bence öğrencinin artikülasyonu da gelişiyor.
8.	İlk başta hiçbir eğitim almayan bir insana göre eğitim aldıktan sonra farklılıklar ortaya çıkıyor. Hiç farkında olmadan çocuk bakıyor ki , dil, diş, dudak yapısı, birbiriyle uyumu, daha doğrusu eskiye göre ses eğitimi aldıktan sonra çok daha iyi kullanmaya başlıyor, daha iyi konuşuyor, daha önde konuşuyor çocuk ,mutlaka farkı oluyor.
9.	Mutlaka vardır. Ses eğitiminde bu consonantların artiküle edilmesi müzik parçaları söylerken çok önemlidir.

Çizelge 3.17. incelendiğinde Eğitimciler, %88.89 oranında Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekaniğine belli bir etkisi olduğunu belirtmiş, bir görüşmeci ise fiziksel (anatomik) bir bozukluğu olan öğrencinin verilen ses eğitimi teknikleriyle artikülasyon açısından değiştirilip, geliştirilemeyeceğini belirtmiştir.

Böylece, Ses Eğitimi veren Eğitimcilerin%88.89 oranındaki büyük çoğunluğu, Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekaniğini geliştirici bir etkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer bir deyişle,Ses Eğitimi Teknikleri ile Artikülasyon Mekaniği arasında mükemmel bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

3.1.2.5. Kadın-Erkek Ses Gruplarının Artikülasyon Özelliklerinde Bir Farklılık Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşler.

Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir farklılık olup olmadığı hakkındaki görüşleri Çizelge 3.1.2.5. de verilmektedir.

Çizelge 3.18.Ses Eğitimcilerinin, Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özellikleri hakkındaki görüşleri.

Soru	Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir farklılık gözlemliyor musunuz? Farklılık varsa nelerdir?
Görüşmeci	
1.	Çocuklar genelde yörelerinin etkisinde kalıyor, hatta diş, dil, damak, dudak da bu biyolojik yapının etkisinde kalıyor, bazen güzel artiküle edemiyor. Bunun dışında her şey doğruysa , organlarda bir bozukluk yoksa ufak tefek farklılıkların dışında düzelletemeyecek gibi bir farklılık olmaz, sadece uyarılara önem vermek lazım. Artikülasyon dışında bence cins farklılığı büyük bir etken olmaz, dediğim gibi sadece yapı özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar olabilir.
2.	Cins ayrımından çok bölgesel etkenlerden kaynaklanan farklılıklar var, öğrencinin yaşam biçiminden , kültür özelliklerinden gelen farklılıklar var hatta ailesi içinde konuşulan dilin etkilerini dahi öğrencide görmek mümkün. Dediğim gibi bu kadın – erkek ses grupları arasında farklılıktan çok kültürel, irksal özellikler, coğrafi özellikler, kültürel özelliklerden kaynaklanan farklılıkların olduğunu görüyoruz.
3.	Bence çok farklı değil, sestten kaynaklanan farklılık değil de kişisel farklılıklar. Ses gruplarından kaynaklanan artikülasyon farklılıkları yoktur, yanlış kullanma alışkanlıklarına bağlı , yada anatomik bozukluklara bağlı , yada çevresel kültüre bağlı yanlış kullanım alışkanlıkları vardır.
4.	Ses gruplarıyla ilgili farklılık değil de kişisel farklılık vardır.
5.	Birey olarak böyle bir fark gözlemlemedim.
6.	Genelde aynı hatayı kız öğrenci de , erkek öğrenci de yapıyor. Artikülasyon olarak o yüzden ben bir farklılık gözlemleniyor. Aynı doğruyu da kadın, erkek yapıyor, aynı yanlış da kadın, erkek yapıyor.
7.	Olabilir, kişisel farklılıklar da olabilir. Yani kişiye göre değişiyor bence, mesela –e vocali değişik veya yanlış olabilir, çok farkettiğine inanmıyorum ben ama kişisel farklılıklar var.
8.	Farklılıklar var tabii , erkeklerin artikülasyon sorunları kadınlara göre çok daha fazla değil ama, kadınlarda bazen özellikle –i vocalini ama onun dışında çok fazla farklılık yok.
9.	Çok büyük fark yoktur. Yalnız çok ince kadın seslerinde bestecinin istediği çok presto ,çok çabuk konuşulması gereken seslerde değişiklik olabilir.

Çizelge 3.18. e göre, örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimcileri %77.78 oranıyla kadın- erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir fark gözlemlenmediklerini; fakat artikülasyon özelliklerinde oluşan farklılıkların bireysel değişikliklerden meydana geldiğini belirtmişlerdir. %22.22 oranıyla ise kadın seslerinde farklılık gözlemlenmediklerini söylemişlerdir.

Çizelge 3.18. den çıkan sonuca göre, örneklem grubunu oluşturan Eğitimcilerin %77.78 oranıyla büyük çoğunluğu kadın- erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir fark gözlemediklerini ama oluşan farklılıkların bireysel değişikliklerden meydana geldiği görüşünde birleşmişlerdir. Oysa genel beklenti farklı ses gruplarını farklı artikülasyon özellikleri göstermesi yönündedir. Elde edilen sonuç , bu beklentiden farklı çıkmıştır. Bu farklılığında eğitimcilerin yetiştirme alışkanlıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.1.2.6. Türkçe Bir Eserin Çalışılması Sırasında Artikülasyon İle İlgili Olarak Karşılaşılan Sorunlar Hakkındaki Görüşler.

Örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimi Öğretim Elemanlarının Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşleri aşağıda çizelge halinde verilmektedir.

Çizelge 3.19.Ses Eğitimcilerinin Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşleri.

Soru	Sizce Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaşılan sorunlar nelerdir?
Görüşmeci	
1.	Kendi anadilini iyi bilen bir öğrenci için şarla beraber uygulamaya çalıştığı sürece hiçbir problem olacağını sanmıyorum.Bir de konuşma kusuru yoksa , bazılarının bazı harfleri söyleyememe gibi bir kusurları vardır, eğitimle düzeltme şansız olabileceğini sanmıyorum.Bunun dışında sağlıklı bir yapıya ,sağlıklı bir organ bağlantısına sahipse kişi bence hiçbir problem yoktur, çünkü anadilini yöre farklılıklarını ortadan kaldırmak kaydıyla güzel konuşacağı için onu eğitmeni zaten düzelterek ve uygulayacaktır, fark yok bence.
2.	Konuşmadan yola çıkıldığında bütün bu sorunların aşıldığı görülecektir.Türkçe şarkı söylemeye çok uygun bir dil bence, bir defa çok önde bir dil. Türkçe söylemede artikülasyonla ilgili büyük zorluklarımızın olacağını düşünmüyorum, tek sorun Türk dilinin fonetiğini iyi tanımak , bu fonetik düşünceden yola çıkarak Türk diline uygun bir -a' yı, -i'yi, -e' yi konuşmak. Çünkü başka dillerin özellikle İtalyanca ağırlıklı da arylar söylediğimiz için bazen bu dilin fonetiğinin etkisinde, bir İtalyan dilinin -a'sıyla , -e'siyle , -o' suyla konuşma gibi bazı yanlışlara düşmek mümkündür.Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon sorunlarıyla karşılaştığımızda tek çözümümüz konuştuğum gibi şarkı söyle , yada konuşmadan yola çık.
3.	-e'lerde çok problem görüyorum ben , dediğim gibi -o'lar -u oluyor, çeneyi iyi hareket ettirmiyor. Türkçe söylüyorsa Türkçe'yle, İtalyanca söylüyorsa İtalyanca'yla , kıyaslayarak, her dilin ünlüsünü o dilin özellikleri içinde düşünürsek hiçbir problem kalmaz, bu arada Türkçe'mizde kurtulmuş olur.
4.	Türkçe de kullanılan sesler artikülasyon yönünden sorun oluşturmadığı için herhangi bir sorun ile karşılaşılmaz.
5.	Türkçe standart konuşulan bir dil değil ülkemizde , bölgesel farklılıklar, ağız farklılıkları var , bu yüzden farklı bölgelerden gelen bireylerin eğitiminde bu bir sorun oluyor, bir -e problemi var biliyorsunuz, açık-e, kapalı-e var. Bu şarkı söylemeye de aynen yansıyor, tabi bu zamanla ve bir süre içerisinde giderilebilir ama çözüme kavuşmuyor.
6.	Türkçe diye ayırmışsınız o yüzden sadece yöresel farklılıklar diyeyim. Kültür farklılığı , daha önceden çalışılmış yanlış teknikler, bunlar da bizim karşımıza çok fazla çıkıyor. Yanlış konuşma , artikülasyonlar, harfleri yanlış telaffuz etmeler, yani bunlar Türkçe bir eserin çalışılması sırasında bence öğrencinin yaşadığı şeyler çok önemli.
7.	Türkçe eserler de var tabi ki , daha çok yabancı dilden Türkçe'ye çevrilen eserlerde bunu yaşıyoruz bence. Tabi kendi Şan Ekolümüzü oluşturamadığımız için bence. Tiz de bestecilerimizden de kaynaklanıyor, tizde hangi vocal gelirse şancı bunu rahat söyler, bunlar bilinmediği için bestecilerden kaynaklanıyor bence. Onun için çoğu Türkçe eser zor.
8.	Türkçe sanki biraz daha bize yakın gibi.Artikülasyonla ilgili fazla bir sorun olduğunu düşünmüyorum, çünkü dile hakimiz, belki yöresel terimler geçerse onlarla ilgili sorunlar olabilir, o da rahatlıkla giderilebilir. Türkçe de bu sorunlar rahatlıkla aşılabiliyor.
9.	Türkçe bir eser in çalışılmasında bestecilerimizin çoğu Türkçe tekstleri beste yaparken lisanın içindeki ritmi göz önüne alarak bestelerler. Eğitimsiz bir ağız , dudak tabi ki teksti iyi artiküle edemiyor, teksti çalıştırmadan önce egzersizlerde dudak, consonant, dil egzersizlerinin ağırlıklı olarak çalışılması gerekiyor.Parça çalışılırken onun üzerinde biraz daha geniş anlamda durulabilir.

Çizelge 3.19. incelendiğinde Ses Eğitimcilerinin %44.44'ü Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyonla ilgili bir sorunla karşılaşmadıklarını ;%44.44'ü yöresel şive farklılıklarından meydana gelen artikülasyon sorunlarıyla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Böylece aynı oranlarda belirlenen bir ikilem ortaya koymuş bulunmaktadırlar. Diğer taraftan %11.11 gibi çok düşük bir oranla da olsa, bestecilerin eserin bestelenmesi aşamasında Şancının o sözü söylerken rahat edebileceği ses arasındaki bağı kuramamalarından kaynaklandığını ve yine aynı oranla, sorunun bestecilerden değil de bu eseri çalışan öğrencilerin egzersizlerinde dudak, consonant, dil egzersizlerine ağırlık vermemelerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

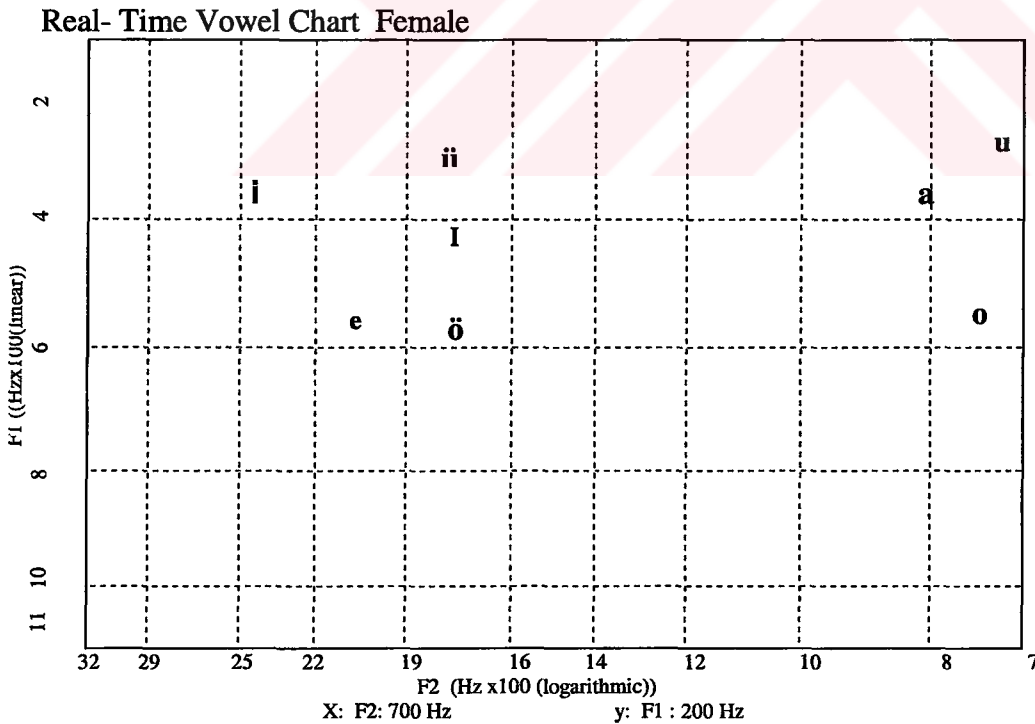
Çizelge 3.19. dan çıkan sonuca göre, örneklem grubunu oluşturan Ses Eğitimcilerinin bir görüş birliğine varamadıkları, hatta birbirlerine zıt fikirler sundukları ortaya çıkmıştır. Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyonla ilgili bir sorunla karşılaşmadıklarını söyleyen deneklerle aynı oranda, artikülasyonla ilgili bir sorunla karşılaştıklarını söyleyen deneklerin olması ve böylece bir ikilemin oluşması Ses Eğitimcilerinin, yöntem ve teknikleri belirli olan Şan ekollerinin yanında Türkçe söyleyişe uygun yöntem ve teknik geliştirememeleri dikkat çekici bulunmuştur.

3.2.Öğrenci Analizleri İle İlgili Bulgular

Anadal Şan Dersi alan öğrencilere Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi K.B.B. Anabilim Dalı Ses Laboratuvarında uygulanan, Fonolojik analiz sistemi KAY Elementrics'in C.S.L. (Computerized Speech Laboratory) programı kullanılarak yapılan fonolojik analiz bulguları EK – 3 te kız ve erkek vakalara göre bireysel olarak gösterilmiştir.

3.2.1. Öğrenci Analizlerinin Karşılaştırılması Amacıyla Örnek Olarak Alınan Kız Sesinin, Fundamental Ünlülerinin Sesliler Şeklinde Yerleşimi

Örneklem grubunu oluşturan V. ve VII. Sınıf Anadal Şan öğrencilerinin ses analizlerinin karşılaştırılabilmesi için, örnek olarak alınan 20 kız sesinin ortalama fundamental ünlülerinin Vowel Chart'ta yerleşimi aşağıda şekil halinde verilmektedir.

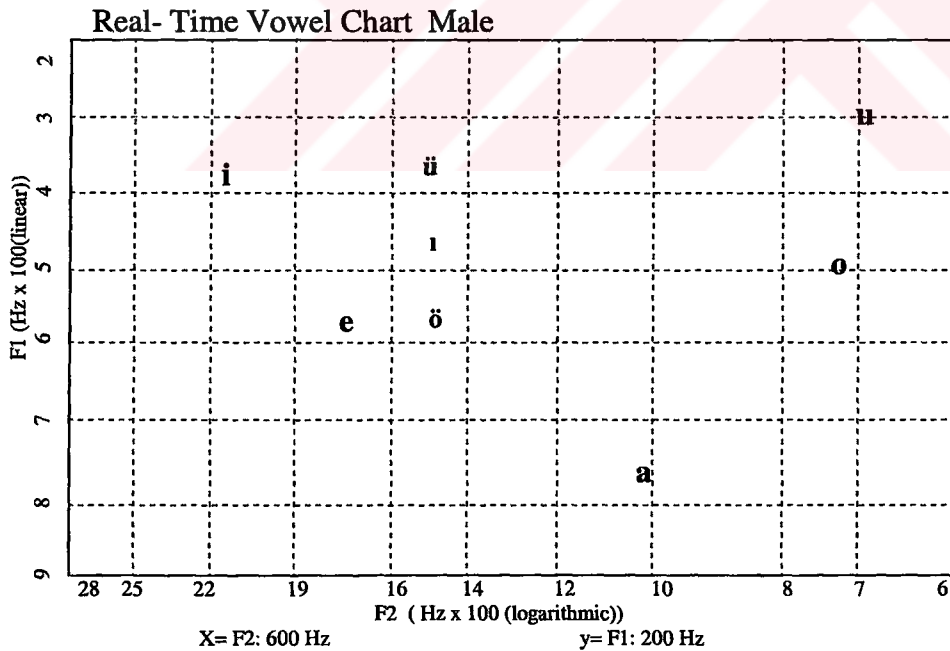

Şekil 3.1. Kız sesli seslerinin fonetik yerleşimi

Değerlendirme modelini oluşturan 20 Kız sesinin, ortalama fundamental ünlülerinin yerleri Şekil 3.2.1. de görülmektedir. Buna göre şekilde i vokali F1 :3.8, F2 :24.5 ; e vokali F1 :5.7, F2:20.6; ü vokali F1 :3.5, F2 :17.6 ; ı vokali F1 :4.2, F2 :17.6 ; ö vokali F1 :5.8, F2 :17.6; a vokali F1 :3.8, F2 :8.1 ; u vokali F1 :3.2, F2 :7.25 ; o vokali F1 :5.5, F2 :7.4 koordinatlarına yerleşmiştir.Elde edilen veriler esas veri olarak kabul edilip, öğrenci analiz sonuçları bu verilere göre değerlendirilecektir.

3.2.2. Öğrenci Analizlerinin Karşılaştırılması Amacıyla Örnek Olarak Alınan Erkek Seste, Fundamental Seslerin Yerleşimi

Örnekleme grubunu oluşturan V. ve VII. Sınıf Anadal Şan öğrencilerinin ses analizlerinin karşılaştırılabilmesi için, örnek olarak alınan 20 erkek sesinin ortalama fundamental seslerin yerleşimi aşağıda şekilde gösterilmiştir. •

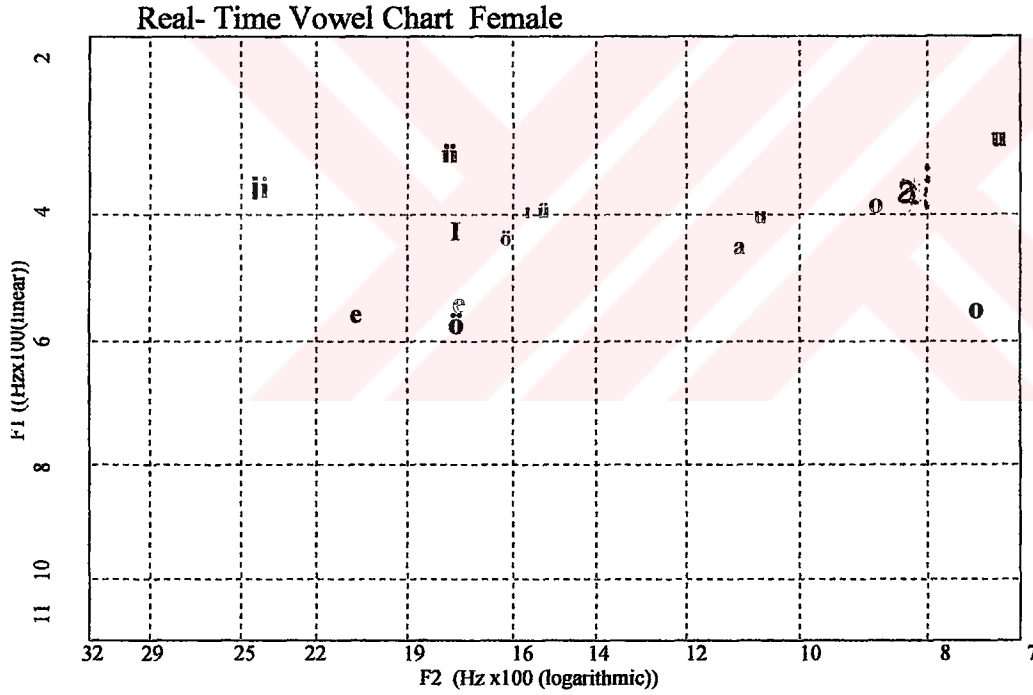
Şekil 3.2. Erkek sesli seslerinin fonetik yerleşimi

Değerlendirme modelini oluşturan 20 Erkek sesinin, ortalama fundamental ünlülerinin yerleri Şekil 3.2.2. de görülmektedir. Buna göre şekilde i vokali

F1 :3.8, F2 :21.5 ; e vokali F1 :5.7, F2:17.6; ü vokali F1 :3.7, F2 :15.1 ; ı vokali F1 :4.7, F2 :15.1 ; ö vokali F1 :5.7, F2 :15.1; a vokali F1 :7.7, F2 :10.1 ; u vokali F1 :3, F2 :9 ; o vokali F1 :4,9 F2 :7.2 koordinatlarına yerleşmiştir. Elde edilen veriler esas veri olarak kabul edilip, öğrenci analiz sonuçları bu verilere göre değerlendirilecektir.

3.2.3. Kız Vakalardan elde edilen ortalama verilerin, Standart verilerle bir arada gösterildiği, Fonemlerin Fonetik Yerleşimi

Örneklem grubunu oluşturan V. ve VII. dönem anadal şan dersi öğrencilerinden elde edilen verilerle standart verilerin karşılaştırıldığı şekil aşağıdadır.

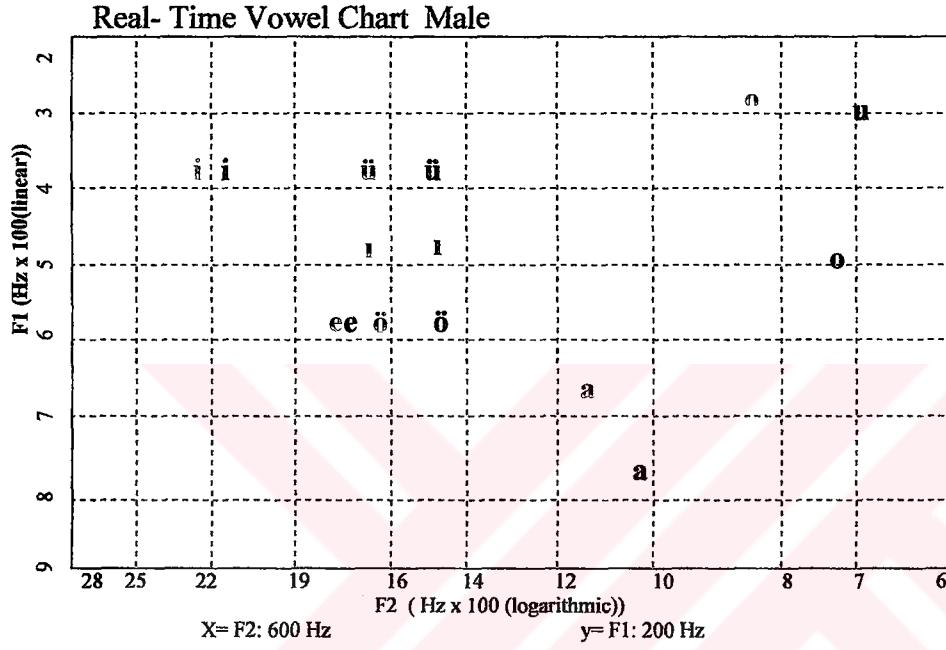
Şekil 3.3. Kız sesli fonemlerinin ve standart verilerin fonetik yerleşimi

Örneklem grubunu oluşturan kız öğrencilerin, tüm vokallerinin analiz sonuçlarının aritmetik ortalaması alınarak oluşturulan şekilde, standart değerle, bayan değerleri karşılaştırılmıştır.

- a vokalinde ; F1, 380 Hz'den 446 Hz'e doğru +66 Hz'lik ; F2, 810 Hz'den 1107 Hz'e doğru +297 Hz'lik bir artış göstermiştir.
- e vokalinde ; F1, 570 Hz'den 558 Hz'e doğru -12 Hz'lik ; F2, 2060 Hz'den 1755 Hz'e doğru -305 Hz'lik bir azalma belirlenmiştir.
- ı vokalinde ; F1, 420 Hz'den 408 Hz'e doğru -12 Hz'lik ; F2, 1760 Hz'den 1573 Hz'e doğru -187 Hz'lik bir azalma bulunmuştur.
- i vokalinde ; F1, 380 Hz'den +1 Hz'lik çok az bir kayma göstererek 381 Hz ; F2, 2450 Hz'den 2383 Hz'e doğru -67 Hz'lik bir azalma belirlenmiştir.
- o vokalinde ; F1, 550 Hz'den 398 Hz'e doğru -152 Hz'lik azalma ; F2, 740 Hz'den 889 Hz'e doğru +149 Hz'lik bir artış göstermiştir.
- ö vokalinde ; F1, 580 Hz'den 441 Hz'e doğru -139 Hz'lik ; F2, 1760 Hz'den 1605 Hz'e doğru -155 Hz'lik bir azalma bulunmuştur.
- u vokalinde ; F1, 320 Hz'den 404 Hz'e doğru +84 Hz'lik ; F2, 725 Hz'den 1058 Hz'e doğru +333 Hz'lik bir artma belirlenmiştir.
- ü vokalinde ; F1, 350 Hz'den 406 Hz'e doğru +56 Hz'lik bir artış ; F2, 1760 Hz'den 1561 Hz'e doğru -199 Hz'lik bir azalma oluşmuştur.

3.2.4. Erkek Vakalardan elde edilen ortalama verilerin, Standart Verilerle bir arada gösterildiği, Fonemlerin Fonetik Yerleşimi

Örnekleme grubunda bulunan erkek öğrencilerden elde edilen ortalama verilerle standart verilerin bir arada gösterildiği şekil aşağıdadır.

Şekil 3.4. Erkek sesli fonemlerinin ve standart verilerin fonetik yerleşimi

Örnekleme grubunu oluşturan erkek öğrencilerin, tüm vokallerinin analiz sonuçlarının aritmetik ortalaması alınarak oluşturulan şekilde, standart değerle, erkek değerleri karşılaştırılmıştır.

a vokalinde ; F1, 770 Hz'den 687 Hz'e doğru -83 Hz'lik azalma; F2, 1010 Hz'den 1137 Hz'e doğru +127 Hz'lik bir artış göstermiştir.

e vokalinde ; F1, 570 Hz'de aynı kalmış; F2, 1760 Hz'den +7 Hz lik bir sapmayla 1767 Hz bulunmuştur.

ı vokalinde ; F1, 470 Hz'den +2 Hz'lik bir sapmayla 472 Hz; F2, 1510 Hz'den 1655 Hz'e doğru +145 Hz'lik bir artış belirlenmiştir.

i vokalinde ; F1, 380 Hz'de aynı kalmış; F2, 2150 Hz'den 2295 Hz'e doğru +145 Hz'lik bir artış oluşmuştur.

o vokalinde ; F1, 490 Hz'den 480 Hz'e doğru -10 Hz'lik azalma ; F2, 720 Hz'den 847 Hz'e doğru +127 Hz'lik bir artış göstermiştir.

ö vokalinde ; F1, 570 Hz'den +2 Hz'lik bir artış ile 572 Hz; F2, 1510 Hz'den 1640 Hz'e doğru +130 Hz'lik bir artma bulunmuştur.

u vokalinde ; F1, 300 Hz'den 415 Hz'e doğru +115 Hz'lik ; F2, 690 Hz'den 1082 Hz'e doğru +392 Hz'lik bir artma belirlenmiştir.

ü vokalinde ; F1, 370 Hz'den +5 Hz'lik bir sapma ile 375 Hz ; F2, 1510 Hz'den 1672 Hz'e doğru +162 Hz'lik bir artış oluşmuştur.

3.2.1. Kızların Vaka-Standart Değerleri t Testi Tablosu

Kızlarda, standart verilerle vakalardan elde edilen değerlerin ortalamalarının karşılaştırılması sonucu elde edilen istatistik verilere t testi uygulanmış, saptanan değerler aşağıda t testi tablosunda gösterilmiştir.

Çizelge 3.20. Kızların Vaka-Standart Değerlerine ilişkin t Testi Tablosu

Değişkenler	X	N	S	R	P	T	P
A Vokali Vaka F1	446.667	9	140.0000	.530	.142	1.937	.089
-Standart F1	370.000	9	76.9740				
A Vokali Vaka F2	1107.78	9	121.2206	-.066	.866	6.558	.000*
-Standart F2	812.222	9	52.3874				
E Vokali Vaka F1	558.889	9	87.9552	-.082	.835	-.226	.827
-Standart F1	568.889	9	92.5263				
E Vokali Vaka F2	1755.56	9	296.2310	-.282	.462	-2.017	.078
-Standart F2	2138.89	9	410.5619				
I Vokali Vaka F1	408.889	9	36.5529	-	.057	-.773	.462
-Standart F1	436.667	9	80.3119	.653			
I Vokali Vaka F2	1573.33	9	165.6804	.186	.632	-3.281	.011*
-Standart F2	1764.44	9	94.3545				
i Vokali Vaka F1	381.111	9	3.3333	.234	.545	-,679	,516
-Standart F1	396.667	9	69.4622				
i Vokali Vaka F2	2383.33	9	132.2876	,935	,000	-,779	,458
-Standart F2	2404.44	9	57.2519				
O Vokali Vaka F1	398.889	9	95.5830			-4.835	.001*
-Standart F1	564.444	9	101.9940	.461	.212		
O Vokali Vaka F2	889.444	9	85.5294	-		4.399	
-Standart F2	737.778	9	48.6769	.122	.755		.002*
Ö Vokali Vaka F1	441.111	9	131.8564			-3.270	
-Standart F1	582.222	9	64.1829	.280	.465		.011*
Ö Vokali Vaka F2	1605.56	9	89.7373	-		-2.449	
-Standart F2	1727.78	9	96.6667	.289	.450		.040*
U Vokali Vaka F1	404.444	9	40.3457	-		3.650	
-Standart F1	338.889	9	34.8010	.023	.954		.006*
U Vokali Vaka F2	1058.89	9	246.3962			4.004	.004*
-Standart F2	738.333	9	48.4768	.225	.561		
Ü Vokali Vaka F1	406.667	9	32.4037	.650	.058	2.842	
-Standart F1	358.889	9	65.0854				.022*
Ü Vokali Vaka F2	1561.11	9	158.0700			-3.069	
-Standart F2	1727.78	9	96.6667	.255	.509		.015*

*P<.05

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi; \bar{X} = aritmetik ortalamayı, N = denek sayısını, S = standart sapmayı, r = korelasyonu, t = t değerini, p = anlamlılık derecesini belirtmektedir.

Kızların vaka - standart değerleri arasında, Türk Fonetğinde kullanılan vokallere göre F1-F2 değişkenleri açısından karşılaştırılan denek bulguları arasında anlamlı fark bulunanlar aşağıda belirtilmiştir.

A vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

O vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 hem de F2 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

Ö vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 hem de F2 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

U vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 hem de F2 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

Ü vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 hem de F2 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

Türkçe söyleyiş aşamasında vokal alıştırmalar yapılırken, Türkçe fonetiğe uygun alıştırmaların yapılmaması nedeniyle, ağız rezonans dengesinin tam oluşmaması sonucunda kız öğrencilerin a, o, ö, u, ü vokallerini tam anlamıyla artiküle edemedikleri belirlenmiştir. Bu sonuca göre, Ses Eğitimi Derslerinde sesin geliştirilmesine yönelik alıştırmalar yapılırken artikülasyonun daha az önemsendiği gerçeği ortaya çıkıyor.

3.2.2. Erkeklerin Vaka-Standart Değerleri t Testi Tablosu

Erkeklerde, standart verilerle vakalardan elde edilen değerlerin ortalamalarının karşılaştırılması sonucu elde edilen istatistik verilere t testi uygulanmış, saptanan değerler aşağıda t testi tablosunda gösterilmiştir.

Çizelge 3.21. Erkeklerin Vaka-Standart Değerlerine ilişkin t Testi Tablosu

Değişkenler	X	N	S	r	P	T	P
A Vokali Vaka F1	687,5000	4	67,0199	,963	,037	-4,950	,016*
-Standart F1	757,5000	4	42,7200				
A Vokali Vaka F2	1137,5000	4	43,4933	,257	,743	4,199	,025*
-Standart F2	1017,5000	4	49,9166				
E Vokali Vaka F1	570,0000	4	,0000	,	,	-1,401	,256
-Standart F1	625,0000	4	78,5281				
E Vokali Vaka F2	1767,5000	4	61,8466	-.164	.836	.881	.443
-Standart F2	1720,0000	4	78,7401				
I Vokali Vaka F1	472,5000	4	5,0000		.878	.460	.677
-Standart F1	460,0000	4	54,7723	.122			
I Vokali Vaka F2	1655,0000	4	245,5606	-	.928	.998	.392
-Standart F2	1525,0000	4	71,4143	.072			
i Vokali Vaka F1	380,0000	4	,0000	.	.	-1.269	.294
-Standart F1	417,5000	4	59,0903				
i Vokali Vaka F2	2295,0000	4	51,9615	.701	.299	.850	.458
-Standart F2	2202,5000	4	251,0478				
O Vokali Vaka F1	480,0000	4	,0000	.	.	.522	.638
-Standart F1	475,0000	4	19,1485				
O Vokali Vaka F2	847,5000	4	99,7914	.781	.219	2.588	.081
-Standart F2	735,0000	4	17,3205				
ö Vokali Vaka F1	572,5000	4	5,0000	-	.334	2.251	.110
-Standart F1	537,5000	4	27,5379	.666			
ö Vokali Vaka F2	1640,0000	4	260,0000	-	.567	.552	.620
-Standart F2	1557,5000	4	73,2006	.433			
U Vokali Vaka F1	415,0000	4	47,2582	.159	.841	4.591	.019*
-Standart F1	295,0000	4	31,0913				
U Vokali Vaka F2	1082,5000	4	55,6028	-	.624	7.709	.005*
-Standart F2	717,5000	4	58,5235	.376			
Ü Vokali Vaka F1	375,0000	4	5,7735	.856	.144	-.328	.764
-Standart F1	382,5000	4	50,5800				
ü Vokali Vaka F2	1672,5000	4	240,8838		.557	.976	.401
-Standart F2	1565,0000	4	63,5085	.443			

*p<.05

A vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 hem de F2 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

U vokalinin vaka- standart değerleri karşılaştırıldığında, hem F1 hem de F2 değişkeni arasında $p < .05$ olduğu için anlamlı fark bulunmuştur.

Erkek vakalar Türkçe fonemleri artiküle etme konusunda bayan vakalardan daha başarılı bulunmuştur. Ses Eğitimi derslerinde bayan ve erkeklere aynı alıştırmaların uygulanıldığı düşünüldüğünde, erkeklerin seslerinin bayanlardan bir oktav kalın olması nedeniyle böyle bir avantajları olduğu düşünülebilir. Erkeklerde a ve u vokalinin doğru artiküle edilemeyişinin nedeni olarak ağız içi darlığı (oral volüm) gösterilebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde Araştırma bulguları ışığında elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin çözüm önerileri ile bu araştırmayı izlemesi gereken araştırmalar için öneriler aşağıda verilmektedir.

4.1. SONUÇLAR

Bu bölümde ses eğitimi dersi uygulamalarını daha iyi yansıtmak amacıyla, bulgular ve yorum bölümünde ayrı ayrı incelenen öğretim elemanlarına ve anadal şan dersi alan öğrencilere ait bulgular bir araya toplanarak değerlendirilmiştir.

1. Ses eğitimi alanında uzman olan öğretim elemanlarına, ses eğitimi kavramının tanımı sorulduğunda genel bir tanım yapmışlar ve ses eğitiminin amaç , ilke ve yöntemlerini belirleyen net bir tanım oluşturamamışlardır. Aynı şekilde ses eğitimi teknikleri kavramının tanımı istendiğinde, yine belirsiz bir tanımla geçiştirip, ses eğitimi teknikleri kavramında da ortak bir tanım yapılamadığı saptanmıştır. Ertürk (1997) eğitimi "bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci" olarak tanımlamıştır. Eğitimin planlanması aşamasında ise süreci şöyle açıklamıştır. "öğrencide geliştirilecek davranışların önceden kararlaştırılıp bir sıraya konması; bu davranışları geliştirici öğrenme yaşantılarını gerçekleştirecek eğitim durumlarının düzenlenmesi; eğitim durumlarının (ve öğrenme yaşantılarının) istedik ve beklendik davranışları geliştirmedeki etkililik derecelerinin araştırılması yani değerlendirme" (Ertürk,1997) . Bu bağlamda düşünüldüğünde alan uzmanları tarafından verilen ses eğitiminin, yukarıda belirtilen süreci izlemediği bulunan verilerden anlaşılmaktadır. Ses eğitimi teknikleri kavramının içerik ve kapsamı bilinmediği sürece, ses eğitimcileri Özden'e (1999) göre, "aktardığı bilgileri değerlendirmeye tabi tutacağı referans noktalarını öğrencinin

zihnine işleyemez" Böylece eğitim süreci, hedefleri ve kazandıracağı davranışları belirsiz olarak usta çırak ilişkisi içinde devam eder.

2. Örneklem grubunu oluşturan ses eğitimcilerinin V. ve VII. yarıyıl anadal şan dersinin başındaki ses alıştırmalarında, çeşitli aralıklar (küçük aralıklar, sıra sesler, atlamalı aralıklar, inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) açısından izlenen yol hakkındaki görüşleri sorulduğunda, en çok sıra sesleri ve arpej sesleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Inici ve çıkıcı dizilerle yapılan alıştırmalar ise düşük bir oranda kalmıştır. Bu durumun öğretmenlerin yöntem yaklaşımlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Aynı şekilde ses eğitimcilerinin, anadal şan dersinin başındaki ses alıştırmalarında temel söyleyiş biçimleri (legato, staccato) açısından izlenen yol hakkındaki görüşleri istendiğinde, öğretmenlerin çalışmalarında bütün söyleyiş biçimlerine yer vermekle beraber, en yüksek ağırlığı legatoya verdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Genel bir yaklaşım olarak böyle bir sonucun çalgı eğitiminde de uygulandığı bilinmektedir. Bunun dışındaki staccatodan başlayarak diğer söyleyiş biçimleri, daha ileri bir tekniğin yerleştirilebilmesinde aşamalı olarak kullanılmaktadır denilebilir.

3. Ses eğitimi öğretim elemanlarına, ses eğitimi dersinin işlenişinde en sık hangi ünlüleri kullandıkları sorulup, onlardan elde edilen veriler ışığında öğrenci analizlerine bakıldığında farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ses eğitimcilerinin en sık a ve i ünlülerini kullandıkları belirlenmiştir ama öğrenci analizlerine bakıldığında , erkeklerde a ünlüsünün her iki harmoniğinin, bayanlarda sadece ikinci harmoniğinin yerine yerleşmediği bulunmuştur. u ünlüsüne alıştırmalarda çok az yer verdikleri için her iki denek grubunda da u doğru yerde oluşmamıştır. Ses eğitimcileri ö ve ü ünlülerini hiç kullanmadıkları için , bayanlarda bu ünlü doğru yerinde oluşmamıştır.ö ve ü ünlülerinin kullanılmamasının eğitimcilerin gördükleri

eğitimden gelen ünlü seçimindeki alışkanlıkları ile bu ünlülerin alanlarının diğerlerine göre daha dar olması açısından tercih edilmediği söylenebilir.

Özellikle a ünlüsünün doğru yere yerleşmeme nedeninin , ses eğitimcilerinin bu ünlüyü yalnız alt ses alanında değil orta ve üst ses alanında da kullanmaları olduğu düşünülebilir. Özellikle üst ses alanında damağın daralması sonucu, a'nın doğru oluşmaması , öğrenciye yanlış alışkanlıklar kazandırabilmektedir. Üst ses alanında en çok işlenmesi gereken ünlülerin i, ü, ö olması gerekirken , ses eğitimcilerin alıştırmalarda ü ve ö ünlülerini kullanmamaları sonucu öğrenciler bu ünlüleri yerinde oluşturamamışlardır.

4. Eğitimciler V. ve VII. yarıyıl anadal şan dersinde yapılan ses alıştırmalarında alt-orta ve üst ses alanlarında en çok kullandıkları ünlüler sorulduğunda, alt ses alanında a ve o ünlülerinin kullanıldığı, ı ünlüsünün ihmal edildiği; orta ses alanında eşit oranlar ile a, e, i, u ünlülerinin kullanıldığı, ı ünlüsünün ise çok düşük bir oran gösterdiği; üst ses alanında, a ünlüsünün en çok kullanılan ünlü ve e, i ünlülerinin ise en az kullanılan ünlüler olduğu belirlenmiştir.

Konuşma Muzu (Speech Banana) eğrisine bakıldığında alt ses alanında birinci derecede a, daha sonra o, u, ı, e, i, ö ve ü ünlülerinin kullanılması gerekliliği göz önüne alındığında görüşmecilerin a ve o ünlülerini yerinde kullandıkları, ama ı ve u ünlülerini önemli ölçüde ihmal ettikleri, üst ses alanında kullanılması gereken i ünlüsüne alt ve orta ses alanında yer vermeleri ise dikkat çekici bulunmuştur. Orta ses alanında sırasıyla u, e, ı, ö ünlülerinin kullanılması gerekliliği göz önüne alındığında , görüşmecilerimizin e ünlüsünü yerinde kullandıkları, ama alt ses alanında kullanılan a ünlüsünün yine orta ve üst ses alanında kullanıldığı ve ö ünlüsünün hiç kullanılmadığı anlaşılmıştır. Üst ses alanında sırasıyla i, ü, ö, ı ünlülerinin kullanılması gerekliliği göz önüne alındığında , alt ses alanında kullanılan a'nın orta ve üst ses alanında kullanılması, i'ye

gereken ilginin gösterilmemesi ve ü, ö ünlülerinin alıştırılarda kullanılmaması yine eğitimcilerin yetiştirme alışkanlıklarından ileri gelen yaklaşımlar olarak izlenmektedir. Eğitimciler tarafından a'nın alt-orta ve üst ses alanlarının hepsinde kullanılması öğrencinin bu ünlüyü doğru yerde oluşturmasını engellemiştir. u ünlüsünün ihmali ile öğrenciler yine bu ünlüyü doğru yerde oluşturamamışlardır.

Kuehn ve Moon'un 1998 yılında yayınlanan bir makalesinde yüksek sesli ve düşük sesli kavramlarından söz ettikleri görülmüştür. Yüksek sesliler /i,u/ , düşük sesliler ise /ae,a/ dır. Araştırmalarında her iki cinsiyet için yüksek seslilerin düşük seslilerden, yumuşak damak ve farenkse göre kapama gücünün daha büyük olduğunu belirtmişlerdir.

Bu araştırmada, Türk fonetik yapısında kullanılan sesli fonemlerin, ses eğitimi derslerinde doğru artiküle edilip edilmediği incelenerek Türk fonetik yapısına uygun fonemlerin oluşmadığı saptanmıştır. Öğrenci verilerinden i' nin bayan ve erkeklerde doğru artiküle edildiği ama yine her iki cinste u' nun doğru artiküle edilemediği ortaya çıkmıştır. a ünlüsünün ise, erkeklerde her iki harmonik açısından doğru artiküle edilemediği belirlenmiştir. Bayanlarda u ya ek olarak o, ö, ü ünlülerinin de doğru artiküle edilemediği sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, ünlülerin artikülasyonunda bayan öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarısız olduğu gözlenmiştir. Alan Uzmanı Öğretim Elemanlarımızın özellikle a ünlüsünü sıkça kullanırken, bu ünlünün uygulamasında başarı sağlayamamaları, Türkçe söyleyiş açısından doğru yöntemler kullanmamaları sonucunda oluştuğunu düşündürmektedir. ö ve ü ünlülerinin alıştırılarda hiç kullanılmamasının nedeni ise eğitimcilerimizin geçmişten gelen alışkanlıkları sonucu olabilir. Bu nedenle, ses eğitimi veren uzman öğretim elemanlarının Türkçe'yi doğru telaffuz ederek ses eğitimi alanında metot oluşturan çalışmalar yapmaları gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

5. Örnekleme oluşturan ses eğitimcilerine değişik ses gruplarıyla (soprano-mezzosoprano-alto-tenor-bariton-bas) çalışırken kullandıkları alıştırmalarda ; çeşitli aralıklar, ritim ve tempo yönünden benzer ya da farklı özellikler olup olmadığı sorulduğunda; eğitimcilerin, ses açma çalışmalarında, ses grubu farklılıklarına göre değil, bireysel farklılıklara göre çalışmalar yaptıkları bu nedenle aynı yapıdaki alıştırmaları kullandıkları ancak %44.44 oranıyla farklı alıştırmalardan yararlandıkları anlaşılmaktadır. Oysa genel beklenti, her bir ses grubunun taşıdığı özelliklere göre uygun aralık, ritim ve tempolardan oluşan alıştırmalar uygulanması beklenirken elde edilen sonuç, bu beklentiden farklı çıkmıştır. Belirlenen farklılığın eğitimcilerin yetişme alışkanlıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.
6. Ses eğitimcilerinin dersin işlenişinde, alıştırmalara ünlü ile mi yoksa ünsüz+ünlü ile başlanması hakkında görüşleri sorulduğunda, büyük çoğunluğu yaptıkları alıştırmalarda ünlülerden ve ünsüzlerden eşit şekilde yararlanmayı tercih ettikleri yani alıştırmalarına ünsüz + ünlü ile başladıkları, çok az bir oranla da hem ünlüler hem de ünsüz+ ünlülerden oluşan iki grubu kullandıkları belirlenmiştir.
7. Alan uzmanlarına ünlülerin önünde özellikle tercih ettikleri ünsüzler sorulduğunda, büyük çoğunluğu, m ünsüzünü kullandıklarını belirtmişlerdir. Türkiye Türkçesinde temel ünsüzler (Aksan,1989,s.38) tablosu (ek - 6) incelendiğinde Ses eğitimi veren eğitimcilerin çıkış biçimine göre ötümlü burun ünsüzü olan , çıkış yerine göre çift dudak hareketiyle oluşan m ünsüzünü tercih ettikleri belirlenmiştir. f, h, v ünsüzleri daha az tercih edilen ünsüzler olmuştur. Bu durumun, bazı ünlülerde olduğu gibi öğretmenlerin temelde geçmişteki öğrenimlerinden gelen yöntem alışkanlıklarından kaynaklandığı sonucunu düşündürmektedir.

8. Görüşlerine başvuru alan görüşmecilerin Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle başlayan alıştırma kullandıklarına ilişkin görüşleri sorulduğunda; büyük çoğunluğu Türkçe söyleyiş açısından ünlülerde bir ayırım yapmadıklarını belirtmişlerdir. Eğitimciler ses eğitiminde teknik olarak Türkçe sözlerle söyleyiş yaklaşımını ekolleşmiş İtalyanca ve Almanca ile aynı yere koymuşlardır. Ayrıca, öğrencilere uygulanan Ses analizinden ortaya çıkan sonuçlara göre i, a, u ünlülerinin iyi artiküle edilmediği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak Türkçe söyleyiş açısından i, a, u ünlülerine dikkat edilmesinin önem taşıdığı söylenebilir. Ses Eğitimi derslerinde öğrencilere yaptırılan ses alıştırma, geçmişten günümüze usta çırak yöntemiyle uygulandığı için Türk diline uygun alıştırma oluşturulamamıştır. İtalyanca ve Almanca gibi ses eğitimi alanında ekolleşmiş dillerde uygulanan alıştırma dilimize uyarlanmış, Türk Dilinin fonetik yapısının ikinci plana itildiği sonucuna varılmıştır. Ses Eğitimcileri ile yapılan sözlü görüşmede, “Türkçe söyleyiş aşamasında uyguladıkları farklı alıştırma var mı ? “ sorusuna alınan yanıt , durumu açıkça ortaya koymaktadır. Ses Eğitimcilerimiz , İtalyanca, Almanca ve Türkçe sözlü bir eseri çalıştırırken aynı alıştırma kullandıklarını , sadece bireysel farklılıklara göre alıştırmalarında değişiklik yaptıklarını söylemişlerdir.

Türkçe fonetiğe uygun alıştırma oluşturulmaması, ağız içi rezonans boşluklarının doğru kullanılmaması ve sesin daha artistik ve sanatsal alanda oluşturulmasının önemsenmesi sonucu bayan ve erkek öğrenciler ünlüleri doğru artiküle edememişlerdir.

9. Ses eğitimcilerinin, rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırma uygun en çok hangi ünlülerin tercih edildiği konusunda görüşleri alındığında, en çok a ve i ünlülerini ve en az e, o ünlülerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuca göre ö ve ü ünlülerinin örnekleme oluşturan ses eğitimcileri tarafından kullanılmayışının nedeni olarak; bu ünlülerin dar bir alanda oluşmasının ve böylece rezonansı geliştirici bir etkisinin olmaması

düşünülmektedir. Alan Uzmanı Ses Eğitmcileri, rezonansın geliştirilmesine yönelik en çok a , i, daha sonra u ünlülerini kullandıklarını söylemişlerdir, fakat öğrenci verilerinde yine farklı sonuç çıkmıştır. i haricinde a ve u ünlüleri doğru yerde oluşmadığı için bu ünlülerin rezonans kazanmadığı saptanmıştır.

10. Örneklem grubunu oluşturan eğitimciler, artikülasyon kavramının tanımı konusunda ortak bir fikir belirtememişlerdir. Örneklem grubunun büyük çoğunluğu artikülasyon kavramının “konuşmada anlaşılabilirlik” yani diksiyon anlamına geldiğini belirtmişlerdir. Ses Eğitmcilerinin verdikleri tanımlar arasında bu tanıma en yakın tanım “Seslerin doğru bir biçimde söylenmesi” ve “Seslerin fonemlere dönüşmesi” tanımlarıdır denilebilir.

11. Ses eğitimi veren öğretim elemanlarının artikülasyon mekaniği kavramı hakkındaki görüşleri sorulduğunda, elde edilen tanımlarda artikülasyon mekaniğinin içeriği, nelerden oluştuğu hakkında net bir tanım yoktur. Yapılan tanımlarda artikülasyon mekaniği, sadece mekanik kelimesinin açıklanması olarak kalmıştır. Eğitimcilerin çoğunluğu “Ses üreten organların eşgüdüm içinde çalışması” tanımında birleşmiştir. Genelde Artikülasyon Mekaniğinin “artikülasyon bölgeleri olan:dil,dış,damak, yanaklar, alveoller,dudakların devimleriyle oluşan işleyiş” olarak tanımlandığı düşünülürse, ses eğitimcilerinin tanımlarının ayrıntı belirlemeyen yalın tanımlar olarak verildiği izlenmektedir. Bu tanım yapısıyla; ses üreten organların, aynı zamanda artikülasyon sistemini oluşturduğu dikkate alındığında , temelde tanımlar arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

12. Ses eğitimcilerinin artikülasyon olayını etkileyen faktörler hakkındaki görüşleri sorulduğunda; Ses eğitimcileri “Yerel konuşma alışkanlıklarını” artikülasyon olayını etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak gördüklerini ve müzik kulağının artikülasyon olayını en az etkileyen faktör olduğunu belirtmişlerdir. Eğitimcilerden alınan görüşler incelendiğinde bütün görüşmecilerin, artikülasyon olayını etkileyen faktörler konusunda

bir bütünün ayrı parçalarını söyledikleri belirlenmiştir. Bütün bu faktörler birleştiğinde tam anlamıyla artikülasyon olayını etkileyen tüm faktörlere ulaşılacağı düşünülmektedir.

13. Ses eğitimi tekniklerinin artikülasyon mekaniğine olan etkisi incelendiğinde büyük çoğunluk, ses eğitimi tekniklerinin artikülasyon mekaniğini geliştirici bir etkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer bir deyişle, ses eğitimi teknikleri ile artikülasyon mekaniği arasında mükemmel bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Tanım olarak ilişkilendirilen bu iki kavram, öğrenci verilerine yansıtıldığında, uygulamada farklı sonuçlar elde edilmiş ve eğitimcilerin artikülasyon mekaniğini, alıştırma çalışmalarında dikkate almadıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuca varılmasının en büyük nedenini her iki ses grubunda da çoğu ünlülerin doğru yere yerleşmemesi olarak gösterebiliriz.
14. Kadın-erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir farklılık olup olmadığı konusundaki soruya, büyük çoğunluğu kadın- erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir fark gözlemlenemediklerini, ama oluşan farklılıkların bireysel değişikliklerden meydana geldiği görüşünde birleşmişlerdir. Oysa genel beklenti, farklı ses gruplarının farklı artikülasyon özellikleri göstermesi yönündedir. Öğrenci verilerinden elde edilen sonuç , bu beklentiden farklı çıkmıştır. Bu farklılığın da eğitimcilerin yetiştirme alışkanlıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.
15. Ses eğitimcilerinin, Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyonla ilgili olarak karşılaştıkları sorunlar hakkında bir görüş birliğine varamadıkları, hatta birbirlerine zıt fikirler sundukları ortaya çıkmıştır. Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyonla ilgili bir sorunla karşılaşmadıklarını söyleyen deneklerle aynı oranda, artikülasyonla ilgili bir sorunla karşılaştıklarını söyleyen deneklerin olması ve böylece bir ikilemin oluşması ses eğitimcilerinin, yöntem ve teknikleri belirli olan şan ekollerinin yanında Türkçe söyleyişe uygun yöntem ve teknik geliştirememeleri dikkat çekici bulunmuştur.

Bu tartışmanın sonucunu, kendi yorumlarımı da katarak Gregg [9] (1997) in bir makalesinden yaptığım bir alıntı ile bitirmek istiyorum. “Şarkıcı için gırtlak kontrolü konuşmacıya göre çok daha kesin olmak zorundadır. Söylenecek olan müziğin bestecisi, gırtlak ve gırtlak ile insan kulağı arasındaki koordinasyonu, konuşma modunda kullanılanın çok ötesinde zorlayan ses perdeleri ve ritmik unsurlar belirlemiştir” diyerek, profesyonel olarak şarkı söyleyenlerin güzel şarkı söyleme uğruna ünlüleri doğru artiküle etmekten vazgeçmemeleri gerektiğini, duruş, solunum, ses üretimi, rezonans ve artikülasyona önem vererek daha doğru şarkı söyleme amacını gütmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bunun oluşması için en büyük görevin ses eğitimi uzmanlarına düştüğünü söylemiştir.

Araştırma sonuçlarına göre , problemin çözümüne yönelik araştırma önerileri aşağıda sıralanmıştır.

1. Ses eğitiminin ortak hedef-hedef davranışları oluşturulup, ses eğitiminin tanımı ve işlenişi net olarak belirlenmelidir.
2. Ses eğitimi dersinin amacına ulaşması için uygulanan tekniklerin ortak tanımı yapılmalıdır.
3. Ses eğitimcilerinin farklı ses alanlarında hangi ünlüleri kullanmaları gerektiği foniatrik analizlerle belirlenip bilimsel bir temele oturtulmalıdır.
4. Yapılan ses açma alıştırmalarında, farklı ses gruplarına özgü alıştırmalar hazırlanıp, ses gruplarının aralık, ritm ve tempo özellikleri dikkate alınmalıdır.
5. Rezonansı geliştirici ünlülerin rezonatör organdaki yeri foniatrik analizlerle belirlenip, uygulanacak alıştırmaların niteliği ve içeriği oluşturulmalıdır.

6. Ses eğitimi derslerinde artikülasyon ve artikülasyon mekaniği konularında bilgi verilmelidir.
7. Artikülasyon mekaniğini oluşturan organların işlevlerinin belirlenip, ses eğitimi tekniklerine katkıları net bir şekilde ortaya konmalıdır.
8. Bu araştırmada kadın-erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde farklılıklar bulunmuştur. Bunun giderilmesi için farklı ses alıştırmaları oluşturulmalıdır.
9. Türkçe fonetiğe uygun alıştırılmalar üretilerek , öğrencilerin Türkçe söyleyişte ünlüleri doğru artiküle etmeleri sağlanmalıdır.
10. Ünlülerin yanında ünsüzler de önemsenerek Türk Dilinin yapısına uygun dil-konuşma çalışmaları hazırlanıp söylenecek esere ön hazırlık yapılmalıdır.
11. Seminer, panel v.b. gibi akademik çalışmalarla, ses eğitimi tekniklerinin artikülasyon mekaniğine ve Türkçe fonetiğe etkileri konusu ses eğitimcilerine taşınmalı ve gerekli bilgilendirme yapılmalıdır.
12. Ses eğitimi tekniklerinin ve artikülasyon mekaniğinin Türkçe'nin fonetik yapısıyla olan ilişkileri konusundaki çağdaş yaklaşımlar, dış ülkeleri de kapsayacak şekilde izlenmelidir.
13. Mevcut ses eğitimi repertuarları Türkçe'nin fonetik yapısı ve artikülasyon mekaniği açısından ele alınarak incelenip geliştirilmelidir.
14. Öğrencilerin ses eğitimi derslerindeki ses gelişmeleri, Türkçe'nin fonetik yapısı ve artikülasyon mekaniği açısından değerlendirilmelidir.
15. Makale, bildiri, konferans gibi akademik dökümanlarda, ses eğitimi tekniklerinin ve artikülasyon mekaniğinin Türkçe'nin fonetik yapısıyla

olan ilişkileri konusu hakkındaki mevcut bilgiler iletişim sürecine katılmalıdır.

16. Ses eğitimi programlarının geliştirilmesinde bu araştırmanın sonuç ve önerileri de dikkate alınarak gerekli yaklaşımlar sağlanmalıdır.

Bu araştırmayı aşağıdaki araştırmalar izlemelidir.

1. Bu araştırma, ses eğitimi tekniklerini artikülasyon mekaniği açısından ele almıştır. Aynı çalışma solunum aygıtı, titreşim aygıtı, yankı aygıtı gibi boyutlarda da uygulanabilir.
2. Bu araştırma, Gazi Üniversitesi G.E.F. G.S.E.B. Müzik Öğretmenliği A.B.D. V. ve VII. yarıyıl, ses eğitimi alanında uzman öğretim elemanları ve öğrencilerinin örneklem alınması ile oluşmuştur. Aynı çalışmanın konservatuarlar dahil , bünyesinde müzik öğretmenliği A.B.D. bulunan tüm üniversitelere yaygınlaştırılmasında önemli yararlar sağlanacağı düşünülmektedir.
3. Bu araştırma, ses eğitimi tekniklerinin Türkçe fonetiğe uygunluğunun incelenmesinde ünlü kullanımıyla sınırlandırılmıştır. Aynı çalışma ünsüzlerin kullanımı ile de uygulanabilir.
4. Bu araştırma, Türk Fonetğinde kullanılan ünlüleri Türkçe söyleyiş açısından incelemiştir. Ses eğitimi tekniklerinin İtalyanca ve Almanca söyleyiş açısından, Türkçe söyleyişle karşılaştırılması önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Aksan, Doğan, 1980, **Her Yönuyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)**, II. Cilt, T.D.K. Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, s.18,24,25,26, Ankara.
2. Belgin,Erol, 1996, **Sesin Gelişimi-Kullanılması, Eğitimi ve Korunması**, Ders Notu, s.1, Ankara.
3. Cevanşir,B, Gürel,G.,1982, **Foniatrı**, Sanal Matbaacılık, s.39,40,42, İstanbul.
4. Çevik,Suna, 1997, **Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri**, Doruk Yayımcılık, s.78,80,81, Ankara.
5. Demircan, Ömer, 1996, **Türkçenin Ses Dizimi**, Der Yayınları, s.9, İstanbul.
6. Ertürk, Selahattin,1997, **Eğitimde Program Geliştirme**, Meteksan A.Ş., s.12,13, Ankara.
7. Garretson, Robert I., 1993, **Conducting Choral Music**, Prentice Hall, Engle wood Cliffs, p.90,91,95,96,97,98,104,115, NewJersey, U.S.A.
8. Greene, Margaret C. L., 1964, **The Voice and its Disorders**, Second Edition, Printed in Great Britain Pilman Medical Publishing Co. Ltd., p.11,13,41, 42,43,44,45,46,47, Philadelphia, U.S.A.
9. Gregg, Jean Westerman,1997, **The Three Ages Of Voice The Singing / Acting Mature Adult-Singing Instruction Persceptive**, Journal Of Voice, Vol.11,NO.2, p.165,166, U.S.A. Philadelphia.

10. Gürzap, Can, 1999, **Konuşan İnsan**, Yapı Kredi Yayınları, s. 52, İstanbul.
11. <http://faculty.roosevelt.edu/armstrong/journey/articulation.html>
12. <http://faculty.roosevelt.edu/armstrong/journey/palates.html>
13. <http://faculty.roosevelt.edu/armstrong/journey/pharynx.html>
14. <http://faculty.roosevelt.edu/armstrong/journey/resonation.html>
15. <http://faculty.roosevelt.edu/armstrong/journey/tongue.html>
16. <http://faculty.roosevelt.edu/armstrong/text/relishing/words.html>
17. <http://www.communicator.com/audtal4.html>
18. <http://www.umanitoba.ca/faculties/arts/linguistics/russell/138/sec3/poa-big.htm>
19. <http://www.voice-center.com/voice-mecha.html>
20. <http://www.weyrd.demon.co.uk/voice.html>
21. Huang, Daniel Zaoming, 2000, **Speech Skill Builder for Children**, Otolaryngology Institute, Shangai Medical University, China.
22. Kuehn, D. P., Moon, J. B., 1998, **Velopharyngeal Closure Force and Levator Veli Palatini Activation Levels in Varying Phonetic Contexts**, Journal of Speech, Language, and Hearing Research, Volume 41, American Speech-Language-Hearing Association, s. 52, America.

23. Lass, Norman J.,McReynolds, Leija V., 1982, **Speech, Language and Hearing**, Volume I, W.B. Saunders Company, p.263,264,265,169,270, 270,272, Philadelphia, U.S.A.
24. Luchsinger, Richard, Gofrey, Arnold E., 1965, **Voice- Speech- Language**, Wadsworth Publishing Company, p.140,141,461,462,463,464, Belmont, California, U.S.A.
25. Ömür, Mehmet, 2001, **Sesin Peşinde**, Pan Yayıncılık, s.9,12,14,19,21,32,33, 43, İstanbul.
26. Önalı, Şenel, 1978, **Güzel Ses Çıkarma Sanatı**, Afa Matbaacılık, s.1,2,3,35,36,37, İstanbul.
27. Özden, Yüksel,1999, **Öğrenme ve Öğretme**, Üçüncü Baskı,Pegem Yayıncılık, s.2, Ankara.
28. Reid,Cornelius L., 1975, **Voice: Psyche and Soma**, The Joseph Patelson Music House, p.27,28,30,31,122,123, NewYork, U.S.A.
29. Sataloff,R. Thayer, 1991, **Professional Voice- The Science and Art of Clinical Care**, Raven Press, p.54,55, NewYork, U.S.A.
30. Sulter,M, Miller,Donald G.,1992, **On The Relation Between The Dimensions And Resonance Characteristics Of The Vocal Tract: A Study With MRI**, Magnetic Resonance Imaging, Vol.10, p.365, U.S.A.
31. Töreyn, A. Meral,1998, **Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç, İlke Ve Teknikleri Açısından İncelenmesi**, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.7,14, Ankara.

32. Türk Dil Kurumu, 1974, **Türkçe Sözlük**.

33. Zeren, M. Ayhan, 1997, **Müzik Fiziği**, Pan Yayıncılık, s.11,99, 240,241, 242, 243, İstanbul.

EKLER

EK - 1 : Anadal Şan Dersi Veren Ses Eğitimi Alanında Uzman Öğretim

Elemanlarına Uygulanan Görüşme Formu.

EK - 2 : Görüşme Sorularından Elde Edilen Bulgular.

EK - 3 : Anadal Şan Dersi alan öğrencilere Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi K.B.B. Anabilim Dalı Ses Laboratuarında uygulanan, Fonolojik analiz sistemi **KAY Elementrics'in **C.S.L.** (Computerized Speech Laboratory) programı kullanılarak yapılan fonolojik analiz bulguları.**

EK - 4 : Speech Banana Eğrisi.

EK - 5 : Türkiye Türkçesinin Temel Ünlüleri

EK - 6 : Türkiye Türkçesinde Temel Ünsüzler

EK - 1

GÖRÜŞME FORMU

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde yapılmakta olan Müzik Eğitimi Anasanat Dalı Doktora Tez çalışması için seçilen “Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekaniğine ve Türkçe Fonetige Uygunluğunun İncelenmesi” konusuna ilişkin verilerin “sözel görüşme (mülakat)” yoluyla toplanması planlanmıştır.

Belirlenen çerçevede örneklem grubuna dahil Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı V. ve VII. Dönem Anadal Şan dersini veren Öğretim Elemanlarının görüşlerine başvurulacaktır.

Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı V. ve VII. Dönem Anadal Şan öğrencilerinin eğitimlerinde yukarıda adı geçen tez konusunun genel amacı göz önünde bulundurularak ekte bulunan sorulara cevap aranacaktır. Sorulara ilişkin cevaplarınız , uygun istatistik yöntemlerle sayısal verilere dönüştürülerek , değerlendirilecek ve kişisel olarak kullanılmayacaktır.

Araştırmanın gerçekleşmesinde sağlayacağınız katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarım.

Araştırmacı
Nilgün SAZAK

Görüşme Soruları

I.Ses Eğitimi Teknikleri Hakkında;

- 1.Ses Eğitimi kavramını açıklayabilir misiniz?
- 2.Ses Eğitimi Teknikleri kavramını açıklayabilir misiniz?
- 3.Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı V. ve VII. yarıyıl Anadal Şan Dersinin işlenişi hakkında;
 - 3.1.Dersin başındaki ses alıştırmalarında,çeşitli aralıklar(küçük aralıklar , sıra sesler, atlamalı aralıklar,çıkıcı ve inici diziler, arpej sesler) açısından nasıl bir yol izliyorsunuz?
 - 3.2.Dersin başındaki ses alıştırmalarında temel söyleyiş biçimleri (legato, staccato) açısından nasıl bir yol izliyorsunuz?
 - 3.3.En sık hangi ünlüleri (vokal) kullanıyorsunuz?
 - 3.4.Alt ses alanında (rejister) en çok hangi ünlüleri kullanıyorsunuz?
 - 3.5.Orta ses alanında (rejister) en çok hangi ünlüleri kullanıyorsunuz?
 - 3.6.Üst ses alanında (rejister) en çok hangi ünlüleri kullanıyorsunuz?
 - 3.7.Değişik ses gruplarıyla (soprano-mezzosoprano-alto-tenor-bariton-bas)çalışırken kullandığınız alıştırmalarda;çeşitli aralıklar,ritm ve tempo yönünden benzer ya da farklı özellikler var mıdır? Varsa nelerdir?
 - 3.8.Alıştırmalara ünlü ile mi yoksa ünlü+ünsüz (konsonant+vokal) ile mi başlıyorsunuz?
 - 3.9.Ünlülerin önünde özellikle tercih ettiğiniz ünsüzler var mı?
 - 3.10.Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle başlayan alıştırmaları kullanmaktasınız?
 - 3.11.Rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun en çok hangi ünlüleri tercih ediyorsunuz?

3.10.Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle (vocal) başlayan alıştırmaları kullanmaktasınız?

3.11.Rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun en çok hangi ünlüleri (vocal) tercih ediyorsunuz?

II. Artikülasyon ve Artikülasyon Mekaniği Hakkında;

1.Artikülasyon kavramını açıklayabilir misiniz?

2.Artikülasyon Mekaniği denince ne anlıyorsunuz?

3.Size göre Artikülasyon olayını etkileyen faktörler var mıdır? Varsa nelerdir?

4.Sizce Artikülasyon Mekaniğine Ses Eğitimi Tekniklerinin bir etkisi var mı? varsa nelerdir?

5.Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir farklılık gözlemliyor musunuz?Farklılık varsa nelerdir?

6.Sizce Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

EK - 2

Öğretim Elemanları İle Yapılan Sözlü Görüşme Bulguları

1. Ses Eğitimi Teknikleri İle İlgili Görüşler.

1.1. Ses Eğitimi Kavramı İle İlgili Görüşler.

Çizelge 1.1.Ses Eğitimi kavramı ile ilgili görüşler.

Soru Görüşmeci	Ses Eğitimi kavramını açıklayabilir misiniz?
1.	Ele aldığınız materyali güzelleştirmek, eğitmek, dinlenilir bir hale getirmek, güzel şarkı söylemesini sağlamak, sesini güzel kullanmak, sınırlarını genişletmek, ondan ürün elde etmek gibi amaçlar doğrultusunda bir süreç içinde gelişimini takip etmek, eğitmek, saydığım alanlarda onu bir yerden başka bir yere getirmek olayı.
2.	Bireylere kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak seslerini doğru, güzel ve etkili kullanabilmeleri için gerekli müziksel davranışları kazandırma sürecidir. Ses Eğitimi ;şan eğitimi, şarkı söyleme eğitimi, konuşma eğitimi hatta artistik şarkı söyleme eğitiminin bir bütünüdür, kapsamlı geniş bir disiplindir.
3.	Ses Eğitimi, genel itibariyle sesin her türlü kullanımında , konuşmada, şarkı söylemede ve toplu şarkı söylemede Şan Eğitiminde sesin, insan anatomisine en uygun, en doğru, en etkili, ve en güzel bir şekilde kullanımına ilişkin davranışlar kazandırmayı amaçlayan bir eğitim sürecidir.
4.	Ana prensiplere bağlı kalarak, kişisel bünyelerine uygun gelen yolu seçerek, bireyin sesinin eğitilmesi süreci.
5.	Ses Eğitimi bireyin sahip olduğu materyalin sağladığı bütün imkanları kullanarak, nefes desteğini azami ölçüde sağlayarak doğru ve güzel şarkı söyleme yolunda ilerlemek için yapılan yol, yöntem.
6.	Ses Eğitimi bence eğitimin bir dalı olan müziğin, yine bir dalı olan sesin ,bireyin davranışlarındaki sesiyle ilgili kolaydan zora doğru olan değişiklikler.
7.	Ses Eğitimi, vücudumuzda şarkı söylemeyle ilgili bütün kasları bir denetim altına alarak ve belli bir teknikle eğitime işlemidir.
8.	Ses Eğitimi , sesi dinlenebilir,güzel bir forma getirebilmek için yapılan ve materyali çok önemli olan uzun bir süreyi kapsayan bana göre Müzik Eğitiminin en önemli dalı.
9.	İnsan sesinde bir takım rezonans boşlukları var, bu boşluklardan faydalanmayı , sesi devamlı olarak rezonans boşluklarına doğru yönlendirme tekniğini , nefes tekniğinin zamanla bir araya gelmesinden ses tekniği eğitimi ortaya çıktı.

Çizelge 1.1. incelendiğinde, Ses Eğitimi veren öğretim elemanlarının ortak bir tanımda buluşamadığı, ancak büyük çoğunluğunca Ses Eğitiminin bir

süreç içinde olduğu, bireyde sesiyle ilgili değişiklikleri gerçekleştirmenin amaçlandığı belirtilmiştir.

1.2.Ses Eğitimi Teknikleri Kavramı İle İlgili Görüşler

Çizelge 1.2.Ses Eğitimi Teknikleri kavramı ile ilgili görüşler

Soru	Görüşmeci
1.	Ses Eğitimi Teknikleri kavramını açıklayabilir misiniz? Sesi eğitirken kolaydan zora doğru kullandığımız yöntemleri düşünebiliriz.
2.	Ses Eğitimi Tekniklerini oluşturan, bireyin anatomik ve fizyolojik yapısına uygun olarak almış olduğumuz ses eğitimi doğrultusunda sesini kullanırken dayandığı kurallar bütünü doğrultusunda oluşturulan bir tümevarımdır.Eğitimin tanımından yola çıkarsak, sürecin sonunda gelinen nokta ses eğitimi teknikleri kavramını ancak açıklayabilir.
3.	Bizi öğrencinin veya karşımızdaki grubun, kişinin sesini doğru kullandırmaya yönelik olarak götüreceğ en doğru yol, en kısa yol, en ergonomik yol yani en az zararlı en kısa yol, en doğru yol, en ergonomik yol olarak nitelendirebiliriz.
4.	Bireyin sesinin eğitilmesi sürecinde uygulanan teknikler.
5.	Doğru ve güzel şarkı söyleme amacına yönelik çalışan bütün yol ve yöntem teknik diyorum.
6.	Bireyin ses özelliklerindeki, sesiyle ilgili davranışlarını geliştirebilmek için uygulanan teknikler. Bu teknikler tabiki her kişiye göre daha farklı şekilde gelişiyor.
7.	Öğrencinin, sesi doğru yerde üretebilmesi, vokalleri doğru yerde söyleyebilmesi, ben bunu anlıyorum.
8.	Sesi daha iyi kullanabilmek için , daha güzel kullanabilmek için ve okunan eserleri daha rahat okuyabilmek için uygulanan her şey tekniktir.
9.	

Çizelge 1.2. de görüleceği gibi bir görüşmeci bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

1.3.Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı V. ve VII. Dönem Anadol Şan Dersinin İşleniş Hakkında görüşler.

1.3.1. Dersin Başındaki Ses Alıştırmalarında , Çeşitli Aralıklar (küçük aralıklar,sıra sesler,atlamalı aralıklar,inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) Açısından İzlenen Yol Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 1.3.1. Dersin başındaki ses alıştırmasında , çeşitli aralıklar (küçük aralıklar,sıra sesler,atlamalı aralıklar,inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) açısından izlenen yol hakkındaki görüşler.

Görüşmeci	Soru
1.	Dersin başındaki ses alıştırmasında, çeşitli aralıklar(küçük aralıklar, sıra sesler, atlamalı aralıklar, inici ve çıkıcı diziler, arpej sesler) açısından nasıl bir yol izliyorsunuz? 1. ve 2. sınıfta vermek istediğimiz becerileri, teknik gelişmeleri gösteren öğrencilerin üzerine 3. sınıfta daha ileri teknikler düşünyorum. Daima hedef alt-üst rejisteri koparmadan bağlantıları sağlamak ve her yıl yeniden araya bir boşluk girdiğinde , tatilden sonra bunları hatırlamak esas oluyor, işler yoluna girdikten sonra ,belirli bir mesafe alındıktan sonra siz onun üstüne ileri düzeydeki teknikleri getirerek çalışmalara devam ediyorsunuz. Yakın seslerden başlıyoruz 3'lülerden başlıyoruz, derken 3'lü-5'li devam ediyor, sıra sesleri katıyorsunuz, sıra seslerin genişliği büyüyebiliyor yani 5'liden 6'luya doğru gidebiliyor, oktava doğru gidebiliyor.Oktav düşündürken arpej düşünyorum, arpej düşünyürken oktavin bir 3'lüsüne ,5'lisine doğru gitmek gibi staccato ve legato egzersizlerle bunları sağlamaya çalışıyoruz. Her çalışmanın başında bunları uygulamaya özen gösteriyoruz.
2.	Önce küçük aralıklardan başlıyorum, yakın aralıklar; küçük 2'li, büyük 2'li aralıklar, sonra 1-2-3. derece, daha sonra 1-2-3-4. derece, sonra 5. dereceye kadar sıra sesleri alıyorum. Bütün bu aralıkları çalıştırırken rezonans fikrinin daha baştan itibaren yerleşmesine önem veriyorum. Sıra sesleri çeşitli seçeneklerle yada çeşitli oluşumlarla kullandıktan sonra atlamalı aralıklara geçiyorum. 1-3-5 gibi hatta 1-3-5 aralığı 1-3-5-3-5-3-5-3-1 şeklinde pekiştiriyorum. Bu alıştırmasını değişik tempolarda deniyorum çünkü her tempoda karşımıza çıkacaktır. Atlamalı aralıklardan sonra arpeje geçiyorum. 1-3-5-8'i çeşitli varyasyonlarla çalıştırırken 8. derece üzerinde tutan tonları vermeye başlıyorum.Arpej seslerden sonra dizileri önemsiyorum, dizi çalışmalarına yer veriyorum.Örneğin küçük aralıklardan başladık 2'liler, 3'lüler, 4'lüler, 5'liler, 6'lular, 7'liler ve hatta oktav aralıklar üzerine yönelik alıştırma var.Ses aynı kalmak üzere sesli değiştirme çalışmaları yapıyorum, aynı ses üzerinde a-o-u-ü gibi. Örneğin bir başka alıştırma bir arpej ve tutan sestten sonra son derece canlı tempolarda ajilite geçiş , arpej ve dizi aynı alıştırma içinde kapsayan örneklerim var.
3.	Bunlar temelde şarkı söyleme eğitiminin gerektirdiği temel davranışları almış olarak düşünyorum. Dolayısıyla artikülasyona ilişkin, nefese ilişkin ve sesin doğru çıkarılmasına ilişkin pek çok temel davranış kazanmışlardır diye varsayıyorum. Böyle olunca ben bunlara her türlü ses alıştırmasını yapıyorum tekrar tekrar, eksikliklere yönelik alıştırma yapıyorum.Aralık sesler de çalıştırıyorum, 3'lü, 5'li atlamalarda yapıyorum, oktav atlamaları yapıyorum 1-3-5-8 gibi, 1-3-5-8-10 gibi . Genel olarak eksiklerini tamamlamak yönünde 1-3 de yapıyorum, 1-3-5 de yapıyorum, 1-2-3-4 de yapıyorum, sıra sesler yada dediğim gibi arpej sesleriyle 1/3/5/8 de, 1-3-5-8-10 da yapıyorum ve 1-3-5-8-10 yapıp 9-8-7 gibi tersine dönüyorum. Aynı seslerle dönüyorum atlamalı aralıklarla geri dönüyorum, arpej çalıştırıyorum.
4.	Kolaydan zora doğru bir ilerleme.
5.	Dersin başında kullandığım egzersizleri genellikle ses ısınmamış olduğu için yanaşık seslerden , küçük aralıklardan tercih ediyorum, daha sonra ses ısındıkça dersin akışına göre atlamalı aralıklar , arpejler, ajilite çalışmalarına yer veriyorum.
6.	Şimdi 3. sınıf öğrencisi için , 1 de ve 2 de sıra seslerle oluşan egzersizleri yoğun bir şekilde yaptığımız için artık arpejli, atlamalı egzersizlere daha yoğunlaşıyoruz. Onun dışında çıkıcı ve inici diziler tabi ki aynı şekilde 3. sınıftan itibaren başlıyor. 4. sınıfta mesela bir sıra atlamalı aralık değilde iki sıra atlamalı aralık şeklinde bunları daha da yoğunlaştırarak bir yol izliyorum.Bağlı söyleme legato söylemeyi geliştirebilecek özellikler sıra sesler, bunları da tercih ediyorum.
7.	İlk önce yanaşık seslerle 1-2-3, 1-2-3-4, 1-2-3-4-5, ondan sonra 1-3-5 akor olarak söylüyorum. 1-3-5-6 sonra yine yanaşık düzende de olabilir ve en sonda arpejler.
8.	Öncelikle,küçük 3'lü ve yanaşık sesler, bunu 4'lü veya 5'li ses, sonra atlamalı seslere geçiyoruz. Özellikle 1-3-5 daha uygun sonra 1-3-5-6 gibi egzersizler yapıyorum, staccato egzersizler özellikle 1-2-3 veya 1-3-5 gibi aralıklarla, sonradan uzun egzersize geçiyorum, arpej egzersizler yapıyorum.
9.	Şan eğitimine prensip olarak küçük aralıklarla başlamak gerekiyor, sıçramalar sese çok büyük bir zorlama getirir. 3. ve 4. sınıflarda 1'li, 2'li, 3'lü, 4'lü, 5'li, 6'lı bunların arasına değişik süslemeler katabilirsiniz. Reflekslere bayanan olayları gülme refleksi, kahkaha atarken birden bire yüksek bir ses çıkarmak ister ve yüksek bir intervale çıkmak ister.Bunu da o imitasyona uygun şekilde zorunlu bir egzersiz olarak değil de büyük oktav intervallerine sokmak mümkün.

Çizelge 1.3.1. den anlaşılacağı üzere 4. görüşmeci açıklayıcı bir cevap vermemiştir.

1.3.2. Dersin Başındaki Ses Alıştırmalarında Temel Söyleyiş Biçimleri(legato, staccato) Açısından İzlenen Yol Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 3.1.1.3.2. Dersin başındaki ses alıştırmalarında temel söyleyiş biçimleri(legato, staccato) açısından izlenen yol hakkındaki görüşler.

Görüşmeci	Soru	Dersin başındaki ses alıştırmalarında söyleyiş biçimi(legato, staccato) açısından nasıl bir yol izliyorsunuz?
1.		İnsan sesini eğitirken uygulanması gereken teknik aşamalarda ben genelde başlangıçta legatoyla başlıyorum çünkü legato söyleme çok önemli . Staccatoyu nefes kontrolü açısından tercih edebiliriz ama dikkat ederseniz bütün uygulanan eserlerde teknik çalışmaların sonucu mutlaka bir eser söylemeye , yorumlamaya dayanacağı için , legato hakimiyeti çoktur eserlerde. Özellikle uzun nefesleri, destekli nefesleri gerektiren çalışmaya çok önem veriyorum, legatonun üzerine düşünüyorum, egzersizleri de öyle. Benim için önemli olan legato söylemektir temelde ve o legato yu değişik vokallerle kurmaya, uygulamaya, oturtmaya, kavratmaya çalışıyoruz. Tabi o alıştırmalarla kavrandıktan sonra esas amaç onu eserlere yönelik kullanabilmektir.
2.		Legato ya ağırlık vermekle birlikte bütün bu söyleyiş biçimlerini önce alıştırmalarda kullanıyorum ondan sonra eserde gerekli olacağını düşünerek her birine yer vermeye çalışıyorum. Ancak bunlar içinde en çok legato, kopuk kopuk sesler üretmemek açısından legato söylemenin hatta non-legato söylemenin çok gerekli olduğunu görüyorum. Diyafram denetimini çok sağlıklı kurarak diyafram üzerinde staccato söyleyiş biçiminin yerleştirilmesine çaba gösteriyorum.
3.		Tek tek her öğrencinin düzeyine bakıp şimdi o düzeyde bir öğrenci arya söylüyor demektir. O arya'nın getirdiği teknik düzeye sahip gibi sayıyorsun, yapamadığı bir yer varsa orayı bir pasaj olarak alıp alıştırma niteliğinde verdiğim de oluyor. Dolayısıyla legato da istiyorsa zaten aryaların hepsi genelde legatodur. Legato söylenmesi gereken yerler var veya staccato söylenmesi gereken yerler var. Dolayısıyla söylediği parçaların yorumuna ilişkin olarak o çalışmalarını uyguladım.
4.		Legato (bağlı) şarkı söyleyebilmesi.
5.		Dersin teknik kısmında büyük oranda legato çalışmalarına yer veriyoruz. Bunun yanında staccato çalışmaları da öğrencinin nees desteğini kuvvetlendirmek, nefes desteğine yardımcı olan, nefes desteğini sağlayan kasların gelişmesine yardımcı olmak, o kaslardaki dinamikliği , diriliği sürekli tutabilmek için staccato çalışmalarına da aynı zamanda yer veriyorum ama büyük oranda legato çalışmaları üzerinde duruyoruz.
6.		Bir kere öncelikle legato ile başlıyorum, ondan sonra aceliteli alıştırmaları tercih ediyorum. En son staccato diyafram için, en son bir legato bağlı, arpej şeklinde alıştırma tercih ediyorum.
7.		Öncelikle legato, bağı kurabilmesi için yukarıda legato sonda, en sonda staccato, marcatoyu kullanıyorum, ama diğerlerini pek kullanmıyorum. Çünkü bağlı söyleyişi hedeflediğimiz için daha çok bağlı egzersizler.
8.		Öncelikle ilk öğretilen şey legato, özellikle 1'lerde çocuklara bağlı söylemeyi öğretiyoruz. Tabi staccato'larda diyaframın daha iyi kullanımını sağlamak için , staccato egzersizlerde yer veriyoruz, öncelikle legato ve staccato.
9.		Başlangıçta legato, hızlı bir egzersizde aynı egzersizi staccato kullanırım.

Çizelge 3.1.3.2. den anlaşılacağı gibi tüm denekler legato egzersizine yer vermektedir. Adı geçen söyleyiş biçimlerine dersinde yer vermeye çalışan sadece 3 denek bulunmaktadır.

1.3.3.Dersin İşlenişinde En Sık Hangi Ünlülerin(vokal) Kullanıldığı Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 1.3.3.Ses Eğitimcilerinin en sık hangi ünlüleri(vokal) kullandıklarına ilişkin görüşleri.

Görüşmeci	Soru	En sık hangi ünlüleri(vokal) kullanıyorsunuz?
1.		Ses alıştırmalarında sıklıkla -i vocalinden başlıyorum, -i çünkü Türkçe'de olsun diğer dillerde olsun tonlama yeri açısından bu işi yapmakta olan öğrenciye bir takım kolaylıklar sağlıyor. -i nin arkasından kapalı bir vocal -o yada -a tercih edersiniz. İkisinin aynı yerde aynı noktada seslendirebilmeyi -yi yoluyla ona anlatmaya çalışırsınız, o yüzden -i vocalini tercih ediyorum.
2.		Doğaldır ki bütün ünlüleri kullanmak lazım alıştırmalarda , ancak doğuşkanları zengin olan ünlüler vardır. Bunlar tabi ki -a,-o belli tonlara kadar -i,-e vokalleri harmonikleri zengin olan vokallerdir bunlar, ama bizi en çok zorlayan -ı gibi -u gibi veya biraz daha -u ya göre kolay olan -ü gibi, yani bütün seslileri almakta yarar görüyorum ancak bunlardan en çok hangisi diye bir sıralama yapmak gerekirse tabi ki -a,-i,-e ve-o yu başta sayabilirim.
3.		Şimdi ilk başta başlayan çocuklara genellikle na-ne-ni-no-nü gibi -n sessizi ile bütün ünlüler ile birlikte tek bir seste -la ile. Tek bir vokal hayır çalıştırmıyorum.Sesin aynı düzlemde oluşturulmasına örnek verirken eğer getiremiyorsa o zaman en kolay -u yada -ü seslisi ile yapamadığı pasajı sadece -ü ile söyletiyorum.
4.		-a, -e, -ı
5.		En sık kullandığımız vocaller -i, -e, -a ve -u.
6.		En sık -a ve-i ünlülerini kullanıyorum, onun dışında -e ve -o ünlüleri ikinci planda geliyor.
7.		-a,-e,-i,-u
8.		-i ve -a özellikle
9.		-a ve -o 'yu çok sık kullanıyorum.

Çizelge 1.3.3. de görüldüğü gibi görüşlerine başvurulmuş 9 denekten birinin alıştırmalarında tek vokal kullanmadığı , bir consonantın yanında vokal kullandığı belirlenmiştir.

1.3.4. Alt Ses Alanında (rejister) En Çok Kullanılan Ünlüler Hakkındaki Görüşler.

Soru	Görüşmeci
	Alt ses alanında (rejister) en çok hangi ünlüleri kullanıyorsunuz?
1.	Yine aynı oluyor ama tek başına -i değil hiçbir zaman. -i yle beraber -o, -a geliyor gayet tabii
2.	Alt ses alanları, sesin göğüse fazlaca oturma eğilimi gösteren alanlarıdır.Orada biraz sese voltüm kazandırmayı amaçladığımızda gırtlak tonlarıyla karşılaşabiliriz, öğrencide o bakımdan bu tonlarda voltüm yerine renk araştırmayı doğru buluyorum, daha küçük voltümde ama renkli bir ses . Buradada örneğin geniş vokaller, yuvarlak vokaller daha fazla imkan veriyor. Örneğin -a ve -o lar bu tonlar için elverişli ünlülerdir ama bu demek değildir ki -i yi veya -e yi buralarda hiç kullanmıyorum, tabi ki bir denge içinde bunları kullanacağız ama eğer eğitimin temelindeyse ve daha temel davranışları kazandırıyorsak öğrencinin en rahat kullandığı vokalleri kullanmayı tercih ediyorum ve harmonikleri zengin olan vokalleri de seçmeye çalışıyorum.
3.	Alt ses alanında öğrenciye göre değişiyor, mesela kız seslerinde özellikle mezzo-sopranolarda ve benim elime gelene kadar göğüs sesiyle sürekli söylemiş ve kafa sesinde duymuş ama tiz seslerden pek aşağı indirmemişse kendi rejisteri içinde kafa sesine çevirtmek için çalıştığımızda peslerde ve orta geçişte bir boşluk hasil oluyor, o boşluğu ben özellikle -u ile ve bir sessizle başlayan -ru ile -ri ile buldurmaya çalışıyorum.Onun dışında eğer seste kullanım yanlışlığı yoksa elime gelene kadar rejister geçişleri bütünlük gösteriyorsa ona özel olarak pesleri şöyle çalış, tizleri böyle çalış diye özel bir şey söylemiyorum.
4.	-a, -e, -i, -o, -u
5.	Alt ses alanında en fazla hem altta hem üstte çok elverişli diye düşündüğüm -i , alt tonlarda özellikle bariton seslerde , mezzo seslerde -o.
6.	Genelde -a,-e,-i,-o bunları daha çok tercih ediyorum, daha uygun geliyor bana, alt seslerde göğüs rejisterinde kullanılmasıyla daha yoğun daha tınlı çıkıyor bu sesler.
7.	-a,-e,-i,-o,-u
8.	Genellikle çocuklar için en zor vokal -i, bunun için -i yi mümkün olduğunca her alana yaymaya çalışıyorum, onun dışında koyu söyleyişte biraz daha kapalı vokalleri -e,-ı gibi ama asıl temel kalınlarda ve incelerde özellikle -i ve -a ya önem veriyorum.
9.	-a, -o, -u

Çizelge 1.3.4. incelendiğinde bir görüşmeci seste bir kullanım yanlışlığı yoksa vocal ayırımı yapmadığını belirtmiştir.

1.3.5. Orta Ses Alanında) En Çok Kullanılan Ünlüler Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 3.1.1.3.5.Ses Eğitimcilerinin Orta ses alanında en çok kullanılan ünlüler hakkındaki görüşleri.

Görüşmeci	Soru	Orta ses alanında en çok hangi ünlüleri kullanıyorsunuz?
	1.	Hayır yok.
	2.	Orta ses alanında –i ler –e ler tabiki tizlere göre daha iyi sonuç veriyor, çünkü –i dar bir vokal, tizlerde zaman zaman bizi probleme götürebilir ama -i nin orta tonlarda çok iyi rezonans ürettiğini yada sesin harmoniklerini zenginleştirdiğini görürüz. Eğer bir sıralama yapmak gerekirse belki /i leri ve –e leri en fazla orta rejisterler de kullanıyorum
	3.	Aynı şekilde
	4.	-a, -e,-i, -o, -u
	5.	-i, -e, -a vocalleri en sık kullandığım vocaller ve –u yuda unutmayalım
	6.	Aynı şekilde
	7.	Orta da aynı şekilde -a,-e,-i,-o,-u
	8.	-i, -a yine ama mi-ya gibi veya si-sa gibi su-sa gibi -u da olabilir, -u da güzel bir vokal kullanım açısından -i,-a,-u diyelim.
	9.	Orta seslerde bütün vokaller kullanılır.

Çizelge 1.3.5. den anlaşıldığı gibi bir görüşmeci alt ses alanında da olduğu gibi seste bir kullanım yanlışlığı yoksa vocal ayırımı yapmadığını ; başka bir görüşmeci orta ses alanında vocal ayırımı yapmadığını ; diğer bir görüşmeci orta ses alanında bütün vocalleri kullandığını belirtmiştir.

1.3.6. Üst Ses Alanında En Çok Kullanılan Ünlüler Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 1.3.6.Ses Eğitmcilerinin üst ses alanında en çok kullanılan Ünlüler hakkındaki görüşleri

Soru	Görüşmeci
1.	Hayır yok.
2.	Tiz kafa rejisterleri için yada üst rejister için tabi ki -a ve -o gibi geniş yuvarlak vokaller daha elverişli daha iyi sonuç alıyoruz.
3.	Tizler de asansör örneğini vererek mümkünse -u ile hatta çok ilginçtir tırrr veya pırrr yaptırdığım zaman geriye gitmez , bunu yaptıktan sonra öne getiremediği sesi yaptırdığımda derhal öne geldiğini hisseder. Tizlerde dilin rulo çevrilmesi ile ve nefese dayalı küçük bir nefes -pırrrr, önde geldiğini hisseder.
4.	-i
5.	-a özellikle sol den sonra , -i ve -a , ama özellikle -a.
6.	Aynı şekilde.
7.	-a ve -i daha çok , bazen de -o vokali olabilir. En fazla -i ve -a , özellikle -i.
8.	Orda tabi -a özellikle kullanım açısından çok daha rahat olduğu için ama -i de tiz seslerde gırtlakta ki daralmayı giderici yolda öğretmek amacıyla -i yi de kullanarak damak açıklığını çocuğa pekiştirmeye çalışıyorum, onun için -i yi de kullanmaya özen gösteriyorum.
9.	-a, -o, -u kullanıyorum. -i çok yayıktır, -i nin rezonansa sokulması tizlerde oldukça problemlidir.

Çizelge 1.3.6. da görüldüğü gibi bir görüşmeci üst ses alanında vokal ayırımı yapmadığını belirtmiştir.

1.3.7. Değişik Ses Gruplarıyla (soprano-mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) Çalışırken Kullandığınız Alıştırmalarda; Çeşitli Aralıklar, Ritim ve Tempo Yönünden Benzer ya da Farklı Özellikler Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 1.3.7.Ses Eğitmcilerin değişik ses gruplarıyla (soprano-mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) çalışırken kullandıkları alıştırmalarda;(çeşitli aralıklar, ritim ve tempo yönlerinden) benzer ya da farklı özellikler olup olmadığı hakkındaki görüşler.

Görüşmeci	Soru	Değişik ses gruplarıyla (soprano-mezzo soprano-alto-tenor-bariton-bas) çalışırken kullandığınız alıştırmalarda; çeşitli aralıklar, ritim ve tempo yönünden benzer ya da farklı özellikler var mıdır? Varsa nelerdir?
1.		Hem benzer yanlar vardır hem farklı yanlar vardır. Bireysel çalışıyoruz, kişinin özelliklerine göre ben o anda alıştırma yazarım. O sesin özelliklerine , o kişinin uygulamadaki başarısına göre , yapabileceğine göre ve algılayacağı veya yorumlayabileceğine göre egzersiz yazarım. Yani o anda herkese hem aynı şeyi uygularım, hem farklı şeyi uygularım.
2.		Ses tipleri yada türleri , ayrı ayrı ses türleriyle çalışırken kullandığımız alıştırmalarda , aralıklardan ritme kadar , tempoya kadar farklılıklar görülmesi doğaldır. Çok tabii olarak benzerliklerde olacak , aynı alıştırma zaman zaman bütün partilere uygulamışızdır.Ama ne değişir? Sesin gezindiği alanlar , rejisterler değişebilir. Baslarda çok daha koyu çok daha kapalı söyleyişi geliştiririz. Tempolar ,ritimler ve aralıklar yönünden ses türlerine ve onların karakteristik özelliklerine göre uygun alıştırmalar seçmek gerekir.
3.		Çok da fark yok diye düşünüyorum ben her zaman karşımdaki öğrencinin yaptıklarıyla yapamadıklarını birbirine karşılaştırıyorum, yapamadıkları nelerse onu alıyorum. Bunun soprano yada bas olması farketmez. Fakat baslar çok peslere inemiyorsa, çok tize çıkamıyorsa ona yönelik alıştırmaları söylediği parça içinden alarak yapıyorum genellikle. Dolayısıyla ses sınırıyla , ses rengiyle , ses türüyle ilgili özel alıştırmalar yapmıyorum . Parçasının söyleyemediği pasajı egzersiz olarak kromatik olarak yaptırıyorum.
4.		Fark yok diye düşünüyorum.
5.		Soprano seslerle ilerleyen zamanlar içerisinde daha çok ajilite çalışmalarına yer veriyorum. Tenor seslerde, mezzo soprano seslerle de yine ajilite çalışmalarını zaman zaman . ama soprano kadar yoğun değil, alto seslerde ajiliteden daha uzak şeyler düşünerek çalışmalar yapıyorum. Alto sesler daha ağır sesler , hançere olarak soprano kadar kıvrak olmadıklarını düşündüğüm için.
6.		Tabii var. Sopranolarla çalışırken çok daha farklı şeyler izliyorum. Eğer üst sınıflarsa bunlar ajilitelelerini geliştirici , vibratolarını, salınımlarını geliştirici egzersizleri daha çok tercih ediyorum. Tenorlarda, alt rejister, kafa rejisteri ve falsetto şeklinde ayrılıyor rejisterler.Kafa ve falsetto rejisterlerini geliştirebilmek için onlardada bir sopranoya nazaran daha bağlı, daha legato , zaman zaman markato şeklinde egzersizler tercih ediyorum. Ritim olarak stakato egzersizlerde ritim değişikliği yapılabilir.
7.		Var egzersizler genelde aynı ama erkek seslerine yönelik egzersizlerimde var, bayan seslerine uyguladığım özel egzersizlerimde var.Ritm- tempo bunlar hep benzer ama vokal farklılığı diye ifade ediyorum.
8.		Ses grupları arasında bir fark yok ama kullanılan ses alanı farklı, ses alanlarını değiştiriyoruz.
9.		Her sesin kendine özgü bir ajilitesi , hazırlık süreci vardır. Koleratür sopranonun egzersizlerine hızlı egzersizler sokabilirsiniz ama bir mezzo soprano , kontralto ve bas a bu kadar ajiliteyi yakıştıramazsınız.Her sesin karakterine göre egzersizlerde biraz daha değişik yöntem izlemek yerinde olur.

Çizelge 3.1.3.7. de görüldüğü gibi bazı görüşmeciler ses gruplarına göre alıştırmaların değişiklik göstermediğini, daha özele inerek bireysel farklılıklar olduğunu belirtip alıştırmalarını sesin gezindiği alana göre değiştirdiklerini belirtmişlerdir.

1.3.8. Egzersizlere Ünlü İle mi Yoksa Ünsüz+Ünlü (konsonant+vokal) İle Başlanması Hakkında Görüşler.

Çizelge 1.3.8.Ses Eğitmcilerinin, egzersizlere ünlü ile mi yoksa ünsüz+ünlü (konsonant+vokal) ile başladıkları hakkındaki görüşleri.

Görüşmeci	Soru	Egzersizlere ünlü (vocal) ile mi yoksa ünsüz+ünlü (consonant+vocal) ile mi başlıyorsunuz?
	1.	Ünsüz+ünlü.
	2.	Başlangıçta bir sessizin yanında kullanılmayı doğru buluyorum. O halde alıştırmaları bir denge içinde doğrudan vocal veya conson yanında vocal olarak kullanırma dengesini çok iyi kurmak lazım , ama ileri sınıflarda artık 3 te ,4 te yüksek lisansta vokalın doğrudan öne yerleşmesinde bir sorun kalmadığını görüyoruz, buna rağmen yine doğrudan vocal, conson, vocal dengesini iyi bir şekilde ,doğru bir şekilde kurma gereğine inanıyorum.
	3.	Birinci sınıf birinci dönemdeki öğrencilere tek ses üzerinde consonant+vocal le na-ne-ni-no-nti gibi. Genelde sessiz+sesli ile çalışıyorum.
	4.	Ünlülerle başlıyorum.
	5.	3. ve 4. sınıflar da derse ünlülerle başladığım alıştırmalarda var ama ünsüzlere de büyük oranda yer veriyorum. Ünsüz+ünlü çalışmalarına da yer veriyorum ama sadece ünlüyle yaptığım çalışmalarım da var.
	6.	Genelde ünsüz+ ünlü, yeni başlayan öğrenci için bir kere ünsüzle başlamayı tercih ediyorum. Ünsüz harf özellikle -s harfini, özellikle -m harfi, -n harfi bunlar sesi öne getiren harfler ve bunlarla başlamayı tercih ediyorum.
	7.	Mutlaka sesli, genelde -i ile.
	8.	Öncelikle ben ünlüyü tek başına kullanmaya özen gösteriyorum, sesizlere gerek kalmadan sesli harfleri çıkartmayı öğrenmesinde fayda olduğunu düşünüyorum. Yani -i,-a diyelimki bunu si-sa , mi-ya gibi, mi-yo gibi çeşitli sessizleri de katarak yaptırıyorum ama öncelikle seslileri tek başına yaptırmaya özen gösteriyorum.
	9.	Ben sessiz+sesli kullanıyorum.

Çizelge 1.3.8. de Ses Eğitmcisi 9 görüşmecinin de farklı yöntem izlediği belirlenmiştir.

3.1.1.3.9. Ünlülerin Önünde Özellikle Tercih Edilen Ünsüzler Hakkında ki Görüşler.

Çizelge 3.1.1.3.9. Ses Eğitimi veren öğretim elemanlarının, ünlülerin önünde özellikle tercih ettikleri ünsüzler hakkındaki görüşleri.

Soru Görüşmeci	Ünlülerin önünde özellikle tercih ettiğiniz ünsüzler var mı?
1.	-l, -s, -m, -r hepsi denenebilir , bence uygulayacağın eserde hepsini konuşacağına göre zaman zaman hepsini denemekte yarar var. Önemli olan bütün ünsüzleri ve ünlüleri düşündüğümüz yerde teknik olarak tam, güzel, doğru uygulamasını sağlamak olmalı bence, bunlar bir araç- vasıta diğerlerini kullanmada .
2.	Ünlülerin önünde rezonansın gelişmesine daha fazla katkısı olan consonların, örneğin -si gibi, -ye gibi -me gibi . Tabi bunları vocallerle kullanırken bu sıralama da önem taşıyor. Örneğin bir ya-yo-ye biçiminde kullanma veya mi-yo-mi-ya, veya si-so-si-sa gibi. Consonlarla kullanıldığında rezonansı daha yoğun biçimde geliştirdiğini görüyorum. Ama bu demek değildir ki diğer consonları hiç kullanmayacağız , örneğin belki alıştırmalarda çok az kullandığımız ama dil içinde bize gerekli olan bir -p vardır -b vardır, -ş, -ç bunlar bizi hep zorlar.
3.	Dönen bir ses olduğu için -r ile söylemek. Türkçe ve İtalyanca birbirine çok yakın , aldığımız yöntem de İtalyan Ekolünün devamı ise , öyleyse her ses çok önemliyse , her ses çok açık, net, sarıh bir şekilde belirtilecekse . Birde söylemek istediğin notayı çıkaran iyi artiküle edilmiş bir dil , dolayısıyla ben burada -r ünsüzünü çok kullanıyorum. Belkide -ü yü kolay getirebileceği için . Dolayısıyla bir dil içinde her türlü ses, her türlü harf konuşulacağına göre o şarkı için değil geneli için başlangıçta -r ve -ü kullanıyorum.
4.	-m, -n, -s
5.	Özellikle -y consonu , -d, -s, -m çokça kullandığım consonlar.
6.	-s,-v,-m,-r,-l bir çok ünsüzler var. -b, -d ünsüzü kullanıyorum daha çok.
7.	-s olabiliyor ama ben Ana Dallarımda ünsüz getirmiyorum , vocal çalıştırıyorum. Bir iki egzersizde -s gelebiliyor öne ama genellikle vocal.
8.	Evet tabi, kullanım itibariyle sesi biraz daha öne getirmeye uygun sessizleri tercih ediyorum. -m gibi, -b gibi, -bri,-bro alıştırmasındaki gibi, mi-yo daki -m gibi, bu tür vocaller sesi daha öne getiriyor, bunları özellikle tercih ediyorum veya -f gibi -fro hecesinde olduğu gibi , bunları tercih ediyorum.
9.	Açık ağızla ve kapalı üretilen consonantlar vardır -b, -p, dudak açıldıktan sonra patlaması lazım, -k da ağız açıktır. -h, -b,-m,-n leri çok kullanıyorum.

Çizelge 1.3.9. da Ünlülerin önünde özellikle tercih ettiğiniz ünsüzler hakkında ki soruya deneklerin çoğu farklı ünsüzlerle cevap vermiştir, ama deneklerin çoğunluğunun -s ünsüzünü ve -m ünsüzünü kullandıkları ortaya çıkmıştır.

1.3.10. Ses Eğitmcilerinin Türkçe söyleyiş Açısından Özellikle Hangi Ünlülerle (vokal) Başlayan Alıştırmaları Kullandıklarına İlişkin Görüşler.

Çizelge 1.3.10.Ses Eğitmcilerinin Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle (vokal) başlayan alıştırmaları kullandıkları hakkındaki görüşleri.

Görüşmeci	Soru	Türkçe söyleyiş açısından özellikle hangi ünlülerle (vocal) başlayan alıştırmaları kullanmaktasınız?
1.		Tercih ettiğim bütün ünlü ve ünsüzler bütün diller için geçerlidir, ayırım yapmıyorum, zaten kendi dilimizden söyletmeye başlıyoruz sonra dünya literatüründen eserler tanıdıkça onların orijinal dillerinde konuşmaya çalışıyoruz. Alıştırmalar açısından o dillerde de o ünlüler-ünsüzler var olduğuna göre , bence yeni bir şey aramaya gerek yok.
2.		Türkçe söyleyiş açısından sadece belli vokallerin değil de, vocalleri Türk dilinin fonetiğine uygun kullanma sorunuyla karşı karşıyayız. Çünkü çeşitli dillerde şarkı söylüyoruz, her dilin fonetiği farklı,fakat müziği bir ortak dil olarak ele alıyoruz. İspanyolca da şarkı söyleniyor, İngilizce de, bütün bu dilleri bilmek mümkün değil .Tabi en büyük hata dilin fonetiğinde meydana gelebiliyor ama kendi dilimizi söylerken Türk dilinin fonetiğine uygun bir şarkı söyleyiş biçimi yerleştirmek. O halde bu dilin fonetik yapısını her şeyden önce konuşma dilimizde, önce doğru bilmek, ondan sonra şarkı diline bunu uygulamak. Şarkıyı sadece artistik söyleme , etkili söyleme ile yetinmemek , açık seçik ve anlaşılır bir dil kullanarak söylemek gibi bir sorumluluğumuz var.
3.		Türkçe söyleyiş açısından, Türkçe de zaten bir ekol oluşmamıştır maalesef, İtalyanca ya benzeterek söyleyince güvercin, gövercin oluyor ama biz güvercin demeliyiz.Ben liedlerin yada opera aryalarının Türkçe ye çevrilmişlerini Türkçe eser olarak nitelendirmiyorum. Türk bestecilerinin yalnız Türkçe şiirlerden bestelediği eserleri, halk türkülerimizi Türkçe eser olarak nitelendiriyorum. Onun dışında çevirilerin eğer hakikaten prozodik hataları hiç yoksa onları belki kabul edebilirim, ama değil. Öyleyse eser söyletirken Türkçe'nin konuşulduğu şekli asla göz ardı etmeden, öncelikle Türkçe'nin konuşulduğu şekil nasılsa , ben konuşurken nasıl konuşuyorsam , şarkıda da bu böyle anlaşılmalı. Yani sesin önde olması, Türkçe'yi katletmemeli , sesin doğru ve etkili olması dilini katletmemeli, asla. Dilimiz hepsinden önemli, çünkü söyleyeceğiniz şarkıdaki mesaj dilde beraberinde etkili olur.Eksikler için, çocuğun yapamadıklarını çalıştırarak doğruluk oranını arttırıyorum. O bakımdan özellikle harf ayırımını yok, özellikle gözlemlediğim -e'ler, -o'lar bozuk.
4.		-i, -e
5.		Özellikle -i,-a,-e.
6.		Genelde yine aynı şeyler , bütün ünsüzler yine aynı şekilde, Türkçe'yi de İtalyanca söyleyişi de aynı şekilde geliştireceğine inanıyorum ben.
7.		Ben Türkçe söyleyiş yada diğer dillerde söyleyiş olarak ayırmıyorum, teknik çalışmalarım aynı, çünkü yapının aynı olduğuna inanıyorum.
8.		Çok fazla ayırım yapmıyorum, Türkçe veya yabancı aynı , özellikle onlardaki egzersizlerde yine -a' ya, -i' ye, -e' ye ortalarda -u'ya yer veriyorum.
9.		Türkçe söyleyişte bir ayırım yapmıyorum.

Çizelge 1.3.10. incelendiğinde , Ses eğitimcilerinden 5'i Türkçe söyleyiş açısından kullanılan ünlülerde bir ayırım yapmadıklarını belirttikleri; bir görüşmecinin Türk dilinin fonetiğini doğru bilme ve uygulama üzerinde durduğunu; üç görüşmecinin ise Türkçe söyleyiş açısından özellikle -i , -a vokallerini ve ikincil olarakta -a, -u vokallerine yer verdikleri görülmektedir.

1.3.11. Rezonansın Geliştirilmesine Yönelik Alıştırmalara Uygun En Çok Hangi Ünlülerin Tercih Edildiği Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 1.3.11.Ses Eğitimi dersinde rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun en çok hangi ünlülerin tercih edildiği hakkındaki görüşler.

Görüşmeci	Soru	Rezonansın geliştirilmesine yönelik alıştırmalara uygun en çok hangi ünlüleri (vocal) tercih ediyorsunuz?
1.		Özellikle tercih ettiğim bir ünlü yok, o eserde hangi ünlünün geleceğini bilemezsiniz ki , onun için bütün ünlüleri düşünmek zorundasınız.
2.		Harmonikleri zengin olan ünlüler var, bunlar başta –a özellikle tiz tonlarda –a ve –o , orta tonlarda -i ler –e ler belli sınırlara kadar –e lerin de harmonikleri zengindir. O halde şöyle diyebiliriz, tiz tonlarda doğuşkanları en zengin olan vocalleri tercih ediyorum, yani -a lar –o lar bir yere kadar -e ler. Fakat orta tonlar daha çok -i ,e yine tabi -a ve –o kullanıyorum orta tonlarda , ama örneğin bir –i ve -e yi tiz tonlarda rezonans geliştirmede çok daha fazla elverişli olmadığı için bu demek değildir ki o alıştırmalardan tamamen -i ve –e yi siliyoruz hayır, ama rezonansı en fazla geliştiren vokaller , harmonikleri , doğuşkanları zengin olan vocallerdir ki bunları da sıralamak gerekirse -a-o-e-i diyebiliriz.
3.		Rezonansın geliştirilmesine uygun olarak en çok ünlü olarak sesin yerinde oluşması için -u ve –ü daha kolay bulunuyor.-u ve –ü ile çocuk çok daha kolay anlıyor bunu. Rezonansın geliştirilmesiyle ilgili olarak daha çok sessizlerden yola çıkıyorum.Bir sessiz, bir sesliyle , bir consonant bir vokalden oluşan bir çok hece söyleyebilirim, ben özellikle –ri-ro-ru, -r ile başlayan -o-u-ü- özellikle olabilir . Ama o geliştirmeye yönelik sadece şu harf yada sadece bu harf gibi sınırlandırmıyorum.Herkesin dili ,ciğeri var ama herkesin yapısı bir değil, ruhsal duyu yapı olarak farklı dolayısıyla o farklılıkları düşündüğüm zaman çocuğu söyletip onun yanlışlıklarını düzeltmek en doğru yol gibi geliyor bana.
4.		-a, -e,-i,-o,-u
5.		-i,-u,-a.
6.		Rezonans için tabi ki -a ünlüsü önemli ,onun dışında -i ve –e yi de tercih ediyorum.-a-e-i daha sonra ikinci planda –o vocali diyelim.
7.		-i ve –u bence daha öne alıcı vocaller, -u vocali -a vocalinin yerleşmesine en yardımcı vokaldir.
8.		-u daha uygun bana göre, onun için –u ve –a , yu-ya gibi.
9.		Mutlaka –a, -e, -i, -o, -u vokalleri vardır , bununda öntüne -n, -m katılabilir.

Çizelge 1.3.11. incelendiğinde bir görüşmeci vokaller arasında bir ayırım yapmadığını; diğer bir görüşmeci ise alıştırmalarında sadece ünlülerden değil ünsüz+ünlülerden yararlandığını belirtmiştir.

2. Artikülasyon ve Artikülasyon Mekaniği Hakkında Görüşler

2.1. Artikülasyon Kavramı Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 2.1. Ses Eğitimcilerinin Artikülasyon kavramı hakkındaki görüşleri.

Görüşmeci	Soru	Artikülasyon kavramını açıklayabilir misiniz?
1.		Artikülasyon, şan yapan, ses eğitimi yapan kişilerin söylediği eserdeki dili güzel konuşması oluyor.
2.		Artikülasyonu ben ekleme diye düşünüyorum. Şarkı söylemede yada ses eğitiminde artikülasyon denildiği zaman sesli ve sessizlerin birbirine bağlanması , yani konuşmada belirtgenlik, konuşmada anlaşılrlık , bunun olması için de iyi bir eklemlenmenin gerçekleşmesi lazım.
3.		Artikülasyon , boğazdan çıkan ham sesin ünlü yada ünsüze dönüşmesi olayı, soluğumuzun , nefesimizin diyaframdan ve ciğerlerden dışarı çıktıktan sonra , gırtlak larenksten geçerken sese dönüşmesiyle oluşan sesi ağızımızda ve damak, dil, dişler, yanaklar, dudaklar ve bütün ağız içi organlarının ortak ama son derece komplike bir çalışma sonucunda ünlü ve ünsüze dönüşmesi. Dolayısıyla artikülasyon için boğazımızdan gırtlakta oluşan sesin larenkste oluşan sesin ağızımızda dile dönüşmesi, fonemlere (ünlü ve ünsüzlere) dönüşmesi.
4.		Dilde kullanılan seslerin doğru bir biçimde söylenmesi.
5.		Artikülasyon Fransızca bir kelime, tam karşılığı belirtmek demek. Türkçe'ye artikülasyon boğumlama olarak yanlış bir şekilde yerleşmiş bir kelime. Artikülasyonun tam karşılığı belirtme.
6.		Müzikal anlamda , kelimelerin konuşulması diyebilirim .
7.		Artikülasyon çocuğun doğru şekilde telaffuz etmesi, vocalleri sesin doğasına uygun olarak doğru yerlerde, doğru şekilde telaffuz etmesi .
8.		Artikülasyon açık , anlaşılır ve güzel konuşma diyebiliriz veya bunu şarkıya yansıtmak, iyi artiküle etmek.
9.		Ağızda bir sözcük nasıl ortaya konuyor. İnsan dilini, dudaklarını, damağını, dişini hepsini kullanıyor , bunların hepsinin bir araya gelmesiyle sağlıklı bir ağızın , organların işleyişiyle ancak artikülasyon ortaya konuluyor. Hem dudağı, hem dili gerçek anlamda harekete geçirmek lazım , başka türlü konuştuklarımızı anlatmaya imkan yok.

Çizelge 2.1. incelendiğinde görüşmecilerin büyük çoğunluğu artikülasyonun konuşmada anlaşılrlık anlamına geldiğini belirtmiştir.

2.2. Artikülasyon Mekanîği Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 2.2.Ses Eğitimcilerinin Artikülasyon Mekanîği hakkındaki görüşleri.

Soru	Görüşmeci
	Artikülasyon Mekanîği denince ne anlıyorsunuz?
1.	Galiba önce mekanik terimini düşünmek lazım, artikülasyonla ikisini birleştirdiğimiz zaman, ses üreten organların koordinesi, artikülasyonu meydana getiren organizmanın bağlantısı veya işleyişi, sağlıklı bir şekilde eşgüdüm içinde çalışması olarak düşünmek mantıklı olacak.
2.	Artikülasyon Mekanîğinin bağımsız olarak ele alınması gerektiğinde artikülatör mekanîğini oluşturan organlar ağız boşluğunda yer alan ve bu bölgeyi adeta dolduran dil, dil ucu, dil kökü, alt çene bundan başka sert ve yumuşak damak ,dudaklar, dişler bütün bu organların eşgüdüm içinde çalışır duruma gelmesi artikülasyon mekanîğinin aktif bir biçimde kullanıldığını gösteriyor bize. O halde mekanik deyince organları anlamak, bu organların eşgüdüm içinde kullanılması sonucunda mekanîğin aktivitelerini, mekanîğin ortaya koyduğu eylemi anlamak lazım.
3.	Artikülasyonu oluşturan tüm ağız içi organlarının hepsinin mekanik çalışması, ortak çalışması yani hareki deniyor eski dilde ,mekanik, senkronize , birbirine uyumlu çalışması. Artikülasyon mekanîğinden benim anladığım olay , sesin öyle an içindeki meselesi ki binde bir zaman dilimi içindeki bir meselesi ki dil, diş, dudaklar, yanaklar, gırtlak, ağız içinde ki artikülasyona katılan bütün bölgelerin aynı anda ve uyumlu çalışması.
4.	Bence ses , dil ve dudaklardan oluşan sistem.
5.	Artikülasyonu sağlayan sadece bir tek organdan bahsedemiyoruz, bu bir mekanizma. Larenksin, ses kutusunun, rezonans boşluklarının, dilin, dişin, damağın, dudakların hepsinin yer aldığı bir mekanizma.
6.	Artikülasyon Mekanîği bunu artikülasyonun olmasını sağlayan ağızda oluşan durum , şekiller diye yorumladım. Dil, çene, damak, dişler bunlar oluşturabilir.
7.	Mekanîğin gerçekleştiği yer damak, damakta doğru yerde ses renklerine göre bir mezzonun damakta aldığı tınlattığı yer bir damağın tam ortası ama soprano da tenor da daha önde.
8.	Şarkı söylerken kullandığımız yerler arasında iyi sistematik bir ilişki olması gerekiyor. Dil, diş ve dudak arasında tam bir işbirliği ve kopukluk olmadan kullanılan bir işbirliği olması gerekiyor ve böyle söylediğimiz zaman tüm bu bölümler mekanik olarak birbiriyle uyum içerisinde çalışacaktır.
9.	Çarkların düzgün bir şekilde dönmesidir. Hem rezonansın , hem damağın, dilin, damağın, bazen insan dişlerinin de sakat olması , düzgün olmaması konuşma sürecinde etkili olabilir. Bunların hepsinin doğru bir şekilde çalışması mekanîğin kendisidir.

Çizelge 2.2. incelendiğinde artikülasyon mekanîği kavramı hakkında Ses Eğitimi veren 9 Öğretim Elemanından elde edilen veriler görülmektedir.

2.3. Artikülasyon Olayını Etkileyen Faktörler Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 2.3.Ses Eğitimcilerinin Artikülasyon olayını etkileyen faktörler hakkındaki görüşleri.

Görüşmeci	Soru	Size göre Artikülasyon olayını etkileyen faktörler var mıdır? Varsa nelerdir?
1.		Bütün bu komplike olan sesi üreten vücudun kendisinden tutun , gırtlaktan, ses tellerinden, dilden, damaktan, nefesten, ciğerden bütün bunların sağlıklı olduğunu ve iyi işlediğini düşünürseniz, o zaman artikülasyonun gerçekleşmemesi gibi bir durum zaten düşünülemez. Bir terslik varsa, bir yerde yanlış bir işleyiş vardır, onu eğitici bulur. Sağlık açısından bir problem varsa , o zaman artikülasyon gerçekleşmeyecek veya yanlış gerçekleşecek demektir.
2.		Tabii, bir defa sağlıklı bir çene, diş, dil yapısı, organik bir rahatsızlığın olmaması, psikolojik bir eksikliğin olmaması. Bazen organasal yönden hiçbir eksikliği olmayan insanların ya yanlış eğitim veyahutta psikolojik durumları gereği bazı sessizleri –seslileri doğru oluşturamadıklarına tanık olmuşuzdur. Tabii hem anatomik özelliklerin bunda rolü var, doğru yada yanlış konuşma alışkanlığının etkileri var, yerel konuşma alışkanlıklarını değiştiremeyen insanların yaşadıkları zorluklar var. O halde demek ki dialekt konuşma yani şive farklılıkları artikülasyon olayını etkileyen önemli faktörlerden.
3.		Vardır tabiki , bir kere yanlış alışkanlıklar, sözleri yanlış duyma, duymadan kaynaklanan alışkanlıklar vardır. Sesleri yanlış algılamaktan kaynaklanan yanlış kullanma alışkanlıkları olabilir. Belki dediğim gibi hiç uyarılmamıştır, çevresi öyle kullanıyordu, yanlış algılamıyordu, bozukluk yoktur ancak çevre öyle kullandığı için öyle yanlış kullanıyordu. Bunun belki kaynaklarını çoğaltmak mümkün ama bana göre hepsi bu çerçevede toplanabilir.
4.		Bireyin fiziksel yapısı, yöresel konuşma özellikleri etkiler.
5.		Direkt etkileyen faktör, fiziksel yapıdır. Fiziksel bir bozukluk varsa , eğer dilde bir büyüklük, çenede bir darlık, dişlerde öne fırlama yada çenede bir fırlama gibi fiziksel bir bozukluk varsa bu direkt artikülasyona etki eden bir faktördür. Artikülasyona etki eden bir faktör de bölgesel farklılıklar, Türkiye 7 bölgeden oluşuyor, ülkede farklı ağızlar, şiveler var. Bu farklı ağızlar , farklı şiveyle, farklı duyularla yetişmiş gençlerin yerleştiği, duyarak, taklitte öğrendiği bir faktör. Bir diğer faktör de müzik kulağı. Konuşma için duymak ön şart, duymayan bir insan konuşamaz. Konuşmak da aslında bir şarkı söylemek, konuşmanın kendi doğasında da bir müzik var. Kulağı iyi olan insanlar bu müziği daha etkin bir şekilde kullanabilirler diye düşünüyorum.
6.		Bence çevre , öğrencinin yaşadığı çevre , yaşadığı kültür, geldiği yöre, yöresel farklılıklar bunlar hep artikülasyonu etkiler.
7.		Var tabii ki mesela şive bence çok önemli, çocukların buraya gelmeden önce konuşma tarzları, şiveleri , bunlar doğru artikülasyonu etkiliyor.
8.		Fizyolojik farklılıklar var tabii. Çocukların hepsinin yapıları ses eğitimi için uygun değil. Tabii dil yapısı, diş yapısı, dudak yapısı, damağın yapısı, gırtlak yapısı bunların hepsi tabii ki artikülasyonu etkiliyor. Özellikle dil,diş, dudak ve damak, gırtlak yapısı hadi neyse ama bu dördü özellikle çok etkiler.
9.		Yaratılıştan gelen bir hatası varsa bu insanın söylenecek bir şey yok. Normal bir yaratılışı varsa bunu geliştirmek mümkündür.

Çizelge 2.3. incelendiğinde görüşmecilerin büyük bir bölümü anatomik özelliklerin ve yerel konuşma alışkanlıklarının artikülasyon olayını etkilediğini belirtmişlerdir.

2.4. Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanığına Olan Etkisi Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 2.4.Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanığına olan etkisi hakkındaki görüşler.

Görüşmeci	Soru	Sizce Artikülasyon Mekanığına , Ses Eğitimi Tekniklerinin bir etkisi var mı? Varsa nelerdir?
1.		Olmaz olur mu, birisi öbürünün devamı, artikülasyon mekanığı çalışmazsa zaten ses eğitimi tekniklerini geliştiremezsin, birbirine tamamen bağlantılı çalışıyor, birbirinin ön koşulu.
2.		Doğal olarak var. Kazanılan bu teknikler sonucunda artikülasyon mekanığı dili çok daha anlaşılır hatta giderek artistik konuşur düzeye getirmede oldukça önemli bir etkidir. Bu eğitim sonucunda yerleşen bu teknikler, artikülasyon mekanığıni çok doğru yolda etkiler, geliştirir. Nedir bunlar, örneğin dile kıvraklık kazandırır, dil-diş, dil-dudak, dil-çene, ilişkilerinde son derece yoğun bir eğitim denetimi kurmayı geliştirir. Dolayısıyla, daha önce almış olduğu konuşma eğitimini doğru, etkin bir şekilde kullanan birey aynı zamanda ses tekniklerini kavramakta da ve onları yerleştirmekte de büyük bir kolaylığa , avantaja sahip demektir.
3.		Tabi ki vardır, hem de çok fazla vardır. Bizim ses eğitiminden ele aldığımız öge, unsur, üçü, doğru nefes, doğru ses, doğru dil. Doğru dil derken artikülasyondan hareket etmemiz lazım, iyi artiküle edilemeyen ünlü ve ünsüzler yanlış dil alışkanlığı kazandırır
4.		. Vardır, ve geliştirir.
5.		Artikülasyon mekanığınde doğuştan gelen fiziksel bir bozukluk, bir hata yok ise, ses eğitimi olan materyali daha ileriye götürür, geliştirir ama fiziksel bir eksikliği de gideremez. Örneğin, bir dil büyüklüğüyle gelen bir pelteklik var ise bunu ses eğitiminin gidermesi mümkün değil.
6.		Vardır. Ses eğitimi teknikleri tamamen vocaller üzerine , ünlüler-ünsüzler üzerine kurulmuş teknikler. Bunlarda çocuğun direkt olarak yanlışını duyabiliyoruz. Genel olarak şan derslerinin artikülasyona kesinlikle etkisi vardır.
7.		Mutlaka, egzersizde doğru egzersizlerle, doğru yerde tınlayan bence öğrencinin artikülasyonu da gelişiyor.
8.		İlk başta hiçbir eğitim almayan bir insana göre eğitim aldıktan sonra farklılıklar ortaya çıkıyor. Hiç farkında olmadan çocuk bakıyor ki , dil, diş, dudak yapısı, birbiriyle uyumu, daha doğrusu eskiye göre ses eğitimi aldıktan sonra çok daha iyi kullanmaya başlıyor, daha iyi konuşuyor, daha önde konuşuyor çocuk ,mutlaka farkı oluyor.
9.		Mutlaka vardır. Ses eğitiminde bu consonantların artiküle edilmesi müzik parçaları söylerkende çok önemlidir.

Çizelge 2.4. incelendiğinde 8 Eğitimci, Ses Eğitimi Tekniklerinin Artikülasyon Mekanığına belli bir etkisi olduğunu belirtmiş, bir görüşmeci ise fiziksel (anatomik) bir bozukluğu olan öğrencinin verilen ses eğitimi teknikleriyle artikülasyon açısından değiştirilip, geliştirilemeyeceğini belirtmiştir.

2.5. Kadın-Erkek Ses Gruplarının Artikülasyon Özelliklerinde Bir Farklılık Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 2.5.Ses Eğitimcilerinin, Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir farklılık olup olmadığı hakkındaki görüşleri.

Görüşmeci	Soru	Kadın-Erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir farklılık gözlemliyor musunuz? Farklılık varsa nelerdir?
1.		Çocuklar genelde yörelerinin etkisinde kalıyor, hatta diş, dil, damak, dudak da bu biyolojik yapının etkisinde kalıyor, bazen güzel artiküle edemiyor. Bunun dışında her şey doğruysa , organlarda bir bozukluk yoksa ufak tefek farklılıkların dışında düzeltilmeyecek gibi bir farklılık olmaz, sadece uyarılara önem vermek lazım. Artikülasyon dışında bence cins farklılığı büyük bir etken olmaz, dediğim gibi sadece yapı özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar olabilir.
2.		Cins ayrımından çok bölgesel etkenlerden kaynaklanan farklılıklar var, öğrencinin yaşam biçiminden , kültür özelliklerinden gelen farklılıklar var hatta ailesi içinde konuşulan dilin etkilerini dahi öğrencide görmek mümkün. Dediğim gibi bu kadın – erkek ses grupları arasında farklılıktan çok kültürel, ırksal özellikler, coğrafi özellikler, kültürel özelliklerden kaynaklanan farklılıkların olduğunu görüyoruz.
3.		Bence çok farklı değil, sestem kaynaklanan farklılık değil de kişisel farklılıklar. Ses gruplarından kaynaklanan artikülasyon farklılıkları yoktur, yanlış kullanma alışkanlıklarına bağlı , yada anatomik bozukluklara bağlı , yada çevresel kültüre bağlı yanlış kullanım alışkanlıkları vardır.
4.		Ses gruplarıyla ilgili farklılık değil de kişisel farklılık vardır.
5.		Birey olarak böyle bir fark gözlemlemedim.
6.		Genelde aynı hatayı kız öğrenci de , erkek öğrenci de yapıyor. Artikülasyon olarak o yüzden ben bir farklılık gözlemlemiyorum. Aynı doğruyu da kadın, erkek yapabiliyor, aynı yanlış da kadın, erkek yapabiliyor.
7.		Olabiliyor, kişisel farklılıklar da olabiliyor. Yani kişiye göre değişiyor bence, mesela –e vocali değişik veya yanlış olabiliyor, çok farkettiğine inanmıyorum ben ama kişisel farklılıklar var.
8.		Farklılıklar var tabi , erkeklerin artikülasyon sorunları kadınlara göre çok daha fazla değil ama, kadınlarda bazen özellikle –i vocalini ama onun dışında çok fazla farklılık yok.
9.		Çok büyük fark yoktur. Yalnız çok ince kadın seslerinde bestecinin istediği çok presto ,çok çabuk konuşulması gereken seslerde değişiklik olabilir.

Çizelge 2.5. e göre, örneklem grubunu oluşturan 7 Ses Eğitmeni kadın-erkek ses gruplarının artikülasyon özelliklerinde bir fark gözlemlemediklerini; fakat artikülasyon özelliklerinde oluşan farklılıkların bireysel değişikliklerden meydana geldiğini belirtmişlerdir.

2.6. Türkçe Bir Eserin Çalışılması Sırasında Artikülasyon İle İlgili Olarak Karşılaşılan Sorunlar Hakkındaki Görüşler.

Çizelge 2.6.Ses Eğitimcilerinin Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşleri.

Soru	Sizce Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon ile ilgili olarak karşılaşılan sorunlar nelerdir?
1.	Kendi anadilini iyi bilen bir öğrenci için şarla beraber uygulamaya çalıştığı sürece hiçbir problem olacağını sanmıyorum.Bir de konuşma kusuru yoksa , bazılarının bazı harfleri söyleyememe gibi bir kusurları vardır, eğitimle düzeltme şansınız olabileceğini sanmıyorum.Bunun dışında sağlıklı bir yapıya ,sağlıklı bir organ bağlantısına sahipse kişi bence hiçbir problem yoktur, çünkü anadilini yöre farklılıklarını ortadan kaldırmak kaydıyla güzel konuşacağı için onu eğitmeni zaten düzelterek ve uygulayacaktır, fark yok bence.
2.	Konuşmadan yola çıkıldığında bütün bu sorunların aşıldığı görülecektir.Türkçe şarkı söylemeye çok uygun bir dil bence, bir defa çok önde bir dil. Türkçe söylemede artikülasyonla ilgili büyük zorluklarımızın olacağını düşünmüyorum, tek sorun Türk dilinin fonetiğini iyi tanımak , bu fonetik düşünceden yola çıkarak Türk diline uygun bir -a' yı, -i'yi, -e' yi konuşmak. Çünkü başka dillerin özellikle İtalyanca ağırlıklı da aryalara söylediğimiz için bazen bu dilin fonetiğinin etkisinde, bir İtalyan dilinin -a'sıyla , -e'siyle , -o' suyla konuşma gibi bazı yanlışlara düşmek mümkün.Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyon sorunlarıyla karşılaştığımızda tek çözümümüz konuştuğum gibi şarkı söyle , yada konuşmadan yola çık.
3.	-e'lerde çok problem görüyorum ben , dediğim gibi -o'lar -u oluyor, çeneyi iyi hareket ettirmiyor. Türkçe söylüyorsa Türkçe'yle, İtalyanca söylüyorsa İtalyanca'yla , kıyaslayarak, her dilin ünlüsünü o dilin özellikleri içinde düşünürsek hiçbir problem kalmaz, bu arada Türkçe'mizde kurtulmuş olur.
4.	Türkçe de kullanılan sesler artikülasyon yönünden sorun oluşturmadığı için herhangi bir sorun ile karşılaşmaz.
5.	Türkçe standart konuşulan bir dil değil ülkemizde , bölgesel farklılıklar, ağız farklılıkları var , bu yüzden farklı bölgelerden gelen bireylerin eğitiminde bu bir sorun oluyor, bir -e problemi var biliyorsunuz, açık-e, kapalı-e var. Bu şarkı söylemeye de aynen yansıyor, tabi bu zamanla ve bir süre içerisinde giderilebiliyor ama çözüme kavuşmuyor.
6.	Türkçe diye ayırmışsınız o yüzden sadece yöresel farklılıklar diyeyim. Kültür farklılığı , daha önceden çalışılmış yanlış teknikler, bunlar da bizim karşımıza çok fazla çıkıyor. Yanlış konuşma , artikülasyonlar, harfleri yanlış telaffuz etmeler, yani bunlar Türkçe bir eserin çalışılması sırasında bence öğrencinin yaşadığı şeyler çok önemli.
7.	Türkçe eserler de var tabi ki , daha çok yabancı dilden Türkçe'ye çevrilen eserlerde bunu yaşıyoruz bence. Tabi kendi Şan Ekolümüzü oluşturamadığımız için bence. Tiz de bestecilerimizden de kaynaklanıyor, tizde hangi vocal gelirse şancı bunu rahat söyler, bunlar bilinmediği için bestecilerden kaynaklanıyor bence. Onun için çoğu Türkçe eser zor.
8.	Türkçe sanki biraz daha bize yakın gibi.Artikülasyonla ilgili fazla bir sorun olduğunu düşünmüyorum, çünkü dile hakimiz, belki yöresel terimler geçerse onlarla ilgili sorunlar olabilir, o da rahatlıkla giderilebilir. Türkçe de bu sorunlar rahatlıkla aşılabiliyor.
9.	Türkçe bir eserin çalışılmasında bestecilerimizin çoğu Türkçe tekstleri beste yaparken lisanın içindeki ritmi göz önüne alarak bestelerler. Eğitimsiz bir ağız , dudak tabi ki teksti iyi artiküle edemiyor, teksti çalıştırmadan önce egzersizlerde dudak, consonant, dil egzersizlerinin ağırlıklı olarak çalışılması gerekiyor.Parça çalışılırken onun üzerinde biraz daha geniş anlamda durulabilir.

Çizelge 3.1.2.6. incelendiğinde Ses Eğitimcilerinin 4'ü Türkçe bir eserin çalışılması sırasında artikülasyonla ilgili bir sorunla karşılaşmadıklarını ;4'ü yöresel şive farklılıklarından meydana gelen artikülasyon sorunlarıyla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Böylece aynı oranlarda belirlenen bir ikilem ortaya koymuş bulunmaktadır.

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3

EK - 3